



INFORME
SOBRE
VIOLÈNCIA
INSTITUCIONAL

www.iridia.cat



Aquesta obra està subjecte a una llicència de
Reconeixement-No Comercial 4.0 Internacional Creative Commons

Autoria

Natàlia Abrego Cantalejo
Cèlia Carbonell Cassanyes
Andrea Carrera Brugués
Anaïs Franquesa Griso
Andrés Garcia Berrio
Alba Guasch Casadevall
Ton Mansilla Jacas
Cira Martínez Portero
Sònia Olivella Saludes
Mireia Salazar Gabarró
Marta Vallverdú Santiago
Brian Ventura Jiménez
Irene Urango Montilla

Edició

Lucía Foraster Garriga

Disseny i maquetació

Borja Lozano Castro

Fotografia de portada:

Jordi Borràs

Fotografies:

Axel John Miranda Marron
Valentina Lazo Escudero
Borja Lozano Castro

Impressió:

Foli Verd Gràfiques

Presentació | 5

El Servei d'Atenció i Denúncia de Violència Institucional d'Irídia | 10

- 1.1- Què és el SAIDAVI | 11**
 - 1.2- La importància de l'atenció psico-jurídica al primer moment | 12**
 - 1.3- Persones ateses al SAIDAVI el 2023 | 13**
-

Litigació estratègica i violència institucional | 14

- 2.1- Què és la litigació estratègica | 15**
 - 2.2- Litigis d'Irídia | 15**
 - 2.3- Progressos destacables dels litigis estratègics | 19**
-

Mancances dels mecanismes de supervisió dels cossos policials i de seguretat a Catalunya | 20

- 3.1- Mecanismes interns dels cossos policials i de seguretat | 23**
 - 3.1.1- Identificació dels agents de la BRIMO i de les ARRO i de les unitats de seguretat ciutadana | 25
 - 3.1.2- Superiors jeràrquics | 27
 - 3.1.3- Paper de les divisions d'investigació interna i afers disciplinaris de les Forces i Cossos de Seguretat | 29
 - 3.1.4- Seguretat privada | 31
 - 3.2- Rol de la Fiscalia | 32**
 - 3.3- Rol dels Jutjats | 34**
 - 3.3.1- Dificultats en l'obtenció d'assistència jurídica | 36
 - 3.3.2- Lentitud en els processos judicials | 37
 - 3.3.3- Deportacions i investigació judicial, el cercle de la impunitat | 39
 - 3.3.4- Protocol d'Istanbul i altres informes | 40
-

Usos irregulars de les armes i eines policials | 42

- 4.1- Dispositius conductors d'energia (Taser) | 43**
 - 4.2- Projectils d'energia cinètica | 45**
-

Violència institucional i reducció de l'espai de la societat civil | 46

- 5.1- Ús de la força en context de protesta | 48**
- 5.2- Infiltració policial als moviments socials | 49**

Violència institucional en context de privació de llibertat | 52

- 6.1- Dificultats d'accés a mitjans de prova per interposar denúncies per maltractaments i tortures en context de privació de llibertat | 53**
- 6.2- Deficiències en la comunicació de les morts sota custòdia a les famílies i persones properes | 55**
- 6.3- Mancances en els mecanismes d'investigació interna de l'administració en casos de mort sota custòdia en context de privació de llibertat | 56**
- 6.4- Contencions mecàniques i aïllament al CIE | 56**

Impunitat dels crims del franquisme | 58

Bones pràctiques | 62

Recomanacions | 70

- 9.1- Als grups parlamentaris del Congrés| 71**
- 9.2- Als grups parlamentaris del Parlament de Catalunya | 73**
- 9.3- Al Govern de l'Estat - Ministeri de l'Interior | 73**
- 9.4- A la Generalitat de Catalunya | 76**
 - 9.4.1- Al Departament d'Igualtat i Feminismes | 76
 - 9.4.2- Al Departament d'Interior | 76
 - 9.4.3- Al Departament de Justícia | 80
 - 9.4.4- Al Departament de Salut | 82
- 9.5- A l'Ajuntament de Barcelona | 82**
 - 9.5.1- Al ple | 82
 - 9.5.2- A l'equip de Govern - Regidoria de Seguretat i Prevenció | 82
- 9.6- A la Fiscalia General de l'Estat | 84**
- 9.7- Al Consell General del Poder Judicial | 84**
- 9.8- Al Jutjat Degà de Barcelona | 85**
- 9.9- Al Consell d'Il·lustres Col·legis de l'Advocacia de Catalunya | 85**

Irídia - Centre per la Defensa dels Drets Humans és una organització sense ànim de lucre que treballa per promoure i defensar els drets humans, en especial civils i polítics, amb l'objectiu d'eleva els estàndards de protecció de drets en matèries com l'ús de la força per part dels cossos policials, el racisme institucional, les migracions, la memòria històrica, la privació de llibertat i la defensa de l'espai de la societat civil.

La metodologia emprada combina el litigi estratègic, la intervenció psicosocial, la recerca, la comunicació transformadora i la incidència política des d'un enfocament feminista interseccional, per tal de promoure canvis en la legislació, les pràctiques i polítiques de les institucions públiques i la jurisprudència dels jutjats i tribunals.

Fins a l'any 2022, Irídia ha centrat el litigi estratègic en una de les línies principals d'actuació de l'entitat: el Servei d'Atenció i Denúncia en casos de Violència Institucional (SAI-DAVI). D'aquesta manera, es representen als tribunals casos en què agents de forces i cossos de seguretat, funcionaris penitenciaris o agents de seguretat privada —quan aquests actuen per delegació de funcions de seguretat que són competència pública— vulneren els drets de les persones per mitjà de l'exercici de la força física o psicològica, generant-los una afectació a la integritat física, psíquica i/o moral. És a dir, aquelles situacions de tortures i/o maltractaments que es produeixen en l'àmbit del sistema penal. L'Informe de Violència Institucional anual reflectia, per tant, la tasca desenvolupada en el marc del Servei, fent visibles les vulneracions de drets detectades i fent propostes concretes de canvis a les institucions públiques que tenien algun tipus de responsabilitat en els temes tractats.

Tot i els avenços que s'han fet en les últimes dècades en matèria de prevenció i investigació de la tortura i els maltractaments, a Catalunya continuen existint aquestes vulneracions, així com un seguit de pràctiques i procediments, tant policials com judicials, que en dificulten l'erradicació. En aquest sentit, són especialment preocupants dinàmiques que limiten l'espai d'actuació i organització de la societat civil, com ara les infiltracions policials, o el fet que els mecanismes per eradicar el racisme en el marc de l'actuació dels cossos policials encara siguin insuficients. D'altra banda, i malgrat la gran tasca de les entitats memorialistes a Catalunya i els avenços legislatius assolits, les tortures comeses pels cossos policials durant el franquisme a dia d'avui encara resten impunes.

El present informe recull les principals preocupacions que sorgeixen dels diferents litigis en què ha treballat Irídia durant l'any 2023

Aquestes són algunes de les línies de treball en les quals, a partir de l'aprovació del nou Pla Estratègic d'Irídia 2023-2025, es va decidir començar a introduir-hi també la litigació estratègica com una eina de transformació. L'objectiu no és altre que els poders públics protegeixin i respectin els drets humans i, en cas de vulneracions, estableixin mecanismes per tal que hi hagi justícia, veritat, reparació i garanties de no repetició. Especialment, en casos de violacions de drets comeses per aquelles persones encarregades de vetllar per la seguretat de totes les persones que viuen a Catalunya.

El present Informe de Violència Institucional a Catalunya recull les principals preocupacions que sorgeixen dels diferents litigis en què ha treballat Irídia durant l'any 2023 i s'organitza en 9 capítols. El primer capítol detalla la informació relativa al SAIDAVI i dels casos que s'han atès durant aquest any. Al segon capítol s'hi ha recollit la informació dels litigis estratègics, tant els derivats de l'atenció del Servei com els litigis específics de les línies de treball d'Irídia sobre memòria i sobre defensa de l'espai de la societat civil.

El tercer capítol presenta les principals mancances dels mecanismes de supervisió dels cossos policials i de seguretat observades entre gener i desembre de 2023, i els capítols 4, 5, 6 i 7 parlen dels aspectes més destacables de les diferents línies de treball d'Irídia en el mateix període. Finalment, en els apartats finals de l'Informe s'hi recullen les bones pràctiques i les recomanacions dirigides a les diferents administracions.

D'altra banda, abans de donar pas al contingut de l'Informe sobre Violència Institucional 2023, volem fer un reconeixement a totes les persones que han patit aquest tipus de situacions i que han decidit emprendre el camí necessari per fer-les visibles i denunciar-les, sovint amb la voluntat que no li passi a ningú més. És amb aquestes accions que és possible obrir el debat públic i incidir a nivell social i polític perquè l'Administració es faci responsable d'establir els mecanismes necessaris per reparar i eradicar aquestes vulneracions de drets. Finalment, volem agrair també pel seu suport a totes les persones sòcies i col·laboradores d'Irídia, sense les quals no podríem dur a terme la nostra tasca.

Entrevista a la seu d'Irídia - Borja Lozano



01

**El Servei d'Atenció i
Denúncia de Violència
Institucional d'Irídia**

1.1. Què és el SAIDAVI

El Servei d'Atenció i Denúncia davant situacions de Violència Institucional (SAIDAVI) és el servei gratuït d'Irídia que ofereix assistència jurídica i psicosocial a les persones que han patit tortura i/o maltractament a Catalunya per part d'agents de les forces i cossos de seguretat, funcionaris penitenciaris o agents de seguretat privada, quan aquests actuen per delegació de funcions de seguretat que són competència pública.

En aquests casos, el SAIDAVI utilitza una metodologia d'atenció integral: ofereix atenció psicosocial i legal a la persona afectada i vetlla perquè es dugui a terme un procés de justícia i reparació. Al seu torn, en funció de les característiques i si la persona així ho desitja, s'aborden els casos des de la perspectiva del litigi estratègic, amb l'objectiu d'incidir i assolir canvis en la legislació o en els protocols d'actuació per avançar en el reconeixement, protecció i garantia dels drets humans.

D'altra banda, un vessant imprescindible d'aquesta tasca és el treball comunicatiu i d'incidència, que busca posar al centre del debat públic determinades problemàtiques i situacions que impliquen vulneracions de drets amb l'objectiu de dur a terme processos reals de veritat, justícia, reparació i aconseguir que s'implementin garanties de no repetició. És a dir, se cerca el reconeixement de la situació viscuda i la corresponent depuració de responsabilitats a diferents nivells —no només penals, també polítics. Per això, es persegueix que es reconeguin i es facin prevaldre els drets de les persones afectades, que es restableixi la seva confiança en la societat i les institucions i la reparació del dany causat. En la mateixa línia, es promou l'existència i/o l'aplicació de mecanismes que garanteixin aquesta rendició de comptes, així com la no-repetició dels fets, i la mostra de solidaritat vers les vulneracions socials que es materialitzen en situacions individuals i/o familiars.

Durant l'any 2023, l'equip del SAIDAVI ha estat format per 6 advocades, 3 psicòlogues, la referent tècnica i la directora del Servei, a més de 2 persones que han realitzat les seves pràctiques universitàries a Irídia. També les persones de l'equip tècnic de comunicació i d'incidència d'Irídia han estat dedicades parcialment al servei, així com les de l'àrea de sostenibilitat de l'entitat.

El punt de partida del Servei és l'accessibilitat, buscant garantir el "dret al Dret" universal. Per aquest motiu, és totalment gratuït per al conjunt de la població, fet que implica un gran esforç en recursos humans i econòmics, sustentats per donacions particulars, la base social d'Irídia i fonts de finançament privat, a més de finançament públic. En aquest sentit, les aportacions i donacions de la ciutadania continuen sent un element essencial per a la sostenibilitat i continuïtat del Servei i han estat imprescindibles perquè l'equip del SAIDAVI durant l'any 2023 hagi pogut atendre els casos que es detallen al següent apartat.

1.2. La importància de l'atenció psicojurídica des del primer moment

L'objectiu principal de la primera atenció al SAIDAVI és que la persona afectada deixi de sentir-se perduda i sola després de l'agressió soferta. Per aquest motiu, es genera un espai no revictimitzador on la persona pot relatar el que ha viscut sense rebre judicis de valor i tenint sempre en compte les seves necessitats i ritmes emocionals. És especialment reparador per a les persones ateses al servei la percepció que el seu relat és legitimat i es creu.

La violència institucional és un tipus de violència que genera impactes psicosocials específics, essent especialment rellevants els canvis en les creences de les persones afectades pel que fa a la visió del món i de la justícia i els impactes relacionats amb la impunitat i la revictimització, no només a escala individual sinó també col·lectiva.

Aquests impactes queden moltes vegades invisibilitzats, les persones afectades sovint no correlacionen el seu malestar amb el tracte rebut per part dels agents de seguretat i fins i tot es culpabilitzen o no comprenen el perquè de la seva reactivitat emocional. Amb la presència de la figura de la psicòloga des de la primera visita, es posa en relleu aquest vessant, es dona espai i s'acullen les emocions de la persona, observant com ha afectat aquest succés als diferents àmbits de la seva vida (laboral, social, econòmic...) i intervenint des de les dimensions individual, familiar i comunitària. A més, es donen eines per afrontar el malestar i s'enfoca el procés d'acompanyament jurídic tenint en compte la perspectiva psicosocial.

D'altra banda, l'assessorament legal apareix com una eina fonamental per combatre la sensació d'indefensió i per reduir l'angoixa davant d'un procediment que per a la majoria de la població és desconegut.

D'aquesta manera, l'enfocament psicojurídic fa referència al treball conjunt d'advocada i psicòloga que busca potenciar els processos de mitigació del dany, de reparació i d'enfortiment de les persones com a ciutadanes actives en la defensa dels seus drets.

Les actuacions de l'advocada i la psicòloga es van entrelaçant i es treballa en conjunt per facilitar el relat de la persona. Després, l'advocada fa una primera valoració de la viabilitat del procés, avalua de quines proves es disposa i quines cal aconseguir —càmeres de videovigilància, per exemple— i quins passos s'han seguit fins ara. D'altra part, dona informació a la persona sobre els seus drets, el funcionament del procés de denúncia, terminis i procediments, conseqüències i alternatives a aquesta. La psicòloga facilita l'expressió i validació d'emocions, para atenció al llenguatge verbal i no verbal de la persona i fa contenció emocional en el cas que sigui necessari. A més, fa una primera valoració dels impactes psicosocials, psicoeducació sobre aquests i explora expectatives i recursos propis de la persona.

Finalment, s'ha de remarcar que en els casos de persones amb experiències de violència institucional acostuma a veure's vulnerada la sensació de control sobre la pròpia vida. Per això, és important que la persona percebi que té opcions i pugui escollir. El fet que en cada moment es pugui percebre a si mateixa com a agent activa en el procés és, en si, reparador. En tot moment s'han de posar al centre les necessitats i els recursos de la persona per tal que el procés pugui ser sostenible i reparador per a ella.

En aquest sentit, es valoren en conjunt diferents opcions a més de la denúncia judicial, com podria ser donar conèixer els fets a les diferents sindicatures de greuges, o presentar queixes a les administracions o institucions pertinents i s'acompanya el camí que la persona decideixi seguir.

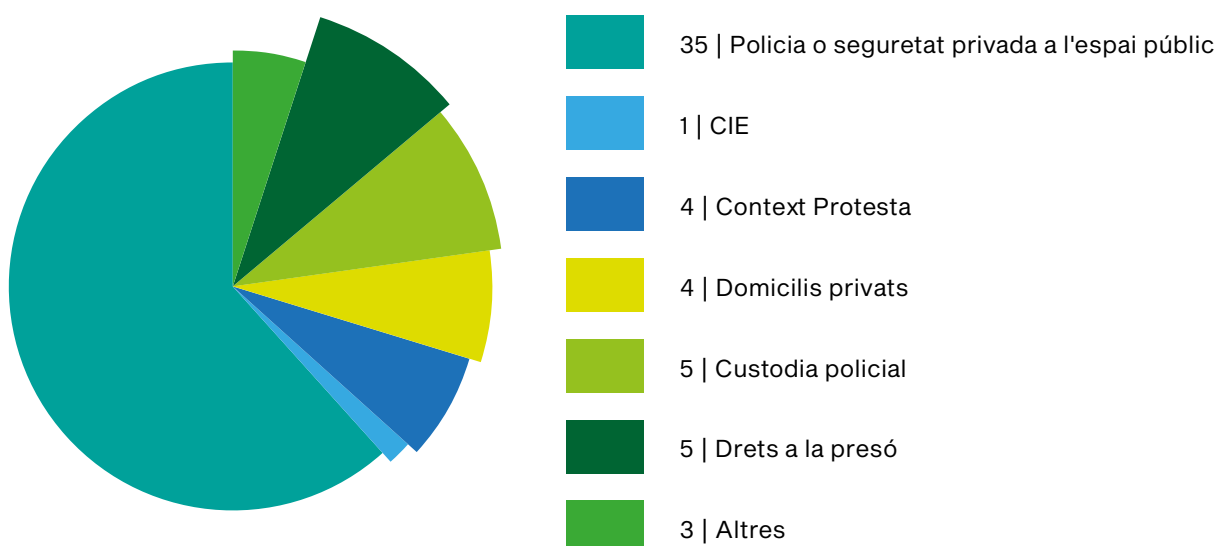
1.3. Persones ateses al SAIDAVI el 2023

Durant l'any 2023, **146 persones s'han dirigit al SAIDAVI per denunciar presumptes vulneracions de drets humans**. D'aquest total, **55 persones i 2 col·lectius han patit violència institucional** i els seus casos entraven dins l'àmbit d'actuació del Servei; la resta, quan corresponia, s'han derivat a altres entitats o serveis que els podien donar suport. Els casos emmarcats en el Servei que ho requerien s'han atès amb una primera entrevista psicojurídica, duent a terme tasques d'assessorament jurídic i d'acompanyament psicosocial i accions comunicatives i d'incidència, quan ha correspost. En els casos de persones privades de llibertat, s'han fet visites a centres penitenciaris i al Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de Barcelona.

Pel que fa al perfil de les 55 persones afectades, 20 eren dones, 34 eren homes i d'una de les persones no consta el gènere. En relació amb l'edat, entre les persones ateses n'hi ha una que en el moment dels fets era menor d'edat, 24 d'entre 18 i 34 anys, 16 d'entre 35 i 64 anys i, en últim lloc, 14 persones de les quals no en consta l'edat, ja que se les ha atès telefònicament i no s'ha demanat aquesta informació, per no considerar-se rellevant.

Finalment, dels 57 casos atesos, 35 han estat per actuacions policials o de seguretat privada a l'espai públic, 5 per denúncies de vulneracions de drets a la presó, 5 en casos en què la persona es trobava sota custòdia policial, 4 en domicilis privats, 4 en context de protesta, 1 al CIE i 3 en contextos diversos diferents dels anteriors.

D'altra banda, com a mínim en 13 dels casos que s'han atès durant l'any 2023, en la primera atenció s'ha identificat un component discriminatori en l'actuació policial: en 9 casos per racisme, en 2 casos per LGBTI-fòbia, en un cas per ambdós motius i en un cas perquè la persona tenia una discapacitat física. Tanmateix, és important destacar que sovint, per diferents motius, les persones no verbalitzen el component discriminatori fins al cap d'un temps d'haver iniciat l'acompanyament i, per tant, pot ser que el número sigui superior.



Casos atesos el 2023 segons el context en què s'han produït

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI

02

**Litigació estratègica i
violència institucional**

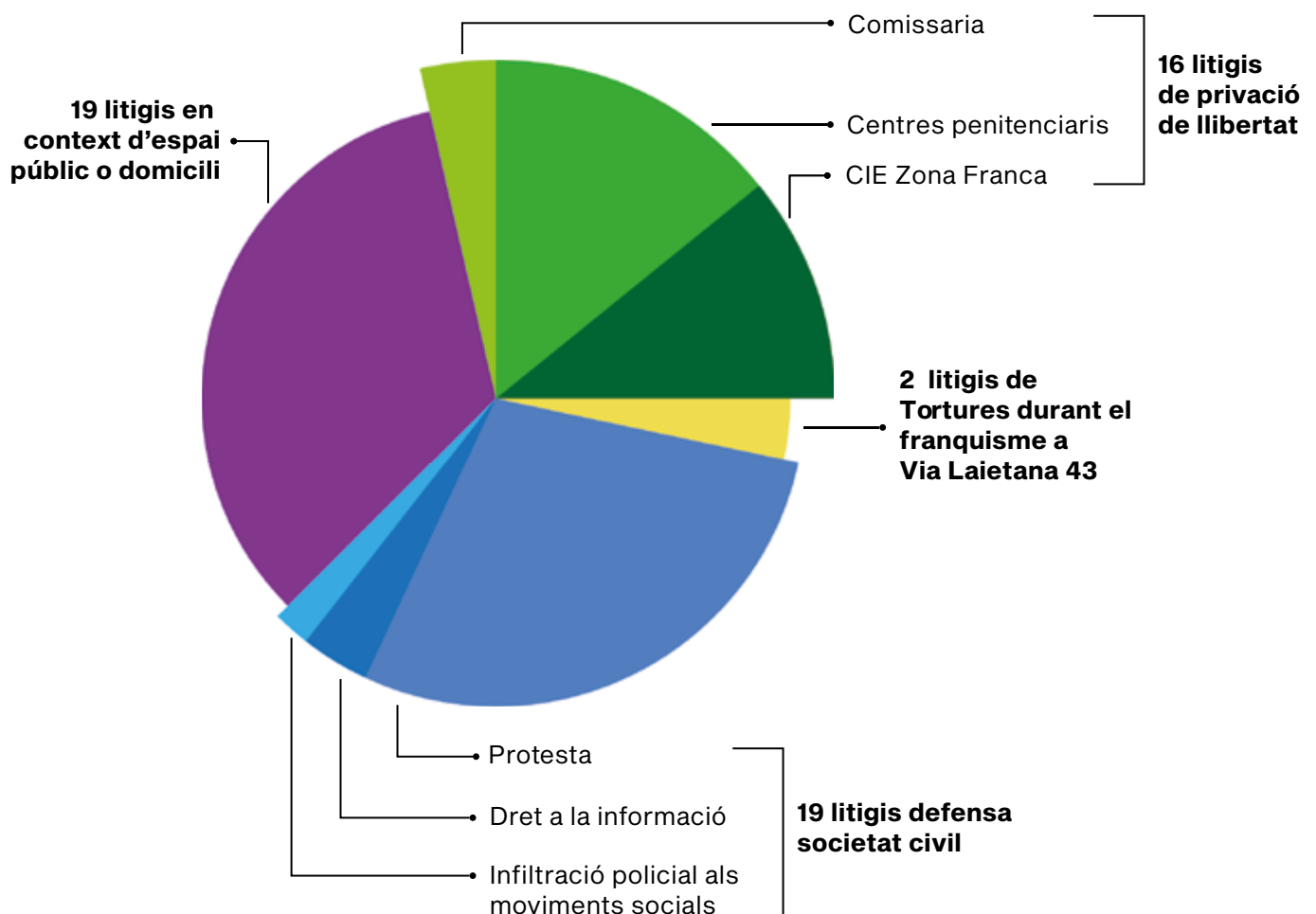
2.1. Què és la litigació estratègica

El litigi estratègic és la identificació i judicialització de casos de vulneracions de drets com a mecanisme de defensa dels drets humans. A partir d'un cas individual, per tant, es busca provocar un canvi social més ampli, plantejant el litigi estratègic com una eina per prevenir i evitar la repetició, per establir mecanismes de control i de rendició de comptes, assegurar mecanismes per a la reparació efectiva i el compliment del deure de l'Estat de fer-se'n responsable.

Des de la perspectiva psicosocial és important que la persona afectada se senti acompanyada al llarg del procediment judicial, per tal d'evitar la revictimització i reduir l'angoixa que aquestes actuacions generen. Els litigis d'Irídia posen al centre la persona afectada, treballant amb ella i la seva xarxa per aconseguir un impacte positiu i durador en la societat, mantenint com a objectiu central garantir el seu dret a la veritat, la justícia i la reparació.

2.2. Litigis d'Irídia

Durant el 2023 Irídia ha litigat en un total de 56 casos, que es mostren a continuació segons els contextos en els quals es van produir:



Litigis d'Irídia durant el 2023 segons el context

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI

Durant el 2023, s'han tancat 7 d'aquests 56 litigis, per tant, en acabar l'any 2023, es mantenen 49 litigis estratègics oberts. D'aquests, 9 s'han assumit aquest 2023. Es tracta de 3 litigis per vulneracions de drets a l'espai públic, 3 litigis de defensa de l'espai de la societat civil, 2 de privació de llibertat i 1 de memòria històrica. Els 40 litigis restants van ser iniciats en anys anteriors i el procediment judicial ha seguit al llarg de 2023: 1 de 2016, 4 de 2017, 4 de 2018, 9 de 2019, 7 de 2020, 8 de 2021 i 7 de 2022.

Es considera destacable que, en 20 dels 49 casos, hi ha un component de racisme, bé perquè hi ha una verbalització explícita, bé perquè la manera com s'ha dut a terme l'actuació policial és racista o bé perquè els fets passen en un context de racisme institucional. Això és en el 40,81% dels casos, indicant un increment respecte de l'any anterior, en què el component de racisme s'identificava en un 33,33% dels casos.

Dels 49 litigis, 42 se segueixen per la via del procediment penal i 7 per via de la reclamació de responsabilitat patrimonial contra la Generalitat de Catalunya o el Govern Espanyol, sigui per la via administrativa o contenciosa.

Es considera destacable que, en 20 dels 49 casos, hi ha un component de racisme, bé perquè hi ha una verbalització explícita, bé perquè la manera com s'ha dut a terme l'actuació policial és racista o bé perquè els fets passen en un context de racisme institucional. Això és en el 40,81% dels casos, indicant un increment respecte de l'any anterior, en què el component de racisme s'identificava en un 33,33% dels casos.

Respecte als perpetradors implicats en els fets judicialitzats per la via penal, en els procediments en què Irídia és part, ja sigui com acusació particular, acusació popular o ambdues, hi ha un total de 156 agents o funcionaris encausats en un procediment penal. Concretament, hi ha 82 investigats, dels quals 34 pertanyen al cos de Mossos d'Esquadra, 12 al cos de Policia Nacional, 19 són agents de Policia Local, 10 són funcionaris de presons i 7 vigilants de seguretat privada. Així mateix, 74 agents es troben ja acusats i pendents de judici o en fase de presentar escrits d'acusació en contra seva. Es tracta de 14 agents de Mossos d'Esquadra, 51 agents de Policia Nacional, 4 agents de Policia Local i 5 agents de seguretat privada.

Xifres dels perpetradors encausats en els litigis d'Irídia

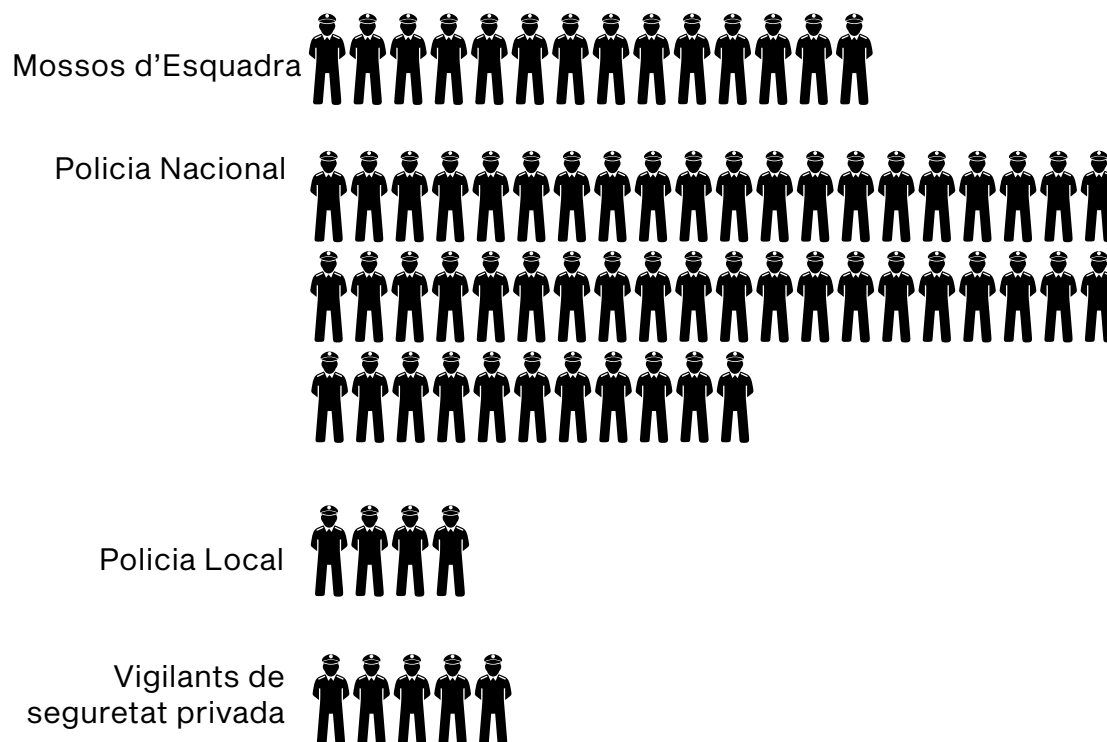
Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI

156 agents o funcionaris encausats en un procediment penal

82 perpetradors investigats:




















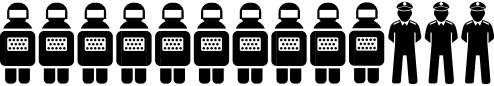







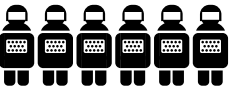











74 perpetradors acusats o en tràmit d'acusació :



Nombre d'agents de la peça principal de l'1 d'octubre que estan en fase de ser acusats per anar a judici.



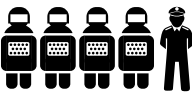
Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI

 Agents	 Superior jerèrquic	 Escola	 Nucli
--	--	--	---

 Gamo 1	 Prosperitat 
	 Víctor Català 
	 Àgora 
 Camel 1	 Mediterrànea 
	 Pia Sant Antoni 
	 Pau Claris 
 Drago	 Guinardó 
	 Marenostum 
 Raya	 Dolors Monserda 
	 Infant Jesús 
 Puma 1	 Pau Romeva 
 Puma 2	 Els Horts 
 Camel	 Ramon Llull 

Nombre d'agents del sumari del carrer Sardenya (Roger Español entre d'altres persones afectades) que estan en fase de ser acusats per anar a judici.

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI

 Camel 50	  C/ Sardenya
---	--

2.3. Progressos destacables dels litigis estratègics

A continuació, es destaquen alguns dels progressos d'aquest 2023 en els casos objecte de litigació:

1 Reobertura d'investigacions

En 2 litigis, l'Audiència Provincial ha estimat el recurs interposat per Irídia i ha ordenat la reobertura de la investigació que havia estat arxivada sense indagar degudament.

2 Tancament de la instrucció acordant continuar el procediment

Durant el 2023, en 6 litigis, s'ha aconseguit que el jutjat d'instrucció, després de completar la investigació, consideri que hi ha prou indicis per continuar amb el procediment contra els presumptes autors.

3 Judicis

En 3 litigis ja s'ha formulat l'acusació i s'ha assenyalat data pels judicis.

5 Identificació

S'ha aconseguit identificar per primera vegada a l'autor d'un tret de projectil de Foam.

4 Sentència

Aquest 2023 s'ha celebrat 1 judici que, si bé no ha acabat en condemna per les mancances dels mecanismes de control, ha confirmat la versió de la víctima que era negada tant per part de l'agent de Mossos d'Esquadra acusat, com per part del seu superior jeràrquic i la pròpia Generalitat.

03

**Mancances dels
mecanismes de control
dels cossos policials i de
seguretat a Catalunya**

La prohibició absoluta de la tortura inclou el deure de l'Estat d'enjudiciar¹ i prevenir casos de tortures i maltractaments². Aquesta obligació inclou, també, el deure de legislar i implementar mecanismes eficaços de supervisió dels cossos policials i de seguretat³.

La inexistència o mancances d'aquests mecanismes són l'arrel de la impunitat. Es parla d'impunitat quan davant l'existència d'una violació de drets humans, la mateixa no s'investiga, els seus responsables no rendeixen comptes i no es repara degudament a la persona afectada⁴.

Davant situacions de violència institucional, l'enjudiciament penal esdevé un mecanisme de control essencial i una forma d'afrontar l'impacte ocasionat per aquesta violència. Quan, tot i haver interposat una denúncia, es constata una manca d'investigació i/o arxivament de la causa, per exemple per la impossibilitat d'identificar els agents o per negligències en la custòdia de càmeres de videovigilància, les persones afectades es troben davant la vulneració del dret a un procés de justícia amb totes les garanties i

1 L'obligació de dur a terme investigacions efectives i exhaustives esdevé el vessant processal de la protecció del dret a la vida i de la prohibició de la tortura, així com el dret a recursos efectius. (Arts 2, 3 i 13 del CEDH, el desenvolupament i la interpretació dels quals es pot trobar en gran nombre de sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans). Hi ha diversos protocols i guies per al desenvolupament adequat d'investigacions efectives, com el Protocol de Minnesota, el Protocol d'Istanbul, les Normes de Nelson Mandela, les Normes de Bangkok i el Protocol de Berkeley. Aquests documents pràctics es complementen amb diferents textos normatius, jurisprudència o doctrina d'òrgans internacionals i regionals que descriuen els principis bàsics que han de regir una documentació i recerca efectives.

2 En l'exercici de les seves funcions per fer complir la llei, les institucions de l'Estat (incloses forces i cossos de seguretat, seguretat privada en funcions de seguretat pública i funcionaris de presons) estan especialment vinculades per dos drets cristallitzats en diversos tractats i declaracions internacionals i regionals: el dret a la vida i la prohibició de la tortura i les penes o tractes cruels, inhumans o degradants (entre d'altres: el PIDCP i la Convenció contra la Tortura i altres Maltractaments o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants, o el Conveni Europeu de Drets Humans i la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. En aquest sentit, el CDH va concretar a l'Observació General núm. 20 que la prohibició de la tortura i els maltractaments "es refereix no només als actes que causen a la víctima dolor físic, sinó també als que causen patiment moral". Consell de Drets Humans, Informe conjunt del Relator Especial sobre els drets a la llibertat de manifestació i associació i del Relator Especial sobre les execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries sobre la gestió adequada de les manifestacions (A/HRC/31/66) (Nacions Unides, 4 de febrer de 2016). Disponible a: <https://undocs.org/es/A/HRC/31/66>.

3 La finalitat és garantir la sanció dels actors responsables, promoure la rendició de comptes i, també, prevenir la impunitat i extreure elements per revisar les pràctiques emprades i assegurar que no es repeteixin les impropis (entre d'altres: Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides, Principis relatius a una eficaç prevenció i investigació de les execucions extrajudicials, arbitràries i sumàries -1989/65- de 24 de maig de 1989, par. 9. Disponible a: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/executions.pdf>).

4 El dret internacional de drets humans reconeix a les víctimes de violacions de drets humans el dret a un recurs efectiu, recollit a la majoria dels tractats internacionals i regionals (Art 2 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics; Art 13 i 14 de la Convenció Contra la Tortura o altres maltractaments; Art 16 de la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Racial; Art 39 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant; i, Art 13 del Conveni Europeu de Drets Humans). Aquest dret comprèn el dret a un accés equitatiu i efectiu; una reparació adequada, efectiva i ràpida; i, l'accés a la informació relativa a les violacions sofertes i els mecanismes de reparació. Diversos organismes internacionals han desenvolupat una atenció especial al paper de les víctimes i han estipulat la importància de la protecció, així com de la reparació i la participació en el transcurs de les investigacions (entre d'altres: Declaració sobre els Principis Fonamentals de Justícia per a les Víctimes de Delictes i de l'Abús de Poder -A/RES/30/34-, Nacions Unides, 29 de novembre de 1985), par. 4-7; o Comitè Contra la Tortura, Convenció Contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants, Art. 13).

una revictimització que pot causar impactes psicosocials greus. La impunitat afegeix al patiment de la violència viscuda, la destrucció de creences i valors, així com l'alteració de normes i regles de convivència social. A llarg termini, cronifica els efectes psicosocials de les violacions de drets humans, obstaculitza les formes d'afrontament de les persones supervivents i impedeix l'evolució dels processos de dol i de memòria que les persones necessiten fer des d'un sentit de reparació del dany.

Els mecanismes de control també són essencials per a la prevenció de la tortura i els maltractaments. És bàsic tenir en compte que una de les causes principals de l'extralimitació en l'ús de la força, la tortura, el maltractament o les morts sota custòdia policial és la impunitat, és a dir, en paraules del Relator Especial sobre les execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries, "la manca d'investigació, enjudiciament, condemna i càstig adequats dels policies responsables d'execucions extrajudicials o altres abusos contra els drets humans"⁵.

Per tot l'anterior, aquest informe procedeix a mostrar i analitzar les mancances dels mecanismes de control dels cossos policials i de seguretat detectades durant aquest 2023, centrant-se en els mecanismes interns (concretament la identificació dels agents, el superior jeràrquic, i les investigacions internes); el rol del Ministeri Fiscal i el rol dels Jutjats i Tribunals (inclosos els obstacles en l'assistència jurídica, la lentitud dels procediments, les deportacions i els Protocols d'Istanbul).

5 Philip Alston, Informe del Relator Especial de Nacions Unides sobre les Execucions Extrajudicials, Sumàries o Arbitràries: Estudi de mecanismes de control de la policia (A/HRC/14/2 /Add.8) (Nacions Unides, 28 de maig de 2010), p. 16.

3.1. Mecanismes interns dels cossos policials i de seguretat.

Títol del cas: **Ús de Taser amb resultat de mort**

Lloc: **Badalona**

Resum dels fets:

El dia 26 de novembre de 2021, la mare d'A.C. va trucar al 112, telèfon d'emergències, atès que el seu fill es trobava en un greu estat d'agitació dins el seu domicili a Badalona. A.C. es trobava dins d'una habitació tancada, sol, i en possessió de 2 ganivets. Des d'emergències van activar un dispositiu del Servei d'Emergències Mèdiques (SEM) i de Mossos d'Esquadra, i diferents agents es van personar al domicili on estaven A.C. i la seva mare. L'estat d'agitació responia a una problemàtica de salut mental prèvia ja diagnosticada i coneguda pel sistema de salut i pels mateixos agents del dispositiu que es va activar aquell dia, atès que no era la primera vegada que s'havia activat el servei per un estat d'agitació d'A.C. Malgrat això, a l'interior del domicili no hi van accedir els professionals mèdics per dialogar amb A.C. i procurar fer una contenció psicològica i desescalar la situació, sinó només agents dels Mossos d'Esquadra.

En el curs de la intervenció, es van dur a terme un total de 6 descàrregues elèctriques amb un Dispositiu Conductor d'Energia (DCE).

L'agent que disposava del DCE va aplicar 2 descàrregues inicials com a mètode de reducció d'A.C., de 5 segons cadascuna, després de les quals A.C. va caure a terra. Després li va aplicar 2 descàrregues més, moment en què se li van treure els ganivets i se'l va reduir també físicament. Finalment, amb A.C. a terra amb diversos agents aplicant una contenció física, sense que aquest oposés resistència, se li van aplicar 2 descàrregues més, essent un total de 6 descàrregues aplicades.

A partir d'aquests fets, i dins el domicili, A.C. va entrar en aturada cardiorespiratòria i va ser traslladat a l'hospital on va morir l'endemà.

A l'atestat policial els agents dels Mossos d'Esquadra van fer constar que tenien sospites que A.C. havia pres alguna substància estupefaent, ja que coneixien que era consumidor habitual de drogues tòxiques.

Aspectes destacables:

- La mare d'A.C. va personar-se al procediment penal iniciat a conseqüència de la mort per aplicació de DCE per tal que es dugués a terme una investigació dels fets. Així i tot, el procediment es va sobreseure i arxivar un any després de la seva incoació, sense haver-se practicat les diligències necessàries per esclarir els fets i responsabilitats.
- Per resolució de 22 de setembre de 2023, la Secció 8a de l'Audiència Provincial de Barcelona va estimar el recurs interposat per Irídia i va acordar la reobertura de les actuacions, instant a què es dugués a terme una investigació efectiva.
- La resolució de l'Audiència assenyalava greus mancances en els mecanismes interns de control de l'actuació policial, especialment pel que fa a l'informe d'auditoria elaborat pels Mossos d'Esquadra, amb relació al qual l'Audiència Provincial considera que no analitza les circumstàncies concretes que van donar lloc a l'aplicació del DCE ni la necessitat i oportunitat per fer-ho.
- L'autòpsia definitiva conclou que la mort d'A.C. es va produir en un context en què la descàrrega amb el DCE va iniciar una sèrie de processos físics en una persona que es trobava amb un delirium agitat i havent consumit substàncies psicoactives.

El cas destacat és una mostra de com, fins i tot en una actuació policial amb resultat de mort, es dona una manca de control per part dels superiors jeràrquics i una investigació policial interna deficient. També mostra com aquestes mancances dels mecanismes interns tenen un impacte real en el dret a la justícia i la reparació de les persones afectades, arribant a implicar el tancament d'una investigació penal sense haver realitzat les diligències mínimes d'investigació. Aquestes mancances es tradueixen també en el fet que els familiars no tinguin respostes, acompanyament ni cap reparació per part dels responsables o l'administració, inclús després de més de 2 anys des de la mort d'A.C.

La Constitució espanyola (d'ara endavant, CE) reconeix a les Forces i Cossos de Seguretat (d'ara endavant, FCS) la missió de “protegir el lliure exercici dels drets i llibertats i garantir la seguretat ciutadana”⁶. En l'àmbit legislatiu, l'ús de la força per part de totes les FCS disposa d'un marc comú, que es troba regulat a través dels principis bàsics d'actuació⁷ en les diferents lleis relatives als cossos policials. Legislativament, s'especifica que les seves intervencions hauran de regir-se pels **principis de congruència, oportunitat i proporcionalitat** en la utilització dels mitjans al seu abast⁸ i que “vetllaran per la vida i integritat física de les persones que detinguin o que es trobin sota la seva custòdia i respectaran l'honor i la dignitat de les persones”⁹. Aquests principis també determinen “el compliment de les seves funcions, amb absoluta neutralitat política i imparcialitat i, en conseqüència, **sense cap discriminació** per raó de raça, religió o opinió”¹⁰, i impedeixen “qualsevol pràctica abusiva, arbitrària o discriminatòria que comporti violència física o moral”¹¹. A més, les FCS estan vinculades pel conjunt de normativa que conforma el dret internacional dels drets humans, que estableix els estàndards i principis bàsics d'actuació en l'ús de la força.

El cas destacat és una mostra de com, fins i tot en una actuació policial amb resultat de mort, es dona una manca de control per part dels superiors jeràrquics i una investigació policial interna deficient.

Els mecanismes interns són aquells que es configuren a l'interior de les institucions policials. Com a sistema de control, funcionen normalment sobre la base d'una cadena interna de comandament, sistemes de realització d'informes interns i investigació, així com règims disciplinaris que sancionen les conductes policials contràries a la normativa. El correcte funcionament dels mecanismes interns és essencial per evitar la impunitat, ja que tenen accés a informació molt restringida i la capacitat d'assegurar la prova i la rendició de comptes des de moments molt inicials dels fets, així com implementar mesures de prevenció i de garantia de no repetició. Aquest apartat de l'informe, doncs, se centra en les mancances detectades respecte a aquests mecanismes interns, a partir dels litigis en curs durant el 2023.

6 Art 104.1 Constitució Espanyola (CE).

7 Recollits a la Llei Orgànica de Forces i Cossos de Seguretat i en el cas de Mossos d'Esquadra a la Llei 10/1994, de 11 de juliol, de la Policia de la Generalitat—Mossos d'Esquadra, i les lleis que la desenvolupen.

8 Literal C, Art. 5.2 LO 2/1986.

9 Literal B, Art. 5.3 LO 2/1986.

10 Literal B, Art. 5.1 LO 2/1986.

11 Literal A, Art. 5.2 LO 2/1986.

3.1.1. Identificació dels agents de la BRIMO i de les ARRO i de les unitats de seguretat ciutadana

Entre setembre i desembre de 2023, almenys en 8 ocasions s'ha pogut constatar que, durant el transcurs d'un context de mobilització social, una majoria important dels agents del Cos de Mossos d'Esquadra (PG-ME) desplegats a la via pública no anaven correctament identificats amb el Número d'Operatiu Policial (NOP) a la part posterior de l'armilla antitrauma, a l'esquena o bé, tractant-se d'unitats de seguretat ciutadana, tenien el número TIP ocult sota l'armilla antibala.

La Instrucció 8/2020, de 16 d'octubre, *sobre l'establiment del número operatiu policial a l'Àrea de Brigada Mòbil i a les àrees regionals de recursos operatius*, va suposar un pas endavant respecte a la identificació dels agents de l'Àrea de Brigada Mòbil amb funcions d'ordre públic, fent la numeració visible 360° (davant, darrere i a banda i banda de l'uniforme policial). La Instrucció esmentada es va aprovar gràcies a l'impuls d'organitzacions de la societat civil i de defensa dels drets humans que feia anys que denunciaven la necessitat d'augmentar la visibilitat dels agents amb funcions d'ordre públic, no només a la part posterior, sinó també a la part davantera de l'armilla de protecció i al casc, per tal que, des d'una distància de seguretat i amb un codi curt fos fàcil de recordar.

Per altra banda, tal com es referenciava l'any passat, des de 2022 i gràcies a la Instrucció 3/2022, de 28 d'abril, sobre el número operatiu policial de l'Àrea de Brigada Mòbil i les àrees regionals de recursos operatius, aquesta mesura també s'implementa a les Àrees Regionals de Recursos Operatius (ARRO) del cos de Mossos, ja que també duen a terme tasques d'ordre públic conjuntament amb la Brigada Mòbil. No obstant això, l'obligatorietat de dur el Número Operatiu policial (NOP) a la part posterior de l'armilla està vigent des del 2013 i remet a la Instrucció 16/2014, de 4 de setembre, en què es van fixar les característiques tècniques del NOP dels agents adscrits a la BRIMO i les ARRO.

A més, el passat 8 de febrer de 2022, el Departament d'Interior va informar que s'havia finalitzat la distribució del nou NOP a totes les unitats d'ordre públic del cos de Mossos d'Esquadra, afirmant que a mitjan març de 2022 tots els efectius ARRO també disposarien de la nova identificació. S'indicava que els efectius portarien aquesta nova identificació en actuacions d'ordre públic i quan, per necessitats operatives, haguessin de posar-se les armilles protectores que impedeixen la visualització del número d'identificació professional (TIP).

Una de les salvaguardes per prevenir i garantir la rendició de comptes en casos d'ús excessiu de la força per part dels agents policials és la **correcta identificació**. El fet que els agents policials que realitzen funcions d'ordre públic o que actuen en aquests contextos no portin visible el seu NOP o el TIP, depenent dels casos, constitueix un incompliment greu de la normativa vigent i impossibilita la identificació dels agents, que és una de les principals causes d'impunitat. Dels 8 casos identificats, en almenys 4 d'ells els agents del cos de Mossos d'Esquadra van fer ús de la força.

El cos de Mossos d'Esquadra va ser el primer cos policial en aplicar una identificació **360°**, un fet que el converteix en pioner en relació amb la resta de Cossos i Forces de Seguretat de l'Estat. Per aquest motiu, es considera que és necessari continuar fent passos endavant i no enrere, perquè el cos de Mossos d'Esquadra sigui un cos més transparent i respectuós amb els drets humans, a fi de preservar la confiança de la ciutadania. Per aquest motiu, és imprescindible prendre mesures per evitar que els fets documentats es tornin a repetir i perquè es compleixi la normativa vigent que dicta l'obligatorietat de portar a l'uniforme el NOP de forma visible i des de 360°, almenys, a una distància d'1,20 metres. Així com el TIP visible si es tracta d'agents de les unitats de seguretat ciutadana.



Agents actuant sense anar degudament identificats en una manifestació en suport al poble palestí, 27 Novembre 2023 - Àxel Miranda

3.1.2. Superiors jeràrquics

Els principis de jerarquia, de subordinació i que l'obediència deguda no pot emparar actes que constitueixin delictes són principis bàsics d'actuació dels membres de les FCS¹². És important destacar que, en relació amb l'extensió de responsabilitats, l'actual règim disciplinari (tant del CPN com de PG-ME i Polícies locals) és clar en assenyalar que “incorreran en falta de grau inferior els que encobriren la comissió d'una falta molt greu o greu, i els superiors que la tolerin”¹³. En el cas dels delictes de tortura o contra la integritat moral, la pena en aquests casos és la mateixa¹⁴. Per tant, el marc legislatiu actual condemna i sanciona l'acció o l'omissió dels superiors jeràrquics davant d'actuacions presumptament delictives dels seus agents a càrrec. Aquesta responsabilitat dels comandaments policials en relació amb els seus propis actes i els dels agents a càrrec seu es trasllada en les diferents fases de l'ús de la força.

En primer lloc, garantint que el disseny dels operatius policials respongui als principis que la regeixen, i és especialment destacable el principi de precaució. Aquest implica que “les operacions i activitats de manteniment de l'ordre es planificaran i es duran a terme prenent totes les precaucions necessàries per evitar o, com a mínim, minimitzar, el risc que el personal de les forces de l'ordre i els particulars recorrin a la força, i per reduir al mínim la gravetat dels danys que es puguin causar”¹⁵.

En segon lloc, durant l'operatiu, els superiors jeràrquics són els encarregats de supervisar que l'actuació es desenvolupi d'acord amb el principi de necessitat¹⁶. En tercer lloc, els superiors jeràrquics són responsables de perseguir aquelles conductes dutes a terme pels agents a càrrec seu que puguin ser constitutives de delictes o infracció disciplinària i informar els seus respectius comandaments i/o als mecanismes d'investigació d'afers interns.

No fer les tasques de vigilància i control dificulta enormement la rendició de comptes, comportant en molts casos que la investigació judicial no pugui prosperar perquè no s'identifica l'agent concret que ha dut a terme la conducta constitutiva de delictes. Aquesta és, precisament, la realitat amb què es troba Irídia en els procediments seguits per violència institucional exercida per FCS. De fet, **en cap dels 37 litigis** contra agents de FCS, el **superior jeràrquic ha identificat a l'autor dels fets**. A més, no es té constància que **en cap dels litigis s'hagi iniciat una investigació interna d'ofici a conseqüència d'una comunicació o informe del superior jeràrquic**.

Però és més, en el marc de la tasca de Irídia, s'ha fet palès que, a voltes, els superiors jeràrquics no només no exerceixen les seves funcions de control encomanades legalment, sinó que exerceixen de “defensa” dels agents que s'estan investigant o jutjant penalment.

12 Art. 5.1 literal d) LO 2/ 1986 i Art. 11 Llei 10/1994.

13 Art. 5 LO 4/2010 i art. 71 Llei 10/1994.

14 Així ho preveu l'art 176 del Codi Penal en establir que “s'imposaran les penes respectivament establertes en els articles precedents [relatius a la tortura o delictes contra la integritat moral comès per funcionari públic] a l'autoritat o funcionari que, faltant als deures del seu càrrec, permetés que altres persones executin els fets previstos en aquells [delictes precedents]”. LO 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal.

15 Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans. Orientacions; paràgraf. 2.6.

16 Aquest prescriu que el personal de les FCS només podrà fer servir la força quan sigui estrictament necessari i en la mesura que ho requereixi l'exercici de les seves tasques, usant la força mínima necessària per assolir un objectiu legítim d'aplicació de la llei, i havent de cessar quan aquesta deixi de ser necessària. Això exigeix que, per assolir un objectiu legítim d'aplicació de la llei, no sembli existir en aquell moment cap alternativa raonable que no sigui l'ús de la força. És per això que, en particular, el personal de les FCS ha de tractar de destensar les situacions, entre altres coses procurant solucionar pacíficament les situacions perilloses sempre que sigui possible. (Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans. Orientacions; paràgraf. 2.9.).

<p>Títol del cas: Denúncia falsa i fals testimoni d'agents dels Mossos d'Esquadra contra el dret fonamental a la informació i a la seguretat de les periodistes</p>
<p>Lloc: Barcelona</p>
<p>Resum dels fets:</p> <p>Els fets tenen origen el 25 de maig de 2016 en el transcurs d'una manifestació al barri de Gràcia de Barcelona, en què, en la mateixa càrrega, el periodista Jesús Rodríguez va ser lesionat per un agent de policia i un altre agent de policia va patir una ruptura del tendó d'Aquil·les, per la qual va denunciar al periodista Isidre García.</p> <p>El procediment d'Isidre Garcia va avançar amb més celeritat, celebrant-se el judici el març de 2019, en què Isidre Garcia estava acusat de llançar-li una tanca a l'agent policial, per la qual cosa li demanaven 4 anys de presó i una indemnització de 69.055 euros. En el transcurs del judici va quedar provat que ningú havia llançat cap tanca contra l'agent i que la seva lesió era conseqüència de l'estat previ del tendó, no conseqüència de cap cop que hagués patit aquella nit. Així ho va establir la sentència que absolia Isidre Garcia de qualsevol delictes i que l'acusació no va recórrer, esdevenint ferma.</p> <p>Tot i la contundència de la sentència absoluta, 2 anys després, el mateix agent, aquesta vegada també amb la col·laboració del sergent TIP 7828, va manifestar novament la versió que aquella nit havia estat lesionat a conseqüència de l'impacte d'una tanca llançada per un home que duia una càmera rèflex penjada al coll. Aquesta vegada els agents declaraven com a testimonis de la defensa, amb la finalitat d'exculpar l'agent acusat de colpejar Jesús Rodríguez, malgrat haver estat advertits de la seva obligació de dir veritat i existir una sentència ferma que establiria que ningú havia llançat cap tanca a l'agent i que la lesió res tenia a veure amb cap llançament ni cop.</p> <p>Això no obstant, tot i els intents d'exculpar l'agent, aquest procediment va finalitzar amb la condemna per sentència de l'agent de la BRIMO a 2 anys de presó, amb les penes accessòries d'inhabilitació especial pel dret de sufragi passiu i suspensió per l'exercici de l'activitat policial, ambdues durant el temps de la condemna.</p> <p>El 2023, Irídia ha presentat una querella contra l'agent TIP 2208 i el sergent TIP 7828, per denúncia falsa i fals testimoni en el cas d'Isidre Garcia i per fals testimoni en el judici de Jesús Rodríguez. La querella s'ha admès a tràmit, iniciant-se la instrucció del procediment.</p>
<p>Aspectes destacables:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Els agents de Mossos d'Esquadra estan sent investigats per possible denúncia falsa i fals testimoni. • Es tracta d'un cas on les persones afectades estaven exercint la seva professió de periodistes en un context de manifestació i, per tant, els fets tenen una afectació més enllà de la individual, afectant directament el dret a la informació. • Deixa en evidència el risc que actualment està patint el dret fonamental a la informació i especialment la seguretat de les periodistes, i la necessitat de protecció de les seves professions com garants de la democràcia.

3.1.3. Paper de les divisions d'investigació interna i afers disciplinaris de les FCS

Un component essencial en l'àmbit del control intern de la policia són les mateixes divisions internes dels cossos policials per la investigació i sanció de males praxis policials de manera **imparcial, oportuna i exhaustiva**. L'efectivitat i transparència d'aquests mecanismes suposa una contribució positiva en la confiança pública en la policia¹⁷. Per contra, la manca d'actuació, efectivitat o transparència d'aquestes divisions suposa una greu sensació d'impunitat de les males praxis policials tant de cara a la societat com cap als mateixos agents policials.

En el cas de la Policia de la Generalitat — Mossos d'Esquadra, durant el 2023 es va produir una reforma dels mecanismes interns, substituint la Divisió d'Afers Interns per la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris¹⁸, també depenent de forma directa de la Direcció General de Policia. Aquesta Comissaria té assignada la competència per a dur a terme, entre d'altres, funcions de prevenció i investigació d'activitats presumptament il·lícites o contràries a l'ètica i a la deontologia professional que puguin comportar sancions disciplinàries o penals; elaborar informacions reservades i determinar els presumptes responsables; donar suport a la Direcció General i a la resta de cossos policials integrats en el Sistema de Policia de Catalunya en matèria disciplinària; instruir expedients disciplinaris; aplicar mesures cautelars i sancions; i, fer el seguiment dels procediments penals on es trobi implicat personal de la policia.

Aquesta tasca de control es pot dur a terme actuant d'ofici o a requeriment de la superioritat, així com per denúncies o queixes tramitades per la ciutadania o per altres institucions.

Amb relació al funcionament del mecanisme intern de Mossos d'Esquadra, durant el 2023, en la majoria dels litigis en què Irídia és part, no s'ha realitzat cap investigació interna rellevant per a la investigació penal dels fets. En aquest sentit, el primer obstacle és que els mateixos jutjats d'instrucció deneguen la petició d'Irídia de requerir a la DGP (o a la Divisió d'Afers Interns directament, ara Comissaria General) perquè informi si s'ha dut a terme o no alguna investigació interna i si s'ha acordat alguna mesura cautelar de caràcter disciplinari respecte l'agent que s'investiga. Aquesta diligència és reiteradament denegada per entendre que no és rellevant per a la investigació penal.

La diligència que sí que s'acorda és requerir al cos de Mossos d'Esquadra perquè aporti informació específica sobre l'operatiu o l'actuació denunciada. Això no obstant, **s'ha identificat que a vegades s'aporta molta menys informació de la sol·licitada pel Jutjat**. En d'altres, que **és la mateixa unitat a la qual pertany l'agent investigat qui respon els oficis**, en lloc de l'Àrea d'Investigació Interna¹⁹. Finalment, també ha succeït que la Divisió d'Afers Interns, ara Comissaria General, quan ha estat requerida per aportar informació o dur a terme una investigació, s'ha centrat més en la conducta de la persona denunciada que en la identificació i/o investigació de l'agent denunciat.

És preocupant i representatiu de tot l'anterior que, dels 37 litigis contra FCS en curs durant el 2023, **només en 13 casos s'ha dut a terme algun tipus d'investigació a través de mecanismes interns d'investigació**. D'aquestes, només **4 s'han iniciat d'ofici**, la resta només s'ha fet per requeriment judicial. **En 12 de les investigacions s'ha**

Aquesta tasca de control es pot dur a terme actuant d'ofici o a requeriment de la superioritat, així com per denúncies o queixes tramitades per la ciutadania o per altres institucions.

¹⁷ Goldsmith, A. (2005). Police reform and the problem of trust. *Theoretical Criminology*.

¹⁸ Art. 146 Decret 57/2023 de reestructuració de la Direcció General de Policia, <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=955582>

¹⁹ Art. 152 i 150, Decret 57/2023 de reestructuració de la Direcció General de Policia, <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=955582>

conclòs que no es podia identificar l'autor o que no hi havia conducta delictiva i només 1 ha resultat complir amb **els requisits mínims de suficiència i efectivitat** identificant els fets i els autors.

És especialment preocupant que, en **10 dels casos, la investigació interna s'ha centrat més en la conducta de la persona denunciant duent a terme valoracions pejoratives, que en la de l'agent denunciat.** Addicionalment, només en **1 dels casos consta que s'hagin pres mesures cautelars** en el marc d'un procediment sancionador intern, mentre es du a terme la investigació.

Títol del cas: Impacte de Foam i pèrdua de testicle d'un noi de 18 anys
Lloc: Carrer de la Fusteria, Barcelona
<p>Resum dels fets:</p> <p>El desembre de 2018 un noi de 18 anys va rebre l'impacte d'un projectil de foam llançat per un agent de la BRIMO de PG-ME mentre participava en una manifestació en el marc de les mobilitzacions socials contra la celebració de la sessió del Consell de Ministres del Govern Espanyol a Barcelona. Aquest tret li va causar una greu lesió que va requerir intervenció quirúrgica d'urgència causant-li, finalment, la pèrdua del testicle.</p>
<p>Aspectes destacables:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interposada la querella i a petició de l'acusació, el jutjat va requerir a la DGP que aportés informació. L'aleshores DAI va aportar les imatges gravades pel propi cos en el moment de la lesió, així com informes en què s'identificava a 5 agents escopeters; però negava que es pogués identificar l'autor concret del tret. • Irídia, amb una pericial externa, va analitzar les mateixes imatges aportades i va aconseguir individualitzar el tret lesiu i identificar-ne l'autor. • En la pericial externa s'identificava, també, que hi podia haver altres imatges no aportades a la causa procedents de càmeres unipersonals d'agents de la BRIMO; és a dir, que no s'havien aportat totes les imatges existents. • Sense aquesta pericial externa, molt probablement el cas s'hauria tancat sense anar a judici per la impossibilitat d'identificar a l'autor dels fets.

En definitiva, **els mecanismes d'investigació interna dels cossos policials no són prou efectius**, inclús quan es duu a terme l'ús de la força a través d'armes altament lesives, potencialment letals i l'ús de les quals es troba protocol·litzat. S'estarà amatent per tal d'identificar si la reestructuració de la Direcció General de Policia realitzada l'any 2023 resulta en una millora en els mecanismes d'investigació interns de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra.

3.1.4. Seguretat privada

Les empreses de seguretat privada tenen un paper cada vegada més crucial en la gestió de la seguretat en espais públics. Són molts els contextos públics on hi ha presència de vigilants de seguretat privada —especialment en el **transport públic**— i, en no poques ocasions, aquests agents fan ús de la força. L'externalització dels serveis de seguretat per part de l'Administració, en moltes ocasions amb l'objectiu de reduir costos, planteja múltiples problemàtiques des de l'òptica dels drets humans, com ara la dificultat per establir mecanismes de control públic efectius, l'opacitat en les condicions específiques de contractació de les empreses de seguretat privada, o la manca de formació del personal de seguretat privada en àmbits relacionats amb els drets humans i, fins i tot, en els principis que han de guiar el mateix ús de la força.

En aquest sentit, en els darrers anys, cada vegada són més els casos de persones que s'acosten a l'Írdia denunciant haver estat víctimes de violència per part de personal de seguretat privada. És un fet especialment preocupant, atès que **la prohibició de la tortura i el maltractament és absoluta i tant s'aplica a funcionaris públics com altres persones en l'exercici de funcions públiques**, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència²⁰.

A tal fi, és indispensable que l'administració asseguri el control i sanció en casos de mala praxi per part d'agents de seguretat privada en funcions de seguretat pública. Aquesta responsabilitat inclou, també, garantir la transparència en la normativa i regulació de l'actuació dels agents de seguretat privada i de les empreses i la seva contractació.

La seguretat privada en funcions de seguretat pública es troba regulada principalment en l'àmbit estatal, per la Llei de Contractes del Sector Públic i el Reial Decret Llei 3/2020 pel que fa a la contractació per part de l'administració i externalització de serveis. La Llei 5/2014, de 4 d'abril, de Seguretat Privada i el seu Reglament, el Reial Decret 2364/1994, de 9 de desembre —caduc des de 2014—, regulen l'exercici de l'activitat de les empreses de seguretat privada. En l'àmbit català, l'any 2017 es va publicar el «Codi de bones pràctiques per als serveis de seguretat privada» a través de la Resolució INT/671/2017, de 27 de març. Les competències en la matèria es troben repartides entre l'àmbit estatal i autonòmic. Ara bé, les competències relatives a l'autorització, inspecció, control i sanció de les activitats i serveis de seguretat privada que es duguin a terme a Catalunya i la incoació dels expedients respecte activitats infractores estan cedides a la Generalitat de Catalunya.

La normativa esmentada no regula de forma concreta l'ús de la força per part del personal de seguretat privada, remetent-se, únicament, a principis rectoris²¹ i d'actuació²² d'aquesta activitat. Es tracta d'una normativa absolutament insuficient per poder fiscalitzar degudament les actuacions de mala praxi i els mecanismes d'autoregulació i control existents.

En aquest sentit, la manca de transparència vers els protocols d'actuació vigents sobre l'ús de la força, d'armes, detencions, emmanillaments i comunicació d'incidències a les FCS tant per part de les empreses de seguretat privada com per part de l'Administració, provoca una situació d'impunitat. Actualment, l'única forma d'accedir al contingut d'aquests protocols és a través d'una ordre judicial, ja que a pesar de les peticions de les entitats de drets humans, la Direcció General de Policia no els ha fet públics.

De tots els litigis d'Írdia en casos de seguretat privada dels darrers anys, aquest 2023, s'ha tingut accés per primera vegada a un d'aquests protocols. Es tracta del "Procedimiento Operativo Multipunto" en un cas de RENFE, que, de forma molt succinta,

20 Art 1 de la Convenció contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants, 10 de desembre de 1984, en vigor des del 26 de juny de 1987 i ratificada per Espanya.

21 Art 8 de la Llei 5/2014, de 4 d'abril, de Seguretat Privada.

22 Art 30 de la Llei 5/2014, de 4 d'abril, de Seguretat Privada.

Resulta necessari millorar la tasca de fiscalització i control de les empreses i del personal de seguretat privada, de manera que es garanteixi que les conductes abusives i discriminadores són degudament investigades i sancionades.

estableix una sèrie d'obligacions i observances que han de complir els agents d'aquestes empreses. D'entre aquestes, destaca l'obligatorietat per part dels agents de seguretat privada d'omplir de forma diària un document denominat "Parte de Servicio". També de l'obligatorietat completar la "Hoja de Incidencia" que ha d'acompanyar al "Parte de Servicio", o la intervenció i notificació a l'anomenat C24H —Centros de Seguridad 24 Horas— en cas de qualsevol incidència. En cap dels litigis de seguretat privada, el Cos de Mossos d'Esquadra havia requerit, en el marc de les seves investigacions, l'aportació de cap d'aquests formularis per esclarir els fets i els seus responsables.

Pel que fa a l'administració i l'externalització de la seguretat a empreses privades, resulta necessari que es puguin establir criteris de valoració que tinguin en compte la formació que rep el personal, quins requisits s'exigeixen per a la contractació i quins protocols estableixen les mateixes empreses per pre-

venir conductes abusives. Així mateix, resulta necessari millorar la tasca de **fiscalització i control de les empreses i del personal** de seguretat privada, de manera que es garanteixi que les conductes abusives i discriminadores són degudament investigades i sancionades.

Finalment, destaca negativament el rol dels agents de policia i la seva interacció amb els agents de seguretat privada en assumptes en què s'ha fet ús de la força i la persona es troba retinguda pel personal de seguretat privada. En aquest tipus de situacions, resulta essencial que els agents recullin les versions de les dues parts, en format de denúncia si així ho sol·licita la persona afectada o si se'n pot despendre que s'hagi pogut cometre un delictes, i duguin a terme les diligències necessàries per l'esclariment dels fets, com la custòdia immediata de les càmeres de videovigilància; el requeriment de serveis mèdics o la tramitació de l'atestat policial incloent no només els fets constitutius de possibles delictes de lesions sinó també de detenció il·legal atenent l'incompliment dels protocols d'actuació per part dels vigilants de seguretat privada.

3.2. Rol de la Fiscalia

El rol del Ministeri Fiscal en el sistema penal espanyol és de gran rellevància, en la mesura que té la missió de promoure l'acció de la justícia en defensa de la legalitat, els drets de la ciutadania i de l'interès públic tutelat per la llei. En el marc del procediment penal, el Ministeri Fiscal té la funció d'instar l'autoritat judicial a l'adopció de les mesures cautelars que siguin procedents i a la pràctica de les diligències adreçades a aclarir els fets i identificar els autors, així com vetllar per la protecció processal de les víctimes, hi hagi acusació particular o no. De fet, la inactivitat del Ministeri Fiscal en els casos de presumptes delictes de maltractament o tortura contrasta amb l'activitat acusadora que té en un altre tipus de delictes, en què la majoria d'ocasions no hi ha acusació particular que impulsi el procediment.

L'article 3 de l'Estatut del Ministeri Fiscal estableix quines són les funcions que ha d'exercir aquesta figura en les diferents jurisdiccions. Entre elles, hi ha la de **protecció processal de les víctimes i perjudicats**, promovent l'execució dels mecanismes d'ajut i assistència. En molts dels casos representats per Irídia, tanmateix, el Ministeri Fiscal, lluny de complir les funcions de garant de l'interès públic que li han estat assignades, s'ha mostrat completament absent o inclús ha mostrat actituds hostils vers la persona que ha denunciat l'actuació d'un agent de les forces i cossos de seguretat o d'un vigilant de seguretat privada en exercici de funcions públiques. A vegades, adopta, fins i tot, una postura defensiva: pren un rol contrari a la pràctica de diligències

d'investigació, sol·licita el sobreseïment de les actuacions o s'oposa a la personació de l'acusació popular.

En aquest sentit, les xifres respecte del rol del Ministeri Fiscal d'aquest 2023 continuen essent molt preocupants. Dels 42 litigis penals, **només en 3 la Fiscalia** ha tingut un **paper proactiu de fomentar la investigació o acusació**. Aquesta xifra contrasta clarament amb **els 21 casos** en què el Ministeri Fiscal ha tingut un **rol contrari a la pràctica d'una investigació exhaustiva i eficaç dels fets denunciats**, s'ha oposat a la personació de l'acusació particular o ha demanat l'arxivament de les actuacions o l'absolució de l'acusat, tot i haver-hi indicis i/o proves contundents. **En la resta de casos**, el rol del Ministeri Fiscal **ha estat d'inactivitat**.

En el present informe, es destaquen de forma més detallada 3 situacions representatives de les xifres anteriors. En primer lloc, casos en què la Fiscalia té un rol proactiu contra la investigació, oposant-se a la pràctica de diligències d'investigació, oposant-se a la reobertura o sol·licitant l'arxivament de les actuacions.

En aquest sentit, resulta paradigmàtica l'actuació de Fiscalia en el procediment de l'1-O, on al llarg de la fase d'instrucció de la causa principal, el Ministeri Fiscal ha presentat diversos escrits manifestant-se contrari a una investigació mínimament efectiva. Entre aquests destaca un extens escrit en què sol·licitava el sobreseïment provisional de la causa, defensant la legitimitat i proporcionalitat de l'actuació de la Policia Nacional al llarg de la jornada —tot emparant-se en la sentència del Tribunal Suprem del 2019 que condemnava a diversos líders independentistes—, negant que s'haguessin produït vulneracions de drets fonamentals, i sostenint que, en tot cas, només algunes actuacions policials podrien haver causat algunes lesions lleus. En reiterades ocasions durant la instrucció del procediment, el Ministeri Fiscal s'ha adherit a recursos i peticions efectuades per les defenses dels agents investigats, i s'ha oposat a aquells presentats per les acusacions particulars i populars personades. Recentment, un cop acordada la continuació del procediment abreuja contra 47 agents de policia per part del Jutge Instructor per les actuacions a les diferents escoles de Barcelona, el Ministeri Fiscal va adherir-se a la majoria dels recursos presentats per les defenses dels agents en el sentit de considerar que s'havia d'acordar el sobreseïment de la causa. Només en el cas de 5 agents va impugnar els recursos de les defenses, considerant que calia anar a judici.

Les xifres respecte del rol del Ministeri Fiscal d'aquest 2023 continuen essent molt preocupants. Dels 42 litigis penals, només en 3 la Fiscalia ha tingut un paper proactiu de fomentar la investigació o acusació.

En segon lloc, com a exemple de cas en què el Ministeri Fiscal, lluny de fomentar la investigació o exercir l'acusació, fa una actuació de defensa dels agents investigats o encausats, es podria incloure el judici que es va celebrar contra un agent de la BRIMO per colpejar amb el bastó policial el cap d'un manifestant, el Francesc. Per tal de sostenir que aquesta conducta havia estat reglamentària, malgrat la prohibició taxativa del protocol²³ de colpejar en la zona del cap, la Fiscal va defensar que no es podia determinar amb suficient certesa si no havia estat el mateix manifestant qui havia mogut el cap de tal manera que es colpegés contra el bastó policial de l'agent.

Finalment, per il·lustrar el tercer tipus de casos, en què el rol del Ministeri Públic és absolutament absent, es destaca una denúncia per tortura en el centre penitenciari Brians 1. Aquesta postura comporta que l'impuls de l'acusació recaigui exclusivament en la víctima, tot i tractar-se d'al·legacions de tortures o altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants, dificultant el compliment del deure de l'Estat d'assegurar la seva investigació efectiva.

23 Art. 3.1 de la Instrucció 16/2013, de 5 de setembre, sobre la utilització d'armes i eines d'ús policial: "En cap cas s'ha de fer servir de dalt a baix ni sobre zones vitals del cos humà, com ara el cap".

Títol del cas: Denúncia per tortures a Brians 1
Lloc: Centre Penitenciari (CP) de Brians 1
<p>Resum dels fets:</p> <p>El 21 de març de 2020, 4 funcionaris del CP Brians 1 van participar en colpejar, agredir i llançar a terra posant un genoll al coll a M.K. quan era a l'oficina d'instàncies per fer un tràmit. El van insultar, dir comentaris racistes i amenaçar com a represàlia per un incident que havia tingut lloc 2 dies abans a la presó. El van traslladar al DERT on el van fer despullar íntegrament i el van tornar a colpejar. Va estar 3 dies sense poder-se comunicar i allà va iniciar una vaga de fam durant 8 dies, durant els quals no va poder sortir al pati. Posteriorment, un dels funcionaris el va obligar a signar un paper on assumia la seva participació en l'incident que havia tingut lloc 2 dies abans a la presó, sota amenaces i agressions físiques. Finalment M.K. va ser traslladat al Centre Penitenciari de Lledoners.</p>
<p>Aspectes destacables:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aquests fets van ser denunciats davant els jutjats el 12 d'agost de 2020 per delictes de tortures, coaccions i lesions. Prèviament M. K. havia interposat una queixa al Síndic de Greuges des del C.P. Brians 1. Així i tot la Fiscalia no va dur a terme cap actuació. • El jutjat d'instrucció va arxivar les actuacions un mes després de la seva incoació sense realitzar cap diligència d'investigació de les considerades essencials. El Ministeri Fiscal va oposar-se al recurs d'apel·lació de l'acusació particular contra aquesta decisió. • L'Audiència Provincial va estimar el recurs, ordenant —3 anys després dels fets— la reobertura i la pràctica de les diligències d'investigació que havia sol·licitat l'acusació particular atenent precisament al deure d'investigar de l'Estat denúncies per tortures. • A pesar de l'anterior la Fiscalia ha seguit absolutament absent, sense impulsar la investigació efectiva i inclús no presentant-se als interrogatoris dels funcionaris investigats.

3.3. Rol dels Jutjats

Els jutjats i els tribunals són un mecanisme de garantia dels drets fonamentals clau en qualsevol Estat democràtic i de Dret, que té l'obligació de garantir el dret de no ser sotmès a tortura o tractes inhumans o degradants. La prohibició de la tortura és absoluta, és a dir, s'ha de complir sempre, a tot arreu i circumstàncies. D'aquesta norma absoluta se'n deriva una obligació processal essencial: investigar les alegacions de tortura de manera exhaustiva i efectiva. La doctrina constitucional²⁴ estableix que no es produeix una investigació judicial eficaç quan, davant d'una alegació de tortura o maltractaments, els òrgans judicials decideixen arxivar les diligències obertes o tramitar el procediment per delictes lleus, quan encara no s'ha aclarit prou la realitat dels fets denunciats i hi ha mitjans raonables i disponibles per esvaire els possibles dubtes. L'Estat espanyol ha estat condemnat en 13 ocasions per vulnerar l'article 3 del CEDH: 12 en el vessant processal —per no investigar denúncies de tortura— i 2 en el vessant substantiu —per haver comès un delictes de tortures i maltractaments—²⁵. El nucli de la

24 STC 224/2007, de 22 d'octubre; STC 34/2008, de 25 de febrer; o més recentment, les SSTC 12/2022, de 7 de febrer de 2022, 13/2022, de 7 de febrer de 2022 y 34/2022, de 7 de març de 2022.

25 La primera d'aquestes condemnes es va produir el 2 de novembre del 2004 en el cas Martínez Sala i altres c. Espanya, condemna seguida per: Iribaren Pinillos c. Espanya, de 8 de gener del 2009; Sant Argimiro Isasa c. Espanya, de 28 de desembre del 2010; Beristain Ukar c. Espanya, de 8 de març del 2011; B.S. c. Espanya, de 24 de juliol del 2012; Otamendi Eguiguren c. Espanya, del 16 d'octubre del 2012; Etxebarria Caballero c. Espanya, del 7 d'octubre del 2014; Ataun Vermell c. Espanya, del 7 d'octubre del 2014; Arrabatiel Garcindia c. Espanya, de 5 de maig del 2015; Beortegui Martínez c. Espanya, del 31 de maig del 2016; Portu Juanena i Sarasola Yarzbal c. Espanya, de 13 de febrer del 2018; González Etayo c. Espanya, de 19 de gener del 2021; López Martínez c. Espanya, de 9 de març del 2021].

Títol del cas: **Agressió a un menor per part d'un vigilant de seguretat privada**

Lloc: **Plaça de les Glòries, Barcelona**

Resum dels fets:

El Z.S., de 16 anys d'edat, va patir una agressió per part de la seguretat privada de TMB un cop ja havia sortit de les instal·lacions del metro. 2 vigilants de seguretat privada el van perseguir i, un cop el van encalçar, un d'ells el va llençar a terra, li va propinar cops amb la defensa, i el va aixafar contra el terra mentre li pressionava el coll. El vigilant de seguretat va persistir en aquesta última acció malgrat els advertiments del Z.S. del fet que l'estava ofegant. Finalment, els vigilants el van emmanillar i el van retenir fins que van arribar els agents de Mossos d'Esquadra. La parella del Z.S. va ser testimoni de l'agressió i va poder gravar els fets en vídeo. El Z.S. va interposar denúncia per aquests fets.

Aspectes destacables:

- Malgrat la gravetat dels fets denunciats, el Jutjat d'Instrucció es va limitar a incoar un procediment per delicte lleu. En aquest tipus de procediment, és impossible investigar el possible delicte de tortura o contra la integritat moral i de detenció il·legal que s'hauria comès per part dels vigilants de seguretat.
- No es va notificar correctament a Z.S. —qui no disposava d'assistència lletrada en aquell moment— la resolució que incoava un procediment per delicte lleu. Tampoc se li va assignar una advocada del Torn d'Ofici per a la seva assistència lletrada en el procediment, malgrat la gravetat de la denúncia i el fet que el Z.S. fos menor d'edat.
- Un cop el Z.S. es va posar en contacte amb Irídia, es va sol·licitar la transformació del procediment per tal que s'investiguessin adequadament els fets denunciats. El Jutjat va negar-se a tramitar el recurs, al·legant que ho hagués hagut de demanar el Z.S. quan se li va notificar que s'incoava un procediment per delicte lleu, quan el cert és que l'únic que se li va notificar al Z.S. va ser la citació a judici sense assistència lletrada.
- En el judici per delicte lleu, es va tornar a demanar la transformació del procediment petició que va ser també desestimada per part del jutjat d'instrucció qui, a més, va dictar sentència absolutòria.
- Actualment, el procediment està pendent d'admissió al Tribunal Constitucional per vulneració dels drets fonamentals, concretament del dret a no ser sotmès a tortures ni a altres tractes inhumans o degradants, i a la tutela judicial efectiva.

qüestió en tots els casos és molt similar: s'estima la vulneració del vessant processal de l'art. 3 del CEDH per no haver realitzat una investigació oficial efectiva.

Sobre les mancances dels jutjats d'instrucció a l'hora de garantir aquesta investigació efectiva, dels 42 litigis penals en curs, **en 2 casos s'ha inadmès la querella** directament, en 6 casos s'ha admès la denúncia, però s'ha tramitat per **procediment de delicte lleu** (dels quals només en 1 s'ha notificat a la persona denunciante), i en **20 casos** s'ha acordat el **sobreseïment abans de practicar les diligències essencials**.

És a dir, en **28 dels casos** (que representen el **66,66%** del total), en algun moment s'ha procedit a arxivar les actuacions o tramitar-les com un procediment de delicte lleu o s'ha inadmès la querella, abans de practicar totes les diligències d'investigació raonables, disponibles, eficaces i pertinents.

D'aquests, en **17 dels 28 casos**, s'ha **estimat el recurs interposat per Irídia** contra el sobreseïment o la tramitació de delicte lleu, dels quals, en 12 casos la reobertura s'ha acordat per tribunals superiors (l'Audiència Provincial o el Tribunal Constitucional), que han ordenat al jutjat d'instrucció reobrir les actuacions o transformar el procediment en diligències prèvies, fet que implica un endarreriment elevat en el procediment. En

10 dels casos, encara s'està a l'espera de resolució i, en **1 dels casos**, la resolució de sobreseïment ha estat ferma.

Aquest és un cas paradigmàtic de les mancances existents en el rol dels jutjats a l'hora de garantir el dret a la tutela judicial efectiva a les víctimes de violència institucional. En aquest cas, la denúncia es va tramitar com a delictes lleus en lloc d'iniciar un procediment més garantista per investigar uns fets tan greus, fet que ha suposat la continuació sense garantir l'assistència lletrada i la negativa a realitzar les mínimes diligències d'investigació. A més, s'ha vulnerat el dret d'accés a recursos efectius per denunciar la vulneració de drets tant en la primera com la segona instància judicial.

3.3.1. Dificultats en l'obtenció d'assistència jurídica

El dret fonamental a la tutela judicial efectiva, o a un judici just, es reconeix com un dret mereixedor de la màxima protecció en els instruments nacionals, regionals i internacionals de protecció dels drets humans d'obligat compliment per a les autoritats judicials de l'Estat espanyol. En els casos en què aquest dret a la tutela judicial efectiva es relaciona amb el dret a no ser sotmès a tortures o tractes inhumans o degradants, la instrucció dels casos ha de ser especialment exquisida sense que pugui existir el menor dubte que s'han esgotat totes les possibilitats d'investigació.

El primera vessant del dret a la tutela judicial efectiva és el dret d'accés a la jurisdicció, que implica que qualsevol persona es pugui adreçar a un jutge o tribunal quan consideri que se li ha vulnerat un dret, amb la pretensió d'obtenir-ne una resposta raonada. Per bé que no implica necessàriament que aquesta sigui satisfactòria per als seus interessos, sí que ha de tractar-se d'un recurs efectiu, especialment si la vulneració ha estat causada per persones en l'exercici de llurs funcions oficials.

En els procediments judicials per delictes lleus, en general, no es du a terme pròpiament una instrucció dels fets, sinó que directament s'assenyala dia i hora per a la celebració del judici, per tractar-se d'ofenses menors. A més, en aquests procediments, no és preceptiva la **presència d'un lletrat o lletrada**, el que implica que la víctima —o fins i tot la denunciada— defensen els seus interessos directament davant el jutjat, malgrat poder desconèixer absolutament com funciona un procediment penal i quins són els drets que els assisteixen. En aquest sentit, la Llei d'Enjudiciament Criminal contempla el dret a comparèixer en aquests tipus de procediments acompanyats d'advocada. Això no obstant, si la persona no disposa de mitjans econòmics per personar-se amb una advocada particular i s'adreça a la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta per sol·licitar-ne un d'ofici, aquesta els requereix que disposin d'autorització judicial per tal de poder formalitzar la sol·licitud. Això complica de facto l'accés a la representació lletrada i, per tant, a la pràctica, pot constituir una vulneració del dret a la tutela judicial efectiva. L'eliminació de l'exigència d'autorització judicial per poder accedir a la representació lletrada gratuïta per tot aquell que no disposi de mitjans econòmics contribuiria a un millor respecte al dret a la tutela judicial efectiva.

No disposar d'advocada d'ofici pot tenir encara més conseqüències si, a més, no es notifica a la víctima la decisió del jutjat de no investigar els fets per considerar que no són constitutius de delictes o la decisió de tramitar el procediment per la via dels delictes lleus. La manca de notificació de la resolució implica, no només no saber què ha passat amb la seva denúncia, sinó no tenir opció a impugnar la decisió. En el cas dels delictes lleus, rebre directament una citació per a un delictes lleus, sense la resolució, pot també vulnerar el seu dret a una investigació efectiva, doncs la persona desconeix els motius que han dut el jutjat a valorar els fets com una ofensa menor, dificultant, per tant, la possibilitat d'impugnar també aquesta decisió.

A aquests dos elements destacats anteriorment, cal afegir-hi la **inexistència d'assessorament i acompanyament per part d'advocada coneixedors de la matèria**, de forma prèvia a la interposició de la denúncia, que inclogui les instruccions tant per poder preservar la prova necessària per garantir un procediment amb garanties com per

indicar a les persones afectades, els passos que cal donar i els elements que cal valorar abans de la interposició de la denúncia o querella.

És per tot això, que des d'Irídia ja fa temps que es veu la necessitat de la creació d'un **torn d'ofici especialitzat en violència institucional**. Aquesta proposta es va aprovar en el marc de l'*Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial*²⁶, entre les quals el Parlament de Catalunya instava al Govern de la Generalitat a crear "un torn d'ofici especialitzat de violència institucional als Col·legis de l'advocacia de Catalunya amb professionals especialitzats en l'àmbit".

La intervenció d'una advocada especialitzada i coneixedora de totes les especificitats que requereix un procediment d'aquesta naturalesa en totes les fases del procediment, és fonamental per tal que les persones que pateixen violència institucional puguin conèixer els seus drets, rebre un correcte assessorament jurídic i veure salvaguardats els seus interessos.

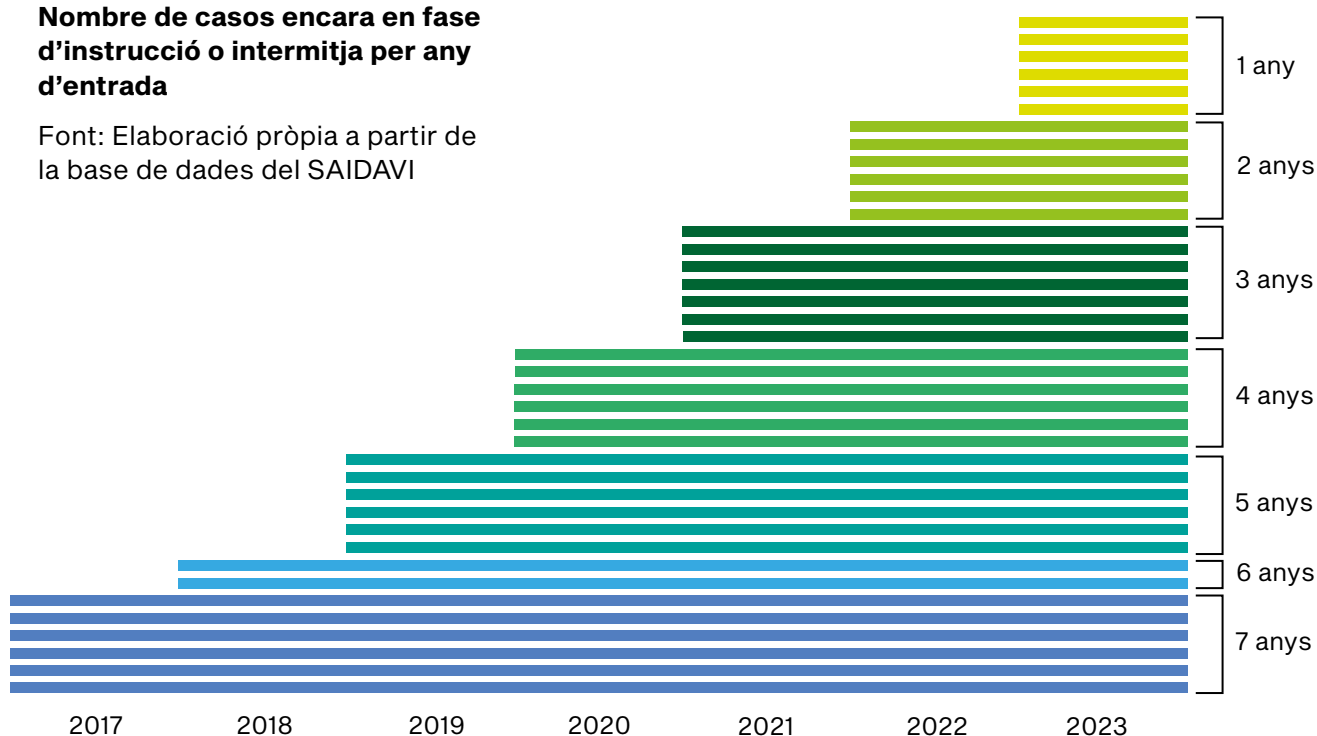
Disposar d'una advocada per garantir la tutela judicial efectiva és un dret fonamental que s'emmarca en el deure internacional dels estats de prevenir i investigar de forma efectiva i suficient els casos de denúncies per tortura, tracte inhumà o degradant i actuacions contra la integritat física i moral per part de funcionaris i/o agents encarregats de fer complir la llei.

3.3.2. Lentitud en els processos judicials

Una altra situació que es detecta per part dels Jutjats i que afecta directament el seu rol com a mecanisme extern de control efectiu és la llarga durada que caracteritza aquest tipus de procediments degut, en part, per la sobrecàrrega general dels jutjats, però també a les dilacions específiques que es donen en aquests tipus de litigis tan complexos. En els casos que s'ha aconseguit arribar a judici, **la Sentència no ha arribat fins 5 anys després dels fets en 3 ocasions i 4 anys en l'altra.**

Nombre de casos encara en fase d'instrucció o intermitja per any d'entrada

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades del SAIDAVI



26 BOPC núm. 460 de 20 de desembre de 2022.

Dels 35 procediments que actualment es troben encara en fase d'instrucció o intermitja, 3 es van iniciar fa 6 anys, 2 en fa 5, 6 litigis fa 4 anys que estan en instrucció, 6 en porten 3, 7 en porten 2 i 6 es van engegar el 2022. Només 5 del total d'instruccions obertes són per denúncies interposades el mateix 2023.

És a dir, les instruccions dels litigis en curs el 2023 han tingut una durada mitjana de 3 anys, sense tenir en compte que, la majoria, encara no estan finalitzades i, per tant, aquesta xifra ben segur augmentarà.

Títol del cas: Cas de mort en aïllament penitenciari
Lloc: DERT del Centre Penitenciari de Brians 1
<p>Resum dels fets:</p> <p>El 30 de novembre de 2017 en L.A. va aparèixer mort a la cel·la d'aïllament del Departament Especial del Centre Penitenciari on es trobava des del dia 25 de novembre. Es trobava privat de llibertat en situació de presó preventiva des del juny de 2017 i no tenia aplicat el protocol de prevenció de suïcidis.</p>
<p>Aspectes destacables:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Els fets van suposar la incoació d'un procediment penal als jutjats d'instrucció de Martorell el 30 de novembre de 2017. • Un cop arxivada la causa penal, es va interposar reclamació patrimonial davant la Conselleria de justícia de la Generalitat de Catalunya el 28 de novembre de 2018. El procediment administratiu va finalitzar el 9 d'octubre de 2020, després de quasi 2 anys des de la reclamació. • El 21 de desembre de 2020 s'interposava recurs contenciós-administratiu contra la desestimació de la reclamació patrimonial a nivell administratiu que va donar lloc a la incoació del corresponent procediment judicial, actualment s'està encara pendent de judici. • Des de la mort de L.A. han transcorregut més de 6 anys sense que les seves familiars hagin obtingut encara cap reconeixement de la responsabilitat de l'administració ni cap reparació.

3.3.3. Deportacions i investigació judicial, el cercle de la impunitat

Títol del cas: **Obstacles al llarg del procés de denúncia d'una situació de tortura i/o maltractament en el CIE de Barcelona**

Lloc: CIE de la Zona Franca, Barcelona

Resum dels fets:

L'11 de novembre de 2020, en B.Z. es trobava intern en el Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de Barcelona, traslladat des de Mallorca, on va arribar en pastera. B.Z. va resultar contacte d'un positiu de SARS-CoV-2, deixant-lo apartat de la resta de companys dins d'una cel·la d'aïllament del CIE. Durant 10 dies va estar en aquest espai —que mancava de cap mena de mobiliari— en unes condicions indignes, perdent la noció del temps i de l'espai. En aquestes circumstàncies B.Z. va ser presumptament agredit fins a 4 vegades per part d'agents del Cos Nacional de Policia. A causa de les agressions i context torturant, B.Z. va patir lesions físiques i greus impactes en la seva salut mental, arribant a sofrir diferents actes autolítics durant l'aïllament, sense rebre cap mena d'atenció psiquiàtrica ni psicològica. Finalment B.Z. va ser deportat.

Aspectes destacables:

- Per aquests fets es va interposar denúncia sol·licitant, entre d'altres, la seva declaració en qualitat de perjudicat i l'avaluació per un metge forense. Per assegurar la pràctica de la prova es va sol·licitar la suspensió de la deportació i l'assegurament de les càmeres de video-vigilància del CIE.
- El jutjat de guàrdia va incoar diligències prèvies per un delictes contra la integritat moral i lesions, acordant la pràctica de diligències entre les quals es trobava la declaració com a perjudicat/víctima de B.Z.
- A pesar de l'anterior, per part del jutjat d'instrucció es va permetre que B.Z. fos deportat fora del territori espanyol. A causa d'això i a pesar dels esforços per continuar la investigació, el cas es va arxivar amb el beneplàcit de l'Audiència Provincial de Barcelona.
- Aquest 2023 s'ha interposat recurs d'empara davant del Tribunal Constitucional per vulneració del dret fonamental a la tutela judicial efectiva i del dret a la integritat física i moral, a la prohibició de la tortura i els tractes inhumans o degradants.

Aquest és un cas paradigmàtic de la impunitat de les denúncies per tortures i maltractaments, on els jutjats i tribunals segueixen fallant a l'hora d'assegurar l'accés als tribunals de les persones denunciants, en aquest cas —i en la majoria de casos atesos al CIE— de forma agreujada en els casos de persones privades de llibertat sota custòdia de l'Estat, que són deportades sense haver assegurat les mínimes diligències d'investigació. L'expulsió del territori d'una persona sobre la base de normativa administrativa no pot prevaldre sobre el deure de l'Estat d'investigar efectivament les denúncies per tortures.

3.3.4. Protocol d'Istanbul i altres informes

El Manual d'Investigació i Documentació Efectiva sobre Tortura, Càstigs i Tractaments Cruels, Inhumans o Degradants, més conegut com el Protocol d'Istanbul, és el primer conjunt de normes internacionals per documentar la tortura i les seves conseqüències tant físiques com psicològiques.

Sovint en contextos de detenció o privació de llibertat on la manca de testimonis o càmeres de videovigilància fa que sigui molt difícil poder aconseguir proves alternatives més enllà del propi relat de la persona afectada, el protocol d'Istanbul apareix com una eina imprescindible per a poder **recopilar de forma exhaustiva el relat de la persona afectada**, on i com es van produir les lesions, l'afectació emocional així com la valoració de la consistència i coherència del relat per tal que es pugui considerar veraç.

Al llarg dels anys, l'equip psicosocial d'Irídia ha aportat informes psicosocials a l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya (IMLCFC) requerint l'aplicació del Protocol d'Istanbul. Així i tot, es detecta que en moltes ocasions, els mateixos jutges deneguen la petició de la diligència consistent en requerir a l'IMLCFC per a l'aplicació del protocol. Ho fan a pesar de les recomanacions internacionals que insten la seva necessària aplicació en els casos de denúncies per tortura i maltractaments.

Sovint en contextos de detenció o privació de llibertat on la manca de testimonis o càmeres de videovigilància fa que sigui molt difícil poder aconseguir proves alternatives més enllà del propi relat de la persona afectada.

En els casos on el jutge sí que ha acordat la diligència, es constata una manca generalitzada de coneixement de l'aplicació i objectiu del Protocol d'Istanbul per part del personal mèdic de l'IMLCFC així com deficiències greus en els temps d'aplicació (exploracions de 30 minuts quan és un informe exhaustiu que requereix fins i tot hores) i de personal disponible per a la realització del protocol. Hi ha casos on el metge forense ha considerat que no es podia aplicar el Protocol d'Istanbul perquè només es comptava amb el relat de la víctima quan el protocol en cap cas obliga a disposar de testimonis o informes mèdics, tot el contrari, es tracta d'una pericial per investigar els fets inclús quan es disposa de cap altre mitjà de prova.

Les persones afectades relaten també situacions de revictimització on el personal encarregat d'aplicar el protocol qüestionava el seu relat i minimitza la seva simptomatologia i seqüeles a escala psicosocial.

Centre d'Internament d'Estrangers de Zona Franca - Valentina Lazo



04

**Usos irregulars de les
armes i eines policials**

4.1. Dispositius conductors d'energia (Taser)

Els Dispositius Conductor d'Energia (DCE), habitualment coneguts com a pistola Taser, estan catalogats com a armes no letals. Aquestes armes estan dissenyades per actuar sobre persones amb l'objectiu d'incapacitar-les temporalment amb la transmissió d'impulsos elèctrics que afecten les capacitats motores de l'organisme. Ara bé, el seu ús per part d'agents de Mossos d'Esquadra ha comportat, com a mínim, la **mort d'1 persona** l'any 2021 (referència cas A.C. a l'apartat 3.1) i altres conseqüències greus per la salut física i psíquica de les persones que n'han rebut l'impacte.

El Síndic de Greuges de Catalunya, a l'informe *Expansió, reglamentació i ús de les pistoles elèctriques entre les policies de Catalunya publicat l'any 2021*, va manifestar la seva preocupació per l'expansió de l'ús de les pistoles Taser i la necessitat de dur a terme una revisió de reglamentació del seu ús. Una de les qüestions destacades pel Síndic és que cal establir un nombre màxim de vegades que es pot polsar el DCE per evitar un ús reiteratiu i continuat, atès que la normativa vigent de Mossos d'Esquadra no ho contempla. Tal com s'ha alertat des d'organismes internacionals de protecció dels drets humans²⁷, són armes que poden ser eventualment utilitzades de forma abusiva i/o com una eina de càstig, podent arribar a situacions de maltractament o tortura, per això resulta fonamental que la normativa sigui clara i restrictiva. Aquest nombre màxim s'ha de fixar, en tot cas, d'acord amb estudis científics que determinin quins són els impactes físics i psíquics de la transmissió reiterada d'impulsos elèctrics amb la pistola Taser, per poder establir una limitació normativa fonamentada amb criteris mèdics.

Amb relació al Cos dels Mossos d'Esquadra, el seu ús està regulat a la Instrucció 4/2018 de la Direcció General de la Policia, publicada al web del Departament d'Interior. Això no obstant, es desconeixen els protocols emprats per part de les policies locals, si és que en tenen d'específics. Aquests, amb caràcter general, no són públics, el que dificulta un control de si la mateixa normativa respecta les obligacions i recomanacions internacionals i si en la pràctica se segueix l'establert. Per aquest motiu, resulta urgent que les policies locals que disposen d'aquestes armes publiquin els seus protocols. Més enllà que és qüestionable que, malgrat la seva perillositat, estiguin a disposició, no només dels Mossos d'Esquadra, sinó també d'algunes policies locals de Catalunya, tot i les competències limitades d'aquests cossos, especialment en la custòdia de persones detingudes.

Pel que fa als supòsits d'ús d'un DCE a la Instrucció 4/2018, cal que la normativa sigui més restrictiva en quins casos es pot utilitzar i se n'ampliïn els supòsits d'exclusió. Amb relació a la primera qüestió, l'habilitació de la utilització de DCE en supòsits de "risc per a la seguretat ciutadana" és excessivament àmplia i supera el previst en la normativa internacional. Concretament, les Orientacions de Nacions Unides sobre Armament Menys Letal²⁸, preveuen que aquest tipus d'armes puguin ser emprades per "incapacitar individus a distància que suposin un risc imminent de lesió (a altres persones o a elles mateixes)". La seguretat ciutadana és un concepte absolutament indeterminat, com també ho és, per tant, la valoració de quan aquesta està en risc. Aquesta és, a la pràctica, una habilitació per a la utilització de les Taser en qualsevol situació, pel que caldria eliminar-la.

²⁷ Experts ONU cuestionan el excesivo uso de las Táser en la policía de EE. UU. <https://www.swissinfo.ch/spa/expertos-onu-cuestionan-el-excesivo-uso-de-las-taser-en-la-policia-de-ee-uu/48276360>

²⁸ Orientaciones de las Naciones Unidas en materia de derechos humanos sobre el empleo de armas menos letales en el mantenimiento del orden. 2020. Alt Comissionat per a les Nacions Unides. Disponible a: <https://www.ohchr.org/es/publications/united-nations-human-rights-guidance-less-lethal-weapons-law-enforcement>

Així mateix, en l'àmbit dels supòsits exclosos, la Instrucció 4/2018 refereix de manera genèrica que el DCE no es pot fer servir amb persones dèbils de salut quan aquesta condició sigui perceptible pels agents actuants. Aquesta referència a la “percepció dels agents” resulta excessivament subjectiva i pot donar lloc a utilització indeguda del DCE. En aquest sentit, l'empresa fabricant de les pistoles Taser, Axon Inc, recomana no fer ús d'aquest armament amb persones que estan sota l'efecte de les drogues, amb trastorns de salut mental, estat d'agitació o problemes cardiològics, entre d'altres. Per tant, cal establir aquests supòsits de prohibició d'ús de les pistoles Taser per tal de garantir la no letalitat d'aquest armament.

En tot cas, davant la impossibilitat de percebre certes situacions que el fabricant exclou per a l'aplicació d'un DCE (cardiopaties, problemàtica de salut mental no visible i embarassos, entre d'altres) cal que el protocol inclogui que només es podrà utilitzar el DCE quan s'hagi assegurat i constatat per part dels agents actuants que no es tracta de cap dels supòsits exclosos. Fer constar els criteris i indicadors que s'han tingut en compte en la valoració per part de l'agent en l'atestat policial que s'entregui a l'autoritat judicial és un element imprescindible per avaluar l'ús dels DCE amb posterioritat.

Un clar exemple de l'anterior és el de l'A.C., la mort del qual es va produir després de 6 descàrregues amb un DCE quan estava en estat d'agitació i havia consumit substàncies psicoactives. L'informe forense d'aquest cas és clar en establir que la mort es produeix perquè la descàrrega elèctrica activa processos físics en un context de delirium d'agitació en coexistència amb el consum de tòxics. Així doncs, tot i que els agents van presenciar l'estat d'agitació i tenien coneixement que A.C. era consumidor d'estupefaents —no era la primera actuació amb ell—, van fer ús del DCE. Així mateix, a A.C. li van aplicar 6 descàrregues elèctriques de 5 segons cadascuna, 2 de les quals quan ja estava reduït i totalment desarmat. Per tant, es constata que **les actuals prohibicions d'ús de la pistola Taser previstes al protocol no són efectives i admeten un ús potencialment letal.**

Finalment, pel que fa als mecanismes de supervisió de l'ús de les pistoles Taser, es destaca la necessitat de garantir la gravació de l'actuació. La Instrucció 4/2018 preveu la gravació del desenvolupament de l'actuació i l'enregistrament d'imatges de la part del cos on s'aplica el DCE “sempre que sigui possible” (apartat 6.1 de la Instrucció), de manera que per assegurar una correcta investigació cal modificar aquesta previsió per establir que en tots els casos s'ha de gravar l'actuació. No obstant això, en les 114 ocasions en què els Mossos d'Esquadra van fer ús de la pistola Taser entre setembre de 2018 i desembre de 2021, en un 43,85% dels casos no es va enregistrar amb vídeo l'actuació²⁹. En el cas referit anteriorment, d'A.C., sí que es va gravar l'actuació. Finalment, cal que la Instrucció 4/2018 concreti que a l'anàlisi posterior a l'ús d'un DCE, fent ús dels elements tecnològics que s'incorporen al mateix dispositiu que garanteixen la seva traçabilitat i control, s'especifiqui cadascuna de les descàrregues efectuades amb l'avaluació de l'oportunitat i necessitat d'aquesta.

Passats 5 anys des que van començar a implantar-se i regular-se a Catalunya; tenint en compte que almenys 1 persona ha resultat morta i d'altres persones n'han patit l'aplicació; la gran proliferació entre policies locals sense que hi hagi control de per quins motius i en quins casos les adquireixen, així com el fet que no s'hagin gravat les actuacions en quasi la meitat de les actuacions; des d'Irdia es considera que és moment de fer una avaluació parlamentària d'aquestes armes.

29 Investigació “Los Mossos y las pistolas táser: cuánto las han usado y cuántas veces lo han grabado como indica el protocolo” realizada per Maldita.es i Planta Baixa de TV3; 23 de març de 2022. Disponible a: <https://maldita.es/malditodato/20220325/taser-mossos-uso-grabacion-muerto/>

4.2. Projectils d'energia cinètica

L'any 2023 s'ha modificat substancialment el Protocol d'utilització de les llançadores de 40 mm i dels seus projectils, aconseguint gran part de les demandes que des d'Irídia, Amnistia Internacional i Stop Bales de Goma s'han fet arribar a la Conselleria d'Interior de forma reiterada durant els darrers anys. Els aspectes positius de la revisió del protocol es desenvolupen en l'apartat de Bones Pràctiques d'aquest mateix informe, destacant el fet que el seu ús sigui més restrictiu (només en casos de perill per a la vida o la integritat física), que no es pugui disparar més amunt de l'abdomen i que no es pugui utilitzar per dispersar manifestacions i/o aglomeracions de persones.

Això no obstant, en la nova regulació, hi ha un aspecte que s'identifica com a un risc d'utilització indiscriminada dels projectils. Concretament, es preveu l'ús de la llançadora amb l'objectiu de "neutralitzar conductes violentes individualitzades o **col·lectives**"³⁰. El concepte de conducta violenta col·lectiva és problemàtic, atès que fins i tot en el cas que els individus d'un grup actuïn de forma violenta, les accions d'un grup no són uniformes. Unes persones poden estar implicades en actes violents que impliquin risc per a les persones i d'altres poden estar animant-los, cridant, o duent a terme conductes que, malgrat formar part del grup, no justifiquin l'ús d'aquest tipus d'armament segons la normativa internacional.

Així mateix, el Protocol continua preveient l'ús del SIR-X, el projectil més lesiu, malgrat que la demanda de retirada efectuada pel Parlament de Catalunya es va aprovar el 2 de desembre de 2022. En aquest sentit, el Departament d'Interior ha manifestat que deixarà d'utilitzar-lo tan bon punt disposin de l'altre projectil que ja estaven utilitzant, el SIR, actualment en procés de licitació. Es preveu que això succeeixi al llarg de l'any 2024.

En tot cas, la demanda principal formulada per Irídia i Stop Bales de Goma continua vigent, atès **que les dues organitzacions sol·liciten que es prohibeixi la utilització de totes les tipologies de projectils de foam per part del cos de Mossos d'Esquadra, pel seu caràcter altament lesiu i potencialment letal**. Malgrat que s'introdueixin mitjans efectius de control i traçabilitat, sempre hi haurà un risc inevitable de causar una lesió permanent i irreparable a les persones que rebin un tret en zones vitals.

Efectivament, la manca de traçabilitat és l'obstacle més gran que es troben les persones afectades en els procediments legals iniciats arran d'una lesió per projectils de foam. En els procediments penals, en què s'investiga la comissió d'un delicte, resulta essencial identificar l'agent concret que causa les lesions, ja que la manca d'un autor conegut pot ser motiu per arxivar el procediment, tal com va succeir l'any 2022 en el litigi d'A.K, ja esmentat en l'Informe de Violència Institucional de l'any 2022.

Així mateix, el Protocol continua preveient l'ús del SIR-X, el projectil més lesiu, malgrat que la demanda de retirada efectuada pel Parlament de Catalunya es va aprovar el 2 de desembre de 2022.

³⁰ Punt 5.1 del Protocol d'utilització de les llançadores de 40mm i dels seus projectils - 16/07/2019, Revisió 27/10/2023.

05

**Violència institucional
i reducció de l'espai
de la societat civil**

L'abril de 2022, el laboratori canadenc —The Citizen Lab— publicava una investigació en la qual confirmava, juntament amb Amnistia Internacional, una de les operacions d'espionatge (juntament amb el cas d'Hongria) més importants d'Europa, amb un total de **65 persones espiades a l'Estat espanyol**, la majoria d'elles pròximes al moviment independentista català. Pocs mesos després, La Directa destapava que un agent del Cos Nacional de Policia s'havia infiltrat als moviments socials a Barcelona. Al llarg del 2023, es veuria que no havia estat l'únic, descobrint-se uns quants casos més.

Aquests fets constaten una deriva repressiva amb la utilització de tècniques i metodologies profundament invasives en la privacitat, la intimitat i fins i tot les relacions personals de la societat civil, limitant i reduint alarment l'espai d'exercici de drets. Així doncs, a l'**ús de programaris espia com Pegasus o Candiru** se li sumen els **7 casos d'infiltració policial** en els moviments socials, destapats en els últims 2 anys (6 dels quals s'han documentat durant el 2023).

Per altra banda, durant l'any 2023 també s'han obert o reactivat investigacions judicials en contra de moviments socials —com el cas de Tsunami Democràtic, reactivada 4 anys després de les protestes de 2019— emparant-se en la imputació de delictes de terrorisme o pertinença a organització criminal. Així mateix, la criminalització de moviments de protesta també s'ha dut a terme per part d'altres institucions estatals, com la classificació com a “terrorista” de moviments com l'ecologista, recollida en la memòria anual del Fiscal General de l'Estat (2022) o en l'informe anual de l'Europol sobre la situació del terrorisme a la Unió Europea (2023).

Davant d'aquests casos, l'Estat Espanyol s'ha recolzat en l'ús reiterat de la noció de “seguretat nacional”, evocada de manera vaga i opaca, per tal de justificar l'ús d'aquestes metodologies i negar qualsevol mena d'investigació. Al seu torn, la regulació de les tasques d'intel·ligència a l'Estat espanyol (especialment la Llei Orgànica 2/2002, de 6 de maig, reguladora del control judicial previ del CNI) és excessivament vaga i indeterminada, no podent-se considerar que compleixi amb els criteris de claredat, previsibilitat i necessitat en una societat democràtica, establerts en la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans.

És rellevant esmentar que aquestes metodologies no s'han d'entendre de forma aïllada, sinó com a part d'un conjunt d'eines destinades a la **persecució de les veus crítiques**, a la dissidència política i a la reducció de l'espai de la societat civil, que s'afegeixen a altres pràctiques preexistents, com l'excessiu ús de la força.

Finalment, resulta necessari esmentar també les traves policials al desenvolupament de la tasca periodística en context de protesta. Tal com ha constatat en els darrers anys Mèdia.cat — l'Observatori Crític dels Mitjans amb les dades sistematitzades al Mapa de la Censura, entre 2019 i 2023, ha documentat que 3 de cada 10 incidents contra periodistes van ser causats per cossos policials i que, la majoria, van passar durant la seva cobertura informativa en mobilitzacions al carrer.

5.1. Ús de la força en context de protesta

Títol del cas: Agressió amb el bastó policial a 2 manifestants
Lloc: Carrer del Solsonès, Barcelona
<p>Resum dels fets:</p> <p>L'11 de maig de 2023 va tenir lloc un acte de protesta contra el desallotjament de les cases okupades de El Kubo i la Ruïna, al barri de la Bonanova de Barcelona. En el marc de la protesta, es va produir una càrrega policial en la qual, almenys 2 agents de l'ARRO de Mossos d'Esquadra, van colpejar a 2 manifestants amb la defensa policial en posició vertical i directament al cap. A partir de les imatges difoses per diversos mitjans de comunicació, s'ha pogut identificar als agents que, presumptament, van realitzar els cops. Aquest 2023 Irídia ha assumit el cas com a litigi i ha presentat querrela contra els 2 agents.</p>
<p>Aspectes destacables:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Els agents identificats com a autors han reconegut haver utilitzat la defensa contra els manifestants, si bé mantenen que l'ús de la mateixa va ser proporcional. • Resulta preocupant el fet que, malgrat la publicació de les imatges per part de diferents mitjans de comunicació, i tractant-se de fets presumptament delictius, la Comissaria General d'Investigació Interna de Mossos d'Esquadra no dugués a terme cap investigació interna. Així ho va manifestar en respondre al requeriment judicial per aportar-la.

Tot i que l'any 2023 no s'ha caracteritzat per un auge del cicle de mobilitzacions a la via pública respecte als anys anteriors, es continuen registrant casos de males praxis en l'ús excessiu de la força en contextos de protesta. És així que, tot i la normativa vigent, es continuen documentant males pràctiques pel que fa a l'ús de les defenses o bastons policials, constatant cops de dalt a baix, així com l'impacte en zones vitals del cos.

L'any 2013, el Departament d'Interior va dictar la Instrucció 16/2013, de 5 de setembre, sobre la utilització d'armes i eines d'ús policial. Segons disposa aquesta Instrucció, el bastó policial és una eina que té per finalitat la defensa personal (guardar distància de seguretat, aturar cops, autoprotecció) i que també pot facilitar, per la seva rigidesa, l'aplicació de tècniques de reducció física, realitzar una reducció, premsa o luxació, actuacions tècniques molt concretes. L'esmentada instrucció disposa que la utilització de la defensa policial "ha de limitar-se a un o dos cops, curts i secs" i "amb la defensa en paral·lel al terra i en parts muscularment protegides del tren inferior del cos", i "en cap cas s'ha de fer servir de dalt a baix ni sobre zones vitals del cos humà, com ara el cap".

No obstant l'anterior, el 2023 s'han continuat registrant casos en què **la Policia ha utilitzat la defensa de manera contrària al que estableix aquesta normativa**. El cas esmentat, succeït l'11 de maig de 2023, en què 2 agents de l'ARRO de Mossos d'Esquadra van colpejar a 2 manifestants amb la defensa policial en posició vertical i directament al cap, vulnera de forma flagrant clarament l'esmentada Instrucció sobre l'ús del bastó policial, essent constitutiu d'un delictes de lesions amb objecte perillós. Aquest tipus d'agressions en context de manifestació suposen també una vulneració del dret de protesta.



Càrrega policial durant la protesta de l'11 de maig - Àxel Miranda

5.2. Infiltració policial als moviments socials

Del 31 de gener fins al 6 de setembre de 2023, gràcies a la feina d'investigació de La Directa i El Salto, s'han destapat un total de **6 agents de policia infiltrats en moviments socials, que se sumen al cas descobert l'any 2022**; tots ells membres del Cos Nacional de Policia. Aquests casos afecten una gran diversitat de moviments i col·lectius de la societat civil que estructuraven la seva militància i lluita a diferents territoris de l'Estat Espanyol. Tot i que el dany col·lectiu no es pot quantificar, sent encara d'un abast inexplorable, més d'una desena de moviments han manifestat la seva afectació en relació amb els 3 casos d'infiltració policial documentats a Catalunya entre 2022 i 2023 (2 a Barcelona i 1 a Girona).

Amb els casos destapats, s'ha pogut constatar que l'actuació dels 7 agents infiltrats es va realitzar de forma planificada, deliberada i autoritzada per l'estructura institucional a la qual pertanyen. Tots ells van disposar d'una identitat falsa (que només pot atorgar el Ministeri d'Interior), així com d'una infraestructura que els va permetre duu a terme la seva tasca, com a agents infiltrats, durant un període llarg de temps, d'entre 2 a 6 anys.

En aquest sentit, resulta important ressaltar que en cap dels casos documentats existia una ordre judicial que permetés la utilització de la figura de l'agent encobert prevista a l'article 282 bis de la Llei d'Enjudiciament Criminal per a "activitats pròpies de la delinqüència organitzada". La funció de "captar, rebre i analitzar dades" que preveu l'article 11 de la Llei Orgànica 2/1986, de 13 de març, de Forces i Cossos de Seguretat, al·legada com a justificació per part del ministre d'Interior, Fernando Grande-Marlaska, en cap cas pot emparar conductes com les descrites.

Aquestes operacions, que no compten amb cobertura legal, generen un **efecte devastador i de desànim (“chilling effect”)** entre la societat civil organitzada, ja que neutralitzen espais i col·lectius sencers. La infiltració policial posa en evidència que l'Estat espanyol ha implementat metodologies altament invasives i humiliants amb una intenció clara i premeditada per limitar l'espai de la societat civil, extreure informació, assenyalar i castigar l'afiliació i/o vinculació individual a certs col·lectius i lluites determinades. L'existència d'aquest tipus d'agents, així com les pràctiques utilitzades per dur a terme la infiltració, ha provocat severes impactes en la integritat moral de les persones afectades i atempta directament contra el dret fonamental a la llibertat d'associació i sindicació, no només de les persones directament afectades i el seu entorn, sinó dels moviments en què pertanyien i s'ha dut a terme la infiltració.

Aquests fets constitueixen un clar exemple de **maltractaments policials**, ja que han causat greus danys a les persones afectades i s'han desenvolupat per un agent de policia en el marc de l'exercici de les seves funcions. És important destacar que les relacions (amistat, confiança, militància, sexoafectives), establertes per a dur a terme la infiltració, no han estat casuals, sinó estratègiques i deliberades i comporten una important afectació a la dignitat i integritat moral de les persones afectades.

Tant la jurisprudència internacional com la nacional, vinculen el concepte d'integritat moral a la dignitat humana i al dret a la integritat física i moral, també reconegut en la Constitució espanyola. De la mateixa manera, defineix com a tracte degradant aquell que pugui generar a la persona afectada els sentiments de temor, angoixa i inferioritat susceptible d'humiliar-la i trencar la seva resistència física o moral. En aquests casos, la privació de la condició de persona, mitjançant un ús instrumental de les persones afectades, l'afectació de la seva integritat física i psicològica i la generació d'un patiment innecessari en totes elles, són elements que configuren el delicte contra la integritat moral.

En un dels casos mencionats, Irídia i el sindicat CGT han interposat una querrela contra 1 agent infiltrat i els seus superiors jeràrquics per 4 tipologies diferents de delicte comesos contra 8 persones afectades per aquesta actuació policial.

La infiltració policial als moviments socials és una pràctica que també s'ha dut a terme a altres països. Un exemple paradigmàtic és el cas del Regne Unit, en què un agent es va infiltrar als moviments ecologistes i va tenir una conducta anàloga per derivar en el cas *Kate Wilson v. The Commissioner of Police of the Metropolis and National Police Chiefs'*. Finalment, un tribunal independent anglès —Investigatory Powers Tribunals (IPT)— va sentenciar que s'havien vulnerat els articles 3, 8, 10, 11 i 14 del CEDH, relatiu a la prohibició de la tortura i maltractaments, el dret a la vida privada i familiar, a la llibertat d'expressió, el dret d'associació i a la prohibició de la discriminació. Pel que fa als efectes específics de la relació sexoafectiva que l'agent infiltrat va establir amb l'activista, el tribunal va considerar que l'agent va envair el nucli dur de la seva vida privada, cometent una profunda falta de respecte contra la seva integritat corporal i dignitat humana.

Diferents experts internacionals de les Nacions Unides es van pronunciar i denunciar el cas del Regne Unit. El Relator Especial sobre els drets de llibertat de reunió pacífica i d'associació de les Nacions Unides, en la seva missió de seguiment al Regne Unit i Irlanda del Nord l'any 2017 (A/HRC/35/38/Add.1), va destacar que aquesta mena d'operacions poden causar un dany profund i irreparable tant “*per a les persones supervivents i el benestar de la població general respecte al lliure exercici dels drets de llibertat de reunió pacífica i d'associació, donats els increments dels nivells de desconfiança*” derivats de la publicació del cas.



Imatges del policia infiltrat Daniel Hernandez Pons publicades a la Directa el 30 de gener del 2023.



06

**Violència institucional en
context de privació
de llibertat**

Sobre la base dels casos atesos durant aquest any 2023, es destaquen els següents aspectes amb relació a la violència institucional en context de privació de llibertat, sobretot relacionats amb les dificultats d'accés als mitjans de prova per interposar denúncies; la deficient comunicació dels casos de morts sota custòdia a familiars i entorn, així com mancances en els mecanismes de control en les institucions de privació de llibertat.

Així mateix, es considera essencial mencionar que, el mes de febrer, va tenir lloc l'obertura d'aquest mòdul específic per a dones dins el CIE de Zona Franca, enmig d'una gran opacitat. Des d'Irídia s'ha acudit al centre durant l'any 2023, si bé no s'ha atès cap cas específic de violència institucional.

6.1. Dificultats d'accés a mitjans de prova per interposar denúncies per maltractaments i tortures en context de privació de llibertat

Les presons i, en general, els espais de privació de llibertat, es caracteritzen per la seva forta opacitat, a la que s'hi afegeix, en moltes ocasions, la manca de col·laboració per part de l'administració a l'hora de proporcionar informació. Aquest fet dificulta l'obtenció d'indicis que permetin fer prosperar les denúncies per maltractaments i tortures i, per tant, que els processos judicials garanteixin el dret a la veritat, la justícia, la reparació i la no repetició de les víctimes.

Amb caràcter general, les persones privades de llibertat, sigui a presons, comissaries o centres d'internament d'estrangers, es troben amb impediments a l'hora de sol·licitar l'accés a les imatges de les càmeres de videovigilància, si bé en context de presó, la Circular 1/2021 de la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima estableix el mecanisme d'emmagatzematge i conservació de les imatges enregistrades, que en tot cas ha de ser d'un mes.

Ni a les presons ni als centres d'internament d'estrangers hi ha un formulari específic per sol·licitar la custòdia de les imatges de les càmeres de videovigilància, que poden ser un mitjà essencial de prova, de manera que en moltes ocasions les persones internes desconeixen el mecanisme per sol·licitar-ne la custòdia. Així doncs, quan el Jutjat requereix als centres penitenciaris o als CIE la remissió del contingut de les càmeres un cop iniciat el procés penal, en molts casos les imatges ja no estan disponibles per haver transcorregut massa temps. D'aquesta manera, en la majoria dels casos no es disposa d'imatges enregistrades que corroborin la versió donada per la persona denunciant, fet que dificulta l'articulació del procediment judicial.

Amb relació a l'accés a **documentació mèdica acreditativa dels impactes físics o psicològics de les tortures o maltractaments denunciats**, es fa palès que en el context de privació de llibertat les persones tenen greus impediments per accedir als informes mèdics. En el cas de les presons, amb caràcter general les persones que són ateses pel personal mèdic de la presó no obtenen còpia dels informes, de manera que no poden ser aportats amb la interposició de la denúncia. Així mateix, s'ha de tenir en compte que la sol·licitud de documentació mèdica l'ha de fer la persona afectada i que aquesta té una demora que incideix negativament amb la celeritat que requereix la interposició d'una denúncia per maltractaments o tortures.

Tant al CIE de Zona Franca com a la resta de CIEs de l'Estat, el servei d'assistència sanitària no pertany a la xarxa pública de salut i està externalitzat pel Ministeri de l'Interior a l'empresa privada Clínica Madrid. Les conseqüències d'aquesta gestió són, a banda de la precarització en l'atenció sanitària, la manca d'accés dels facultatius que presten servei al CIE a la documentació mèdica de la persona internada ni a la medicació que

Ni a les presons ni als centres d'internament d'estrangers hi ha un formulari específic per sol·licitar la custòdia de les imatges de les càmeres de videovigilància.

pugui tenir prescrita. Al seu torn, els metges i metgesses de la xarxa pública de salut tampoc podran accedir als informes elaborats pels facultatius del CIE ni a la medicació prescrita, fet que pot provocar la interrupció de tractaments amb les conseqüències que això pot tenir per la salut.

En relació amb la corroboració dels fets per part de terceres persones s'ha de tenir present que la mateixa privació de llibertat sol implicar que la persona no estigui en presència d'altres persones en el moment dels fets que es denuncien, o que les altres persones presents tinguin por i reticències per a testificar. Així doncs, acostuma a ser complicat comptar amb la versió de terceres persones com a testimonis dels fets.

En el cas dels CIEs, s'hi afegeix a més, l'element de la **deportació** que sovint es materialitza sense que la persona denunciada hagi pogut ratificar la seva denúncia davant l'autoritat judicial o aquesta li hagi fet l'oferiment d'accions, o bé es duu a terme la deportació d'altres persones que haguessin pogut ser testimonis dels fets denunciats.

Aquesta dificultat d'aconseguir mitjans de prova comporta que, en moltes ocasions, els procediments judicials tirin endavant només amb el testimoni de la persona afectada, sense poder comptar amb altres indicis que corroborin el seu relat. D'aquesta manera, molts procediments s'arxiven per manca de proves. En cas d'arribar a judici, sovint s'acaba absolutament els funcionaris denunciats per falta d'acreditació suficient dels fets. Així doncs, la inexistència de prova perifèrica més enllà de la declaració de la mateixa persona denunciada esdevé una clara mancança a l'hora de trencar la impunitat.

Títol del cas: **Agressió a la presó de Quatre Camins**

Lloc: Centre **Penitenciari de Quatre Camins**

Resum dels fets:

El passat 16 de maig de 2023 A. A. M., intern a la presó de Quatre Camins i amb una discapacitat física reconeguda, va patir una agressió física i verbal per part de diversos funcionaris de la presó mentre aquest es trobava a la seva cel·la. En el marc de l'agressió es van produir comentaris vexatoris i cops a diferents parts del cos, i es destaca que un dels funcionaris actuants va retirar-li les croses, sense les quals A. A. M. no es pot moure. També se li va practicar una reducció a terra, amb una força desproporcionada, que li va ocasionar lesions. Dels fets en va ser testimoni el company de cel·la.

A. A. M. va ser visitat pel personal mèdic de la presó en presència d'un dels funcionaris de règim intern, però no se li va remetre còpia de l'informe mèdic.

Mesos més tard, quan A. A. M. va sortir de presó i va rebre assessorament jurídic d'Irídia, va interposar querella al Jutjat de Guàrdia de Granollers, sol·licitant la pràctica de diligències d'investigació per a l'esclariment dels fets com ho són la remissió d'informes mèdics, la pràctica de la testifical del company de cel·la i la remissió de les imatges de les càmeres de videovigilància.

Aspectes destacables:

- A. A. M. va interposar una querella per l'agressió viscuda sense disposar d'informes mèdics ni de les imatges de les càmeres de videovigilància, davant el desconeixement per sol·licitar la seva custòdia.
- També es destaca que tot i que la querella es va interposar a inicis d'octubre, a 31 de desembre de 2023 encara està pendent la seva admissió a tràmit i, per tant, no s'han practicat cap de les diligències mínimes d'investigació sol·licitades.

6.2. Deficiències en la comunicació de les morts sota custòdia a les famílies i persones properes

En relació amb l'atenció dels familiars i persones properes quan una persona mor a la presó es detecta que encara hi ha greus deficiències en l'abordatge que se'n fa. Destaquen especialment la manca d'informació sobre l'estat del seu familiar prèviament a la defunció, o l'atenció per part de professionals del centre penitenciari sense formació en l'adequat abordatge de situacions tan delicades i efectuada en sales sense intimitat.

També es destaca que és habitual que les familiars i persones properes de la persona difunta desconeguin els mecanismes per demanar informació i explicacions sobre les circumstàncies de la mort a la mateixa administració.

El distanciament familiar que suposa l'ingrés a presó dificulta la comunicació i el coneixement per part dels familiars de quina és la realitat del dia a dia de la persona privada de llibertat. En aquest context on la informació és escassa, rebre la notícia de la mort d'una persona estimada genera moltes preguntes que cal atendre.

Per tant, s'evidencia la necessitat que es creï i s'implementi un **protocol de comunicació i atenció a les familiars de persones preses quan una persona mor a la presó**, en què es reculli de manera específica qui ha de fer la comunicació, quina informació s'ha de proporcionar i el suport psicològic i tècnic que s'ha de posar a disposició de les famílies, entre d'altres.

Pel que fa a les autòpsies, cal tenir en consideració que en els casos de mort a presó és imprescindible determinar amb exactitud la causa de la mort i les circumstàncies en què aquesta va ocórrer, amb l'objectiu de dur a terme una investigació exhaustiva dels fets. En aquest sentit, **és essencial que les autòpsies es realitzin en compliment del Protocol de Minnesota**, per tal de disposar de tota la informació que el cos de la persona finada pugui proporcionar sobre els fets ocorreguts i les circumstàncies de la mort. La manca de realització de les autòpsies conforme a la normativa internacional comporta una absència d'informació sobre les circumstàncies de la mort que repercuteix de manera negativa en les accions legals que s'inicien i, de manera específica, genera impactes severos en les familiars i persones properes de la persona finada, atès que no poden disposar de tota aquella informació necessària per esclarir els fets.

En relació amb l'anterior, es constata que en els casos de mort sota custòdia que han arribat al Servei les autòpsies no s'han realitzat de conformitat amb el Protocol de Minnesota, fet que dificulta la tramitació del procediment judicial i impedeix l'esclariment dels fets.

Pel que fa a l'aplicació del protocol de prevenció de conducta suïcida, sovint es constata un retard en la seva aplicació tot i existir factors de risc evidents (verbalitzacions d'idees de mort, estat anímic depressiu, autolesions) que requereixen que s'actui amb celeritat per tal de garantir la integritat física de la persona privada de llibertat. També, un cop aplicat, s'observen errors greus on no es respecten les recomanacions i directius del propi protocol posant en risc la vida de la persona afectada.

S'han analitzat casos de persones sota el protocol de prevenció de conducta suïcida a les que han posat en aïllament tot i l'evident risc que un context de solitud perllongada suposa en persones amb ideació suïcida, així com casos en els quals no se supervisava la presa de medicació psiquiàtrica tot i existir antecedents d'acumulació de medicació amb el risc d'intoxicació greu que pot suposar.

Així mateix, en els casos de mort sota custòdia judicial caldrà establir un Protocol de comunicació i acompanyament als familiars per tal que tinguin tota la informació respecte del procediment judicial i administratiu i que en el menor temps possible puguin disposar del cadàver del seu familiar.

6.3. Mancances en els mecanismes d'investigació interna de l'administració en casos de mort sota custòdia en context de privació de llibertat

Durant l'any 2023 des del Servei s'ha prosseguit amb la tramitació de dues sol·licituds de reclamació de responsabilitat patrimonial a conseqüència de la mort sota custòdia de persones privades de llibertat. En un dels casos la petició es troba en via judicial, pendent de la celebració de judici, i en l'altre cas encara s'està tramitant en via administrativa.

En el cas que es troba en via judicial, relatiu a la mort d'un intern del Centre Penitenciari de Brians 1 el novembre de 2017, des d'Irídia s'ha reiterat la sol·licitud de remissió de les fotografies del cos i de l'estat de la cel·la efectuades en la inspecció ocular, atès que aquesta ja es va fer en via administrativa. No obstant això, des del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya no s'està donant compliment a aquesta petició, que ha estat prèviament avalada pel Jutjat Contenciós-Administratiu, al·legant que aquestes fotografies no estan a la seva disposició. En aquest sentit, es fa palès que les fotografies es van realitzar per part del Cos dels Mossos d'Esquadra del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya en la inspecció ocular del lloc on es va produir la mort, tal com consta a l'expedient administratiu, de manera que aquestes existeixen i estan a disposició de l'administració de la Generalitat de Catalunya, atès que els dos departaments pertanyen a la mateixa administració.

En relació amb el cas que està en via administrativa, relatiu a la mort d'una interna del Centre Penitenciari de Brians 1 l'agost de 2018, es destaca que l'administració està actuant amb lentitud, deixant diversos lapses de temps en què el procediment està paralitzat per inactivitat administrativa. Així mateix, des del Departament de Justícia no s'està donant compliment a la sol·licitud de proves complementàries que són essencials per al procediment i l'execució de les quals depèn de la mateixa administració, sense acreditar causa justificativa, vulnerant el dret a l'activitat probatòria de la part actora en un procediment.

Tot l'anterior posa de manifest mancances en el procediment d'investigació de les morts sota custòdia de l'administració, que per la naturalesa i circumstàncies d'aquestes morts, i pels impactes que generen en l'entorn de la persona finada, **requereixen un tractament rigorós per tal d'efectuar una investigació exhaustiva que pugui ser reparadora.**

6.4. Contencions mecàniques i aïllament al CIE

El Real Decret 162/2014, de 14 de març, pel qual s'aprova el reglament de funcionament i règim interior dels centres d'internament d'estrangers (CIE), regula en l'article 57 els supòsits en què el director d'aquests centres de privació de llibertat, pot acordar tant la mesura de contenció física personal com la de separació preventiva en una habitació individual.

El mateix article limita la seva aplicació als casos en què no hi hagi altres mesures menys carregoses, sempre de forma excepcional i motivada i mai com a mesures de sanció encoberta i especifica que caldrà comunicar-la tant a la persona a qui s'aplica com al Jutge de Control que, a més, les haurà d'autoritzar.

Una única sala sense mobiliari, sense vàter ni lavabo a l'interior (cal cridar als agents de policia perquè acompanyin a la persona al servei), sense finestra que permeti vista a l'exterior, sense poder sortir al pati amb la resta de persones i en absoluta soledat, és tota la infraestructura de què disposa el CIE de Barcelona per portar-hi a persones amb perfils ben diferents, entre els quals destaca l'existència de problemàtiques de salut mental.

El Defensor del Pueblo, a través del seu mecanisme de prevenció de la tortura (MNPT), ha constatat recentment aquest fet i ha conclòs l'absoluta **manca de conveniència de l'aplicació de la mesura d'aïllament en els casos on hi ha patologies mentals**, recomanant la instauració de consultes psicològiques i psiquiàtriques al CIE d'acord amb el que estableix d'apartat 9 de les Normes del Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura de març de 2017 CPT/inf (2017)3.

És per l'existència i persistència d'aquestes situacions greument vulneradores de drets en un context de privació de llibertat on les persones —cal recordar-ho— ho estan sovint en virtut d'una infracció administrativa (i no penal), que des d'Irídia es fan arribar queixes destinades tant als Jutges de control del CIE, com al Defensor del Pueblo com a instàncies europees posant de manifest aquesta situació i instant a la presa de mesures urgents per revertir-les. En paral·lel, tant des d'Irídia com des d'altres organitzacions de la societat civil **es treballa per la fi de l'internament i pel tancament dels CIE.**

Avui dia, la impunitat empara l'edifici de la Prefectura Superior de Via Laietana i la seva estructura repressora activa entre el 1939 i el 1980: **els torturadors no han estat mai jutjats i l'edifici continua sent seu d'un cos policial** (la policia nacional), malgrat que nombroses entitats memorialistes i de la societat civil fa anys que n'exigeixen la seva **recuperació i transformació en un centre de memòria i interpretació de la tortura.** La conversió de la Prefectura Superior de Via Laietana és essencial per garantir el **dret a la memòria**, necessari per a qualsevol societat democràtica que, en el seu passat recent, hagi estat l'escenari d'un pla generalitzat i sistemàtic de repressió en contra una part de la població.



Centre Penitenciari de Quatre Camins - Valentina Lazo

07

**Impunitat dels crims
del franquisme**

Títol del cas: **Querella dels germans Ferrándiz per crims de lesa humanitat del franquisme**

Lloc: **Prefectura Superior de Policia de Via Laietana, 43, Barcelona**

Resum dels fets:

El mes d'abril de 1971 els germans bessons Maribel i Pepus Ferrándiz, de 17 anys, van ser detinguts acusats de formar part de l'organització Jove Guàrdia Roja. 4 membres de la policia van irrompre al domicili familiar a les 2 de la matinada, mentre els germans dormien, van regirar l'habitatge i van traslladar-los a la Prefectura Superior de Policia de Via Laietana, on van estar detinguts durant 32 dies. En el transcurs dels diversos interrogatoris als quals se'ls va sotmetre, ambdós van patir tortures físiques i psicològiques per part dels agents de la Brigada Político-Social, que tenien com a objectiu obtenir informació sobre el partit on militaven i els seus membres.

En Pepus va estar aïllat en una cel·la durant els primers 21 dies de detenció i després va ser desplaçat a una cel·la grupal. La Maribel va compartir cel·la amb altres preses durant els 32 dies de la detenció.

El 25 de maig de 1971, de matinada, els germans Ferrándiz van ser traslladats per declarar davant del jutge i, posteriorment, a la presó per dones de Trinitat Vella (Maribel) i al Centre Penitenciari per Homes, "la Model" (Pepus), on estarien detinguts 1 any i 1 mes.

Aspectes destacables:

- Les tortures denunciades constitueixen crims de lesa humanitat per quant es van produir de forma sistemàtica i generalitzada per part de la policia del règim Franquista com a forma de repressió contra una part de la població.
- Els mètodes de detenció i tortura utilitzats estaven condicionats per clars biaixos de gènere, de classe i del tipus de col·lectiu perseguit.
- Tot i constituir crims de lesa humanitat —que són imprescriptibles i no poden ser amnistiats— aquests fets han continuat impunes fins a l'actualitat. A 31 de desembre de 2023, la querella encara es troba pendent de ser admesa per part del jutjat d'instrucció.

El **novembre de 2022**, es va presentar una **querella per delictes de lesa humanitat mitjançant tortures patits per Carles Vallejo** durant la seva **detenció a Via Laietana 43 entre 1970 i 1971**. Va ser la primera querella interposada per tortures durant el franquisme després de l'entrada en vigor de la Llei de Memòria Democràtica el 21 d'octubre de 2022.

Aquesta impunitat no és exclusiva d'aquest cas, sinó que respon a la negativa generalitzada arreu de l'Estat per investigar els crims del franquisme, mantenint el model d'impunitat vigent.

Durant aquest 2023, el Jutjat d'Instrucció 18 de Barcelona, a qui va ser tornada la querella, va donar trasllat a Fiscalia perquè es pronunciés sobre l'admissió a tràmit i aquesta es va pronunciar demanant la inadmissió de la querella. No obstant això, després de la creació de la Fiscalia de Drets Humans i Memòria Democràtica el juny de 2023, Irídia va demanar que aquesta es pronunciés al respecte. **La Fiscalia de Memòria va emetre un informe concloent que procedia l'admissió** i, en vista d'aquest, per primera vegada, la fiscal cap de Barcelona va canviar de criteri i també va demanar-ne l'admissió.

D'aquesta manera, **tant la Fiscalia, com Irídia com a acusació particular, com la Generalitat de Catalunya com a acusació popular, van demanar l'admissió a tràmit de la querella**. Així i tot, el **Jutjat va resoldre acordant la inadmissió de la querella** per considerar els fets denunciats

prescrits i amnistiats amb arranament a la legislació vigent al temps dels fets i per no constituir delictes de lesa humanitat per tortures en aplicació d'una interpretació restrictiva del principi de legalitat. El fet que, en contra del sol·licitat per totes les parts, el Jutjat acordés la inadmissió, reflecteix la **persistent impunitat que envolta els casos de crims de lesa humanitat comesos durant la dictadura franquista i la transició a l'Estat espanyol**.

Aquesta impunitat no és exclusiva d'aquest cas, sinó que respon a la negativa generalitzada arreu de l'Estat per investigar els crims del franquisme, mantenint el **model d'impunitat vigent**. És rellevant mencionar que en els últims 6 anys, s'han presentat **més de 100 querelles**, impulsades per CEAQUA, arreu de l'Estat espanyol. De totes elles, **només 1 s'ha admès a tràmit**: la de Julio Pacheco. Si bé l'admissió a tràmit d'aquesta querella suposa un precedent excepcional, es continua posant en evidència la permanència del marc d'impunitat generalitzat de l'Estat que continua impedit la investigació dels crims franquistes.



Carles Vallejo durant un acte davant la Comissaria de la Via Laietana, 11 d'octubre - Borja Lozano

08

Bones pratiques

- **Resolució de reobertura de la instrucció de procediment penal de la Sala 8a de l'Audiència Provincial de Barcelona**

En data 13 d'octubre de 2023, la Secció 8a de l'Audiència Provincial de Barcelona (APB) va dictar una resolució acordant la reobertura de la instrucció del procediment penal incoat per la mort d'A.P. a conseqüència de l'aplicació de 6 descàrregues per part d'un agent dels Mossos d'Esquadra amb un dispositiu DCE. A la resolució, l'APB sosté que la investigació realitzada pel Jutjat d'Instrucció núm. 2 de Badalona no ha estat completa i que resten diferents qüestions per resoldre als efectes d'aclarir els fets. En aquest sentit, l'APB destaca les mancances de l'informe d'auditoria dut a terme pels membres de l'Àrea d'Inspecció de la Divisió d'Avaluació de Serveis de la Direcció General de la Policia.

D'una banda, assenyalava que l'auditoria elaborada no analitza les circumstàncies en què es va procedir a accionar el DCE per avaluar l'oportunitat i necessitat de fer-ho. D'altra banda, ressenya que l'auditoria no refereix les dades del registre d'aplicació del DCE, que és un mecanisme de traçabilitat de què disposen aquestes armes, tot i que al mateix atestat policial se n'esmentava l'existència. Finalment, s'assenyala que l'informe d'auditoria no analitza les imatges de les càmeres de gravació.

L'APB considera que en la fase d'instrucció s'han d'aclarir, entre d'altres, les mancances referides en relació amb l'auditoria interna, de manera que acorda la reobertura de les actuacions en un cas greu de mort per aturada cardiorespiratòria immediatament després d'una intervenció policial amb ús d'un aparell de descàrrega elèctrica.

- **Resolució de reobertura de la instrucció de procediment penal de la Sala 9a de l'Audiència Provincial de Barcelona**

En data 13 de març de 2023, la Secció 9a de l'Audiència Provincial de Barcelona (APB) va dictar una resolució acordant la reobertura de la instrucció del procediment penal per l'agressió, amb motivació racista, que M.K. va patir al Centre Penitenciari de Brians 1 el mes de març de 2020. A la resolució, l'APB argumenta que, davant uns fets greus comesos presumptament per funcionaris de la institució penitenciària, el Jutjat Instructor no havia esgotat les vies disponibles d'investigació. També assenyalava que el Jutjat Instructor va acordar l'arxiu del procediment només havent analitzat un informe emès pel centre penitenciari, sense escoltar el relat de la persona denunciant, posant èmfasi en la necessitat d'aquesta declaració de la víctima.

Pel que fa a la pràctica de diligències d'investigació, l'APB declara la pertinença de practicar les diligències mínimes per esclarir els fets, admetent la pràctica de totes les diligències proposades per Irídia, entre les quals destaca el reconeixement forense del denunciant a practicar d'acord amb el Manual d'Investigació i Documentació Efectiva sobre Tortura, Càstigs i Tractaments Cruels, Inhumans o Degradants, més conegut com el Protocol d'Istanbul.

- **Resolució de continuació del procediment Abreujat de la secció 7ª de l'Audiència Provincial de Barcelona**

En data 7 de desembre de 2023, la Secció 7a de l'Audiència Provincial de Barcelona (APB) va dictar una resolució acordant revocar la decisió del jutjat d'instrucció de sobreseïment i arxiu de la instrucció del procediment penal per l'agressió al T.S. per part d'agents de Mossos d'Esquadra en les manifestacions contra la sentència del procés a Barcelona el 2019. El jutjat d'instrucció havia acordat l'arxiu per no haver-se pogut identificar als agents de Mossos d'Esquadra que havien agredit i vexat al T.S. L'APB, per contra, estimant el recurs d'apel·lació interposat per Irídia, considera que constant identificat el

Sergent de Mossos d'Esquadra que exercia de superior jeràrquic dels agents actuants, el procediment s'ha de seguir contra aquest, formulant-se acusació contra ell com a garant de l'actuació dels agents policials que haurien pogut agredir en T.S.

- **Informe de valoració psiquiàtrica específic i detallat per part de l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya.**

En relació amb un cas judicialitzat per les lesions físiques i psíquiques ocasionades per un cop antiprotocolari amb un bastó policial propinat per un agent de la Guàrdia Urbana de Barcelona, a diferència del que ocorre en la majoria dels casos, des de l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses s'ha emès un Informe de valoració psiquiàtrica específic i autònom per a la determinació dels impactes psicològics de la persona afectada. Aquest informe recull amb detall els impactes psicològics derivats dels fets denunciats, especificant la simptomatologia, i estableix el nexa causal entre aquests i els fets objecte del procediment penal.

Aquest informe permet acreditar l'existència de lesions psicològiques, essencial per poder-les incloure en el tipus penal de les lesions, i quantificar-les als efectes d'una futura sol·licitud de responsabilitat civil derivada del delictes.

- **Celeritat en la instrucció penal per part del Jutjat d'Instrucció núm. 4 de Cornellà**

El Jutjat d'Instrucció núm. 4 de Cornellà, que investiga una agressió per part de 5 agents de la Guàrdia Urbana de Cornellà de Llobregat amb motivació racista, destacat a l'informe de 2022, ha dut a terme la pràctica de les diligències essencials d'investigació amb celeritat. En els 4 mesos immediatament posteriors a la interposició de la denúncia, la Jutgessa instructora va escoltar la persona denunciada en qualitat de testimoni-perjudicada, els agents de policia van prestar declaració en qualitat d'investigats, es va dur a terme el reconeixement forense per determinar les lesions físiques i psicològiques i es va prendre declaració a 1 testimoni dels fets. Així mateix, la instructora del procediment ha sol·licitat la remissió de documentació complementària necessària per a l'esclarament dels fets.

- **Publicació de les armes i eines policials utilitzades per la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra**

Després d'anys de peticions dutes a terme per part de la Sindicatura de Greuges i organitzacions de drets humans com Irídia i Amnistia Internacional, els protocols d'ús de les armes i eines policials utilitzades per la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra són publicades a la pàgina web de la institució.

Això no obstant, podria millorar-se'n l'accessibilitat, atès que apareixen publicades a l'apartat de "Llançadora". Es considera que seria més intuïtiu crear una categoria anterior d'eines i armes policials on hi fossin tots els protocols, incloent-hi el de les llançadores de foam i no tal com està ara. En tot cas, es tracta d'una bona pràctica que els protocols d'ús de les armes i eines policials siguin públics, podent-se consultar en el següent enllaç: https://mossos.gencat.cat/ca/els_mossos_desquadra/Eines-policials/Llancadora/

- **Modificació del Protocol d'utilització de les llançadores de 40mm i dels seus projectils (foam)**

Durant l'any 2023, Irídia i Amnistia Internacional Catalunya van continuar treballant de forma conjunta per tal de traslladar al Departament d'Interior totes aquelles qüestions que no respectaven la regulació internacional i exigint la retirada del projectil SIR-X, tal com s'havia aprovat al Parlament de Catalunya el 2 de desembre de 2022 en el marc de la Comissió d'Estudi de Model Policial. El 27 d'octubre de 2023, Mossos d'Esquadra

va introduir modificacions substancials del Protocol d'utilització de les llançadores de 40 mm i dels seus projectils de 16 de juliol de 2019 en totes les qüestions prèviament esmentades.

Concretament, s'ha dut a terme la revisió dels següents aspectes:

1. **Es modifica la distància a la qual es pot disparar el projectil SIR-X, passant de 20 metres a 30**, mentre aquest estigui en ús per part dels agents del Cos. El mateix fabricant del projectil SIR-X (l'empresa B&T AG, de Suïssa) estipula que el risc més gran de lesions greus (laceracions, trencaments cranials, trencaments de melsa, fetge o cor, traumatismes toràcics tancats, hemorràgies internes) o de mort es produeix per sota dels 30 metres, fet reiteradament denunciat per Irídia un cop es va tenir coneixement de les indicacions del fabricant que el Departament d'Interior estava desoïnt. Mentre s'utilitzi el projectil SIR-X, s'hauran de respectar aquestes distàncies. En aquest canvi, tal com es fa constar en el nou protocol (pàg. 7), ha estat especialment important l'Informe pericial³¹ dut a terme per la Fundació d'Investigació Omega (Omega), en el marc del procediment penal seguit al Jutjat d'Instrucció número 1 de Barcelona, que investiga la greu lesió ocular d'una noia en les protestes per l'empresonament de Pablo Hasel, el 16 de febrer de 2021. Omega és una organització de recerca no governamental amb seu al Regne Unit, que treballa per protegir els drets humans i prevenir-ne greus violacions, incloent-hi la tortura i altres maltractaments. Creada el 1990, els anys de recerca especialitzada d'Omega han generat una àmplia font de proves sobre la fabricació i el comerç d'equips utilitzats per a la tortura i la repressió. En l'informe, que també es va traslladar a la Direcció General de Policia, s'analitza el protocol de les llançadores de 40 mm vigent en el moment dels fets, tenint en compte les mateixes indicacions del fabricant del projectil SIR-X i la normativa regional i internacional que regula l'ús de la força i les armes menys letals per part d'agents de policia. Al llarg de l'informe, s'identificaven diferents aspectes que no respectaven la normativa internacional o que podien suposar un risc no tolerable per a la integritat física de les persones, entre ells el fet de disparar el projectil a una distància menor de 30 metres. Així mateix, en relació amb el projectil SIR-X, la Conselleria d'Interior ha anunciat que seran retirats durant l'any 2024, donant compliment, així, a una de les conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial (CEMP). Malgrat que Irídia recomana l'eliminació total d'aquesta mena de projectils en el cos de Mossos d'Esquadra, la futura retirada d'aquests projectils serà un avanç important.
2. **S'acorda la prohibició de disparar per damunt de l'abdomen en tots els casos.** Anteriorment, el protocol establia que s'havia de disparar “de l'abdomen cap avall” però també es preveia que “si hi ha la garantia que serà així, es pot fer blanc sobre l'extremitat de la persona que té l'objecte llancívol, objecte contundent, arma blanca, etc.”. És a dir, a la pràctica, permetia disparar a l'extremitat superior del cos, contravenint la normativa internacional sobre la matèria, per exemple la Guia de Nacions Unides sobre Armes Menys Letals de l'any 2020 (OACNUDH (2020)). En la versió publicada del nou protocol s'hi estableix que “s'ha d'apuntar de l'abdomen cap avall i respectant les distàncies establertes. En aquest punt s'han de tenir en compte totes les variables que poden portar a un resultat no buscat i no desitjat del fet que es dispari fora d'aquesta part del cos (persona en moviment, operador inestable i altres circumstàncies)”. En principi, per tant, no es preveu cap excepció, malgrat que hi ha una part d'aquest apartat del protocol que roman no visible. Això no obstant, no sembla que estigui referit a les parts del cos susceptibles de rebre l'impacte.

31 Dictamen pericial sobre el Protocol dels Mossos d'Esquadra en l'ús del projectil SIR-X, Omega Research Foundation, 2022.

3. **L'ús de les llançadores de foam queda restringit a casos en què es donin "circumstàncies objectives de risc per a la vida o la integritat física"** de les persones, eliminant la possibilitat d'utilitzar-les per prevenir danys a la propietat. La normativa internacional és molt exigent en aquest sentit perquè entén que aquest tipus d'armes són molt lesives i que el dret a la vida i a la integritat física és superior al dret de propietat. A tall d'exemple, el "Manual de drets humans pel manteniment de l'ordre en reunions públiques" (OSCE (2016), preveu que "els trets s'han de dirigir contra persones que suposin una amenaça immediata de lesions greus o la mort." (p.81). Al seu torn, la "Guia per a l'ús d'armes menys letals en l'aplicació de la llei estableix que "els projectils d'impacte cinètic s'han d'utilitzar generalment només a foc directe amb l'objectiu de colpejar la part inferior de l'abdomen o les cames d'un individu violent i només per fer front a una amenaça imminent de lesió, ja sigui a un policia o un membre de la societat." (OACNUDH (2020)).
4. **No es poden utilitzar les llançadores de foam per dispersar manifestacions ni aglomeracions de persones.** L'anterior protocol preveia que, quan el comandament d'una unitat donava l'ordre, el sistema es podia fer servir per a la "dispersió dins d'una àrea confinada" o per a la "dispersió general", fet del qual n'havien alertat de forma reiterada tant Irídia com Amnistia Internacional. En aquest sentit, Omega també conclou que les disposicions del Pit 22 que preveien "l'ús del SIR-X per a la dispersió en un espai confinat o la dispersió general podrien interpretar-se com a oposades a les normes internacionals dels drets humans", ja que aquestes estableixen que la finalitat dels projectils d'impacte cinètic és adreçar-se a persones que exerceixen la violència i no per a l'ús indiscriminat contra participants en reunions. Això no obstant, tal com ja s'ha esmentat, el fet que es permeti l'ús de les llançadores per "neutralitzar conductes violentes col·lectives" continua suposant un risc d'ús indiscriminat que cal revisar.

- **Creació de la Comissaria General d'Investigació Interna i Afers Disciplinaris al cos de Mossos d'Esquadra.**

El nou Decret 57/2023 de reestructuració de la Direcció General de la Policia suposa una reestructuració dels mecanismes interns de control del Cos de Policia de la Generalitat — Mossos d'Esquadra amb la creació al seu art. 146 de la Comissaria General d'Investigació Interna i Afers Disciplinaris. És un pas molt important que es creï una comissaria general en lloc d'una divisió com estava organitzat anteriorment, ja que suposa atorgar un major rang a l'organisme del cos encarregat de vetllar pels mecanismes de rendició de comptes, així com per a promoure la millora d'aquest. Es desconeix l'ampliació de dotació pressupostària i de personal adscrit, però en elevar la categoria seria desitjable que s'hagi augmentat de manera substancial.

Aquest canvi va en la direcció de les reformes sol·licitades per Irídia a l'Informe de Violència Institucional de l'any 2022³², així com a l'Informe "Anàlisi dels mecanismes de control del cos de Mossos d'Esquadra" on se sol·licitava que es realitzés "una profunda reforma dels mecanismes interns d'investigació i sanció del cos de Mossos d'Esquadra. En concret que es doti a la Divisió d'Afers Interns (o el nom que se li doni en el futur) d'una estructura amb una autonomia orgànica i operativa, garantint que compti amb suficients recursos humans i tecnològics, així com amb un programa permanent de formació en drets humans"³³.

- **Creació d'un protocol de col·laboració entre el Departament d'Interior i determinades entitats, sindicats i associacions de periodistes i professionals de la informació en relació amb la utilització d'elements d'identificació personal en situacions conflictives o de potencial risc**

32 <https://iridia.cat/publicacions/informe-sobre-violencia-institucional-2022/>
33 <https://iridia.cat/publicacions/mecanismescontrol/>

El 22 de març de 2023, el Departament d'Interior i entitats, sindicats i associacions de la informació (Col·legi de Periodistes de Catalunya, Sindicat de Periodistes de Catalunya, Sindicat de la imatge – UPIFC, Grup de Periodistes Ramon Barnils) van acordar un protocol de col·laboració en relació amb la utilització d'elements d'identificació personal en situacions conflictives o de potencial risc³⁴. El protocol significa un pas endavant per aplicar mesures de seguretat i protecció pel lliure exercici de drets i llibertats, inclosos els d'informació i d'expressió, i facilitar la feina dels professionals de la informació, particularment en context de cobertura informativa de mobilitzacions a la via pública. Si bé la no identificació dels professionals de la informació s'ha utilitzat com a pretext per excusar la violència, persecució, així com les traves policials a la tasca periodística, una de les mesures que el document estipula és la no obligatorietat dels professionals de la informació de dur un element visual d'identificació personal (armilla i/o braçal) que els acrediti i identifiqui en context de protesta. A partir d'ara, l'ús d'un element identificatiu passa a ser recomanable i, en cap cas, substitueix els altres mitjans d'acreditació (carnets professionals).

- **Informe de la Fiscal de sala de memòria democràtica i drets humans demanant en un procediment obert per tortures a la Comissaria de Via Laietana 43 la investigació efectiva dels fets**

Malgrat el primer pronunciament de la Fiscalia que instava a arxivar la querella del sindicalista Carles Vallejo per tortures a la Comissaria de Via Laietana 43 l'any 1971, la nova fiscal de sala de memòria democràtica i drets humans —Dolores Delgado— va demanar, mesos més tard, la seva admissió a tràmit. Per primera vegada en la història i després de més de 40 anys d'impunitat, la Fiscalia s'ha posicionat en una querella per tortures del franquisme, demanant que els fets ocorreguts s'investiguin. Aquest pronunciament suposa un pas endavant per a la justícia i la lluita contra la impunitat dels crims de la dictadura.

Així mateix, la mateixa creació de la Fiscal de Sala en matèria de Drets Humans i Memòria Democràtica, després de l'entrada en vigor de la Llei de Memòria Democràtica 20/2022 (21 d'octubre de 2022) i de la seva aplicació —atès que s'estipulava la seva constitució en l'article 28— suposa també un avenç en matèria de polítiques públiques de memòria a l'Estat espanyol. Des de la seva constitució i presa de competència, la nova fiscal de sala també ha mostrat el seu interès per escoltar i fer seguiment als procediments judicials en curs (només 1 entre 100), personant-se com observadora en la primera declaració de víctimes de tortura durant el franquisme en seu judicial que es va dur a terme el 15 de setembre de 2023. La declaració es va dur a terme després de l'admissió a tràmit de l'única querella per tortures del franquisme a l'Estat espanyol —la querella de Julio Pacheco— en què per primera vegada a la història el querellant i una testimoni van ser citats a declarar com a perjudicats. La presència de l'equip de la nova fiscal, com observadora, produeix un clar element reparador per a les persones afectades.

Si bé és un fet inèdit i històric per a la memòria i la justícia, aquest pronunciament hauria de promoure i impulsar altres mesures per la memòria a l'Estat espanyol i trencar amb el model d'impunitat, vigent des de fa dècades.

- **Creació al Parlament de Catalunya d'una comissió d'investigació sobre els casos d'espionatge per Pegasus a l'Estat espanyol**

El 21 de setembre de 2022, el Parlament de Catalunya va aprovar la creació de la primera comissió d'investigació sobre els casos d'espionatge per Pegasus a l'Estat espanyol, sol·licitada per ERC, JxCat, la CUP i ECP. La seva creació va ser impulsada per la Comissió PEGA del Parlament Europeu, composta davant l'ús alarmant de software espia, com Pegasus o Candiru, a diferents països d'Europa. Entre els països investigats en què es va centrar la comissió parlamentària europea es va incloure l'Estat espanyol,

³⁴ Sindicat de la Imatge – UPIFC, La UPIDC signa el nou protocol amb Interior (22 de març de 2023). Disponible a: <https://upisindi.cat/cat/la-upifc-signa-el-nou-protocol-amb-interior/>

juntament amb Hongria, Polònia, Grècia i Xipre. La comissió PEGA va acabar el seu mandat el maig de 2023, aprovant unes conclusions i recomanacions contundents per a l'Estat espanyol que estan servint de ruta a la comissió catalana.

Si bé la comissió del Parlament de Catalunya es va constituir a inicis del gener del 2023 amb l'aprovació del pla de treball i amb un mandat d'un any per esclarir els fets i denunciar les vulneracions de drets fonamentals d'aquest tipus de software espia, continua en curs en l'actualitat per les traves, la manca d'informació i la negativa d'algunes de les persones citades a comparèixer. D'ençà de la seva configuració i gràcies a les intervencions de moviments afectats, organitzacions de drets humans i de la societat civil, així com d'expertes tècniques i tecnòlogues, la comissió ha posat en evidència la manca de voluntat política per esclarir els fets documentats. Irdia va poder contribuir a la sessió del 2 de maig de 2023 amb la seva compareixença.

Així mateix, a finals de 2023, durant el període de constitució del nou govern espanyol, ERC, BILDU i el BNG van registrar en el Congrés dels Diputats una comissió per investigar el cas d'espionatge de Pegasus conegut com el CatalanGate. La comissió es va aprovar al Congrés el 12 de desembre.

- **Creació al Parlament de Catalunya de la Comissió d'Investigació sobre la Infiltració de Polícies dels Cossos Policials de l'Estat Espanyol en Moviments Socials, Polítics i Populars d'arreu del País**

El 3 d'octubre de 2023, gràcies a l'impuls de la moció presentada a l'Ajuntament de Girona i Salt per un grup d'afectades del municipi, es va crear la Comissió d'Investigació sobre la Infiltració de Polícies dels Cossos Policials de l'Estat Espanyol en Moviments Socials, Polítics i Populars d'arreu del País al Parlament de Catalunya. La comissió es va crear a petició dels grups de la CUP, ERC, JxCat i ECP el 9 de novembre de 2023 i va aprovar el pla de treball el 30 de novembre amb la intenció de començar a funcionar a inicis del 2024.

Davant la manca d'informació i de voluntat política per investigar els casos exposats i prendre les mesures necessàries davant d'uns fets tan greus, la creació de la comissió implica un pas endavant a l'hora de promoure el debat públic sobre quins haurien de ser els límits i el control de la policia en un estat de dret i democràtic. D'aquesta manera, en el pla de treball es preveu la compareixença d'expertes, organitzacions de drets humans i de testimoni de persones afectades a escala nacional i internacional, en altres casos d'aquest fenomen, que contribuiran a entendre l'abast d'aquestes operacions, el seu funcionament, així com els impactes que tenen per a la societat civil i els seus drets fonamentals.

En l'actualitat, al Regne Unit s'està duent a terme una Investigació Pública desenvolupada per un mecanisme independent que recull més de 27 casos d'infiltració policial al país, similars als documentats a l'Estat espanyol. És per això que la comissió al Parlament de Catalunya hauria de servir per obrir el debat i plantejar la necessitat de dur a terme una investigació exhaustiva i àmplia sobre aquests casos, així com instar al govern de l'Estat a prendre les mesures necessàries perquè aquests fets no es tornin a repetir.

- **Aprovació d'un Compromís del Govern per un país lliure de racisme per part de la Generalitat de Catalunya**

El 10 d'octubre de 2023, la consellera d'Igualtat i Feminismes i la directora general de Migracions, Refugi i Antiracisme van presentar el conjunt de mesures que integren el "Compromís del Govern de la Generalitat de Catalunya per un país lliure de racisme. 70 mesures per a la transformació social i institucional"³⁵. Entre les mesures aprovades destaquen les següents:

- Reforçar la sensibilització dels cossos de seguretat en l'àmbit de l'antiracisme i millorar les eines per prevenir biaixos discriminatòris en les identificacions.
- Elaborar el Protocol per a la prevenció, la detecció i la gestió de situacions d'odi i discriminació en l'àmbit de la seguretat privada, i fer formació en aquesta matèria al personal d'aquestes empreses.
- Commemorar el 275è aniversari de la Gran Batuda contra el Poble Gitano i recuperar la memòria de les dones gitanes.
- Prestar assessorament jurídic gratuït a les persones i entitats defensores dels drets de les persones migrades, refugiades o racialitzades que pateixin atacs per part de grups antidrets, en el marc del Pla d'actuació per al suport a les entitats i les persones defensores dels drets humans a Catalunya.
- Dur a terme una macroenquesta per conèixer l'estat de la discriminació a Catalunya, amb atenció especial en la discriminació ètnico-racial.
- Elaborar un informe anual sobre casos de racisme atesos en l'àmbit policial, la seva naturalesa i les accions dutes a terme pels cossos de seguretat.
- Oferir sessions formatives sobre antiracisme als professionals que formen part dels torns d'ofici en col·laboració amb el Consell de l'Advocacia Catalana.
- Fomentar la recerca orientada a l'anàlisi del racisme en l'àmbit de la justícia i de l'execució penal.

35 https://igualtat.gencat.cat/web/.content/Ambits/antiracisme-migracions/politiques-i-plans/plans-programes/compromis_antiracista.pdf

09

Recomanacions

Les recomanacions d'aquest apartat fan referència a situacions o pràctiques que s'han identificat a partir de l'experiència i els casos atesos pel Servei d'Atenció i Denúncia davant situacions de Violència Institucional (SAIDAVI) així com altres litigis estratègics d'Irídia. A aquestes s'hi afegeix, com a recomanació general dirigida a totes les institucions públiques, la necessitat de tenir en compte les conclusions i implementar les mesures que recomana el Síndic de Greuges en els diferents Informes Anuals del Mecanisme Català per la Prevenció de la Tortura i el Defensor del Pueblo com a Mecanisme Nacional de Prevenció de la Tortura.

9.1. Als grups parlamentaris del Congrés

- 1** Que el Congrés acordi mitjançant una llei la creació d'un mecanisme independent de control de la policia. Aquest mecanisme hauria de tenir competències d'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació d'armes i eines d'ús policial. També hauria de tenir un rol de supervisió en l'elaboració dels protocols d'ús de la força; així com d'avaluació dels operatius policials i de les mesures adoptades per evitar l'ús de la força. Altrament, entre les seves funcions hauria d'estar investigar situacions irregulars o amb indicis de delictes, amb capacitat per actuar d'ofici i per accedir a la informació necessària perquè el seu treball sigui independent i exhaustiu.
- 2** Que es deroguin aquells preceptes de la Llei Orgànica de reforma de la Llei 4/2015, de 30 de març, de Protecció de la Seguretat Ciutadana, que atempten contra la llibertat d'expressió i de reunió. En concret, cal que s'eliminin les infraccions per publicar imatges de les forces i cossos de seguretat, la qual cosa vulnera greument la llibertat d'informació i s'ha constatat que té un preocupant efecte d'autocensura; així com la disposició addicional relativa a les expulsions sumàries i col·lectives, conegudes com a "devolucions en calent" contràries al dret internacional. També és necessari que s'incorpori la prohibició expressa de les batudes i les identificacions racistes, i la prohibició expressa de l'ús de bales de goma per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat. A més, s'hi ha de reconèixer el dret a manifestació espontània sense comunicació prèvia, eliminant la sanció als organitzadors en cas de "pertorbació de l'ordre públic". Així mateix, cal que s'eliminin les sancions per les faltes de respecte a agents de l'autoritat (art. 37.4) i per desobediència (art. 36.6) a aquests, mentre que la negativa a identificar-se hauria de passar a ser, en tot cas, una sanció lleu.
- 3** Que es modifiqui l'article 131 de la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, per tal que s'inclougui el delictes de tortura com a imprescriptible, tal com ha recomanat el Comitè per a la Prevenció de la Tortura de Nacions Unides en reiterades ocasions.
- 4** Que s'acordi la prohibició de l'ús de les bales de goma per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, atès el seu potencial lesiu. En aquesta línia, que s'acordi la creació d'una comissió d'investigació que esclareixi els casos de persones afectades per l'ús de bales de goma per avaluar l'impacte ocasionat en la ciutadania per l'ús d'aquestes armes, activar les mesures reparadores oportunes i avaluar el funcionament dels actuals mecanismes de control, avaluació i sanció dels cossos policials en funcions d'ordre públic o control de masses.
- 5** Que s'insti el Govern a canviar la normativa que regula l'uniforme dels agents policials amb funcions de gestió d'ordre públic (antiavalots) de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, per tal que el número d'identificació sigui fàcilment recordable i visible —tant per la tipografia, com per la numeració i la mida— des

dels 360 graus: cal que estigui situat al davant i al darrere de les peces visibles i als laterals del casc.

- 6** Que es modifiqui la Llei d'Estrangeria per tal que se suprimeixi l'existència de Centres d'Internament d'Estrangers i s'acabi amb la privació de llibertat de mitja durada com a mesura cautelar en els casos d'expulsió i sanció. Aquesta reforma també ha de facilitar el procés de regularització de les persones migrades que viuen a l'Estat espanyol. Així mateix, que es limiti el temps de vigència de les ordres d'expulsió, establint la seva caducitat en un temps màxim de 2 anys, sense que es tingui en compte a l'efecte de caducitat el període de prohibició d'entrada, el qual també hauria de reduir-se.
- 7** Que s'aprovi una llei reguladora de la Jurisdicció de Control dels Centres d'Internament d'Estrangers en la qual es regulin els procediments, els terminis i les vies de recurs; així com totes les qüestions relacionades amb una jurisdicció que en l'actualitat està completament desregulada, per tal que es garanteixi la tutela judicial efectiva de les persones en situació d'internament als CIEs.
- 8** Que es prengui en consideració, es debati i s'aprovi la Iniciativa Legislativa Popular Regularización Ya per obrir un procés de regularització de les més de 500.000 persones que es troben sense garanties legals a causa de la seva situació administrativa. Aquesta conjuntura actua de forma dissuasiva a l'hora de denunciar casos de violència institucional i els hi impedeix accedir al dret a la veritat, la justícia, la reparació i la no repetició.
- 9** Que s'impulsin i s'aprovin les iniciatives legislatives necessàries per garantir definitivament el dret a la tutela judicial efectiva de totes aquelles persones que van patir greus violacions de drets humans durant la dictadura i la Transició, entre altres:
- Modificar o derogar la Llei d'Amnistia.
 - Modificar la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, incorporant de forma expressa el principi de legalitat internacional (contingut entre d'altres en l'article 7.2 del Conveni Europeu de Drets Humans i en l'article 15.2 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics).
 - Impulsar la ratificació de la Convenció sobre la Imprescriptibilitat dels Crims de Guerra i dels Crims de Lesa Humanitat, encara pendent a l'Estat espanyol.
 - Modificar la Llei de Tractats Internacionals perquè hi hagi un mecanisme concret de reconeixement i execució dels Dictàmens dels òrgans de Tractat de les Nacions Unides.
- 10** Que es modifiqui la Llei de Secrets Oficials, la Llei 11/2002, de 6 de maig, reguladora del Centre Nacional d'Intel·ligència i la Llei 2/2002, de 6 de maig, reguladora del control judicial previ del CNI, adoptant un marc jurídic sobre la tasca d'intel·ligència que respecti els principis de legalitat, fi legítim, necessitat, proporcionalitat, autoritat competent, tutela judicial efectiva, notificació a l'usuari, transparència, supervisió pública, seguretat i certificació i adequació tècnica. Aquestes modificacions han d'assegurar que no s'utilitzin metodologies i/o tècniques d'espionatge invasives mitjançant programari espia com Pegasus, Candiru o d'altres similars en cap cas.
- 11** Que es procedeixi a la renovació del Consell General del Poder Judicial, amb el mandat caducat des de fa 5 anys, mitjançant els corresponents nomenaments per part del Congrés i del Senat.

9.2. Als grups parlamentaris del Parlament de Catalunya

- 1** Que el Parlament de Catalunya acordi, mitjançant una llei, la creació d'un mecanisme extern, públic i independent de control de la policia. Aquest mecanisme hauria de tenir competències d'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació d'armes i eines d'ús policial. També hauria de tenir un rol de supervisió en l'elaboració dels protocols d'ús de la força; així com d'avaluació dels operatius policials i de les mesures adoptades per evitar l'ús de la força. Entre les seves funcions hauria d'estar investigar situacions irregulars o amb indicis de delictes, amb capacitat per actuar d'ofici i per accedir a la informació necessària perquè la seva feina sigui independent i exhaustiva.
- 2** Que es prohibeixi la utilització de totes les tipologies de projectils de foam per part del cos de Mossos d'Esquadra, pel seu caràcter altament lesiu i potencialment letal. Malgrat que s'introdueixin mitjans efectius de control i traçabilitat, sempre hi haurà un risc inevitable de causar una lesió permanent i irreparable a les persones que rebin un tret en zones vitals.
- 3** Que la Comissió de Justícia avaluï l'aplicació de la Circular 2/2017, del règim tancat en els centres penitenciaris de Catalunya, que es va aprovar fruit del Grup de Treball sobre el règim d'aïllament del Parlament, a l'efecte d'analitzar el grau d'implementació i els efectes que està tenint.
- 4** Que en el marc de les corresponents comissions parlamentàries, en especial a la Comissió d'Interior, es dugui a terme un seguiment a la implementació de les conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial i, quan escaigui, de la Comissió d'Estudi sobre el Racisme Institucional i Estructural.
- 5** Que en el marc de la Comissió d'Interior, es dugui a terme una avaluació de l'ús dels Dispositius de Conductors d'Energia (DCE), tant pel Cos de Policia de la Generalitat — Mossos d'Esquadra com per part de les policies locals, analitzant també la normativa actual que en regula l'ús, per tal de valorar-ne la utilització, els impactes fins i tot letals i les mancances en l'efectivitat de la seva traçabilitat i control posterior.

9.3. Al Govern de l'Estat - Ministeri de l'Interior

- 1** Que revisi els mecanismes i el funcionament de les unitats d'affers interns de la Policia Nacional i de la Guardia Civil perquè treballin amb independència en els casos de denúncia per un delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal comés per un funcionari públic o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva o amb el seu consentiment o aquiescència. Així mateix, és imprescindible que aquestes unitats estiguin constituïdes per agents formats correctament en drets humans i que se'ls proporcionin mecanismes per tenir un grau d'autonomia més alt amb relació a la resta del cos, per garantir una tasca independent i diligent. Cal que s'estableixi un mecanisme de denúncia d'aquestes situacions de violència institucional específic per a la ciutadania i per a les entitats de defensa dels drets humans, que permeti actuar de manera adequada i amb la celeritat suficient perquè la prova es preservi. Aquest mecanisme no ha de ser el mateix canal general que existeix per denunciar la resta de situacions, ateses les especificitats que envolten aquest tipus de casuístiques.

- 2** Que s'acordi la prohibició de l'ús de les bales de goma per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (FCSE), atenent el seu potencial lesiu, el seu caràcter incontrolable i indiscriminat i la seva falta de traçabilitat, la qual cosa posa en risc l'exercici de drets fonamentals i la integritat física de la ciutadania.
- 3** Que s'implementin els canvis necessaris a l'uniforme dels agents policials amb funcions de gestió d'ordre públic (antiavalots) de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat, de manera que el número d'identificació sigui fàcilment recordable i visible —tant per la tipografia, com per la numeració i mida— des dels 360 graus: cal que se situï al davant i al darrere de les peces visibles i als laterals del casc.
- 4** Que la política de transparència dels cossos policials s'adapti als estàndards internacionals en la matèria, garantint que es publiquin els protocols d'ús de la força en l'extensió necessària per permetre que la ciutadania pugui fiscalitzar el seu ús.
- 5** Que es publiquin anualment i de forma accessible les dades desagregades relatives als procediments interns iniciats a membres del cos de Policia Nacional i de la Guàrdia Civil per la presumpta comissió de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat i indemnitat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal, així com el nombre de queixes, denúncies, condemnes, sancions i tipologia de les sancions.
- 6** Que s'aprovi i s'implementi un protocol contra la discriminació ètnico-racial en les actuacions de les FCSE, amb la finalitat que pràctiques com les identificacions per perfil ètnico-racial es prohibeixin i s'erradiquin. Que s'incorporin mecanismes d'actuació que comportin la justificació clara, a través de formularis, de qualsevol identificació policial. Així mateix, que es dugui a terme un pla de formació als cossos policials per assegurar la correcta implementació del protocol en les seves actuacions.
- 7** Que es deroguin les “Normes d'actuació en les repatriacions i en els trasllats de detinguts per via aèria o marítima” que permeten tant la sedació forçosa com la col·locació de corretges i camises de força a la persona per deportar-la. Aquestes normes són contràries a la prohibició de la tortura i els tractes inhumans o degradants, prevista a l'article 3 del Conveni Europeu de Drets Humans.
- 8** Que es generi un sistema de traducció i interpretació permanent als CIEs, adaptat a la realitat lingüística de les persones internes, per així garantir el dret a la defensa, a l'asil i a la salut, així com la protecció de persones víctimes de tràfic i menors d'edat que han estat internades malgrat la seva condició.
- 9** Que es prenguin mesures per tal de regular i garantir el dret a la defensa i a l'assistència lletrada presencial, de lliure designació, i amb confidencialitat de les comunicacions de les persones que es troben privades de llibertat als CIEs. Igualment, que es garanteixi el seu dret de visites i el dret a tenir contacte amb ONGs i entitats de protecció de drets humans en les condicions prèvies a la situació de pandèmia i, per tant, sense la necessitat de confirmació telefònica.

- 10** Que es reverteixin les greus deficiències en l'assistència sanitària a les persones internes al CIE de Barcelona, tals com la manca de servei mèdic les 24 h, la inexistència d'assistència psicològica i psiquiàtrica o la manca d'història clínica digital. Que el Servei Sanitari externalitzat pel Ministeri d'Interior a l'empresa privada Clínica Madrid passi a ser gestionat pel sistema públic de salut. Que el Ministeri traspassi la competència sobre la sanitat al CIE de Barcelona a la Generalitat de Catalunya, per tal que sigui el Servei Català de la Salut qui s'encarregui de la seva gestió, a efectes de garantir el dret a la salut de les persones internes al CIE en igualtat de condicions que la resta de la població.
- 11** Que s'ofereixi atenció psicològica a les persones internades al CIE que ho requereixin, especialment en aquells casos on hi ha hagut pensaments de mort, autolesions o intents autolítics.
- 12** Que s'elabori una instrucció per regular l'aïllament al CIE, generant un sistema en el qual el seu ús estigui completament restringit tant per les causes habilitants per a aïllar una persona com per la durada d'aquest. Que s'estableixi que el temps d'aïllament en cel·la no sigui superior a l'imprescindible i que, en tot cas, mai superi les 24 hores. Així mateix, que es dugui a terme una adequació de les cel·les d'aïllament perquè comptin amb condicions dignes i que en cap cas s'apliquin aïllaments provisionals a persones per motius de salut. Aquestes persones han de ser derivades a recursos sanitaris públics.
- 13** Que s'elabori una instrucció per regular les contencions al CIE. Tal com recomanen organitzacions internacionals com el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura del Consell d'Europa, les contencions han de realitzar-se de manera limitada, amb mitjans que siguin mínimament lesius i pel temps mínim imprescindible, que en cap cas ha de superar els 30 minuts de durada. És necessari que s'encamini la regulació cap a una política de contencions zero, tal com s'està aplicant a les institucions psiquiàtriques.
- 14** Que es duguin a terme les modificacions reglamentàries necessàries (entre elles el Real Decret 596/1999 que desenvolupa la Llei Orgànica 4/1997, per la que es regula la utilització de videocàmeres per les Forces i Cossos de Seguretat en Espais Públics), per tal de garantir que les imatges i sons registrats als CIEs es conservin com a mínim durant un període de 6 mesos.
- 15** Que es reformi el Reglament Penitenciari per actualitzar el sistema de presons, en la qual se suspengui l'aïllament com a règim de vida en el primer grau penitenciari i es prohibeixi que les sancions d'aïllament siguin superiors a 15 dies. És necessari, així mateix, introduir les recomanacions internacionals en la matèria pel que fa a les contencions mecàniques, tant a nivell penitenciari com mèdic, amb l'objectiu de complir amb un model de contencions zero.
- 16** Que es generi un canal de comunicació estable que permeti dur a terme reunions periòdiques entre el Ministeri d'Interior i organitzacions que treballen per la defensa dels drets humans. En l'actualitat, no existeixen canals efectius per tenir espais de trobada constructius i de comunicació recíprocs.
- 17** Que es prenguin mesures per tal d'assegurar els mecanismes de protecció per a periodistes quan desenvolupen la seva tasca, especialment en context de protesta, d'acord amb la Recomanació 2016 del Consell d'Europa sobre la protecció i mesures de seguretat per periodistes i altres actors de la informació. Davant del registre constant de traves policials a la feina periodística, és essencial aplicar les mesures necessàries per evitar l'obstaculització, judicialització i sanció de professionals de la comunicació que implica una greu vulneració del dret a la informació.

- 18** Que s'implementin les recomanacions de la Comissió PEGA del Parlament Europeu a l'Estat espanyol sobre l'ús de software espia contra actors de la societat civil.
- 19** Que se sumi a la moratòria global sobre la compra i l'ús de sistemes d'espionatge fins que s'implementin les salvaguardes necessàries per protegir els drets humans i que aquests fets no es tornin a repetir, cessant immediatament qualsevol operació de caràcter similar. En aquesta línia, també s'ha d'abstenir de comprar, desenvolupar i utilitzar tecnologies que puguin tenir un impacte perjudicial desproporcionat en els drets fonamentals, tals com Pegasus, Candiru o similars. La proporcionalitat d'aquestes metodologies ha de ser un factor clau en la decisió d'adquirir-les i fer-les servir, així com el seu ús i eficàcia hauria d'estar controlat per un organisme independent de manera continuada.

9.4. A la Generalitat de Catalunya

- 1** Que en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya (CEMP) es creï una oficina especialitzada en la reparació i atenció integral psicojurídica a persones afectades per vulneracions de drets humans en el marc de l'ús de la força. És fonamental que el disseny i implementació d'aquesta oficina es faci tenint en comptes les veus i necessitats de les persones afectades, mitjançant un procés participatiu que en garanteixi el principi de participació efectiva. Aquesta oficina ha de contemplar les múltiples afectacions causades per les vulneracions de drets humans ocorregudes en el marc de l'ús de la força per part dels professionals dels serveis policials i de la seguretat privada, incloses aquelles ocorregudes durant el franquisme i la Transició.

9.4.1. Al Departament d'Igualtat i Feminismes

- 1** Que supervisi la implementació de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial (CEMP) del Parlament de Catalunya, en concret, pel que fa a l'adopció de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i al mateix Departament d'Interior. Que vetlli perquè es dugui a terme una auditoria externa, realitzada per persones expertes i amb la participació d'entitats i organitzacions de drets humans i antiracistes, per analitzar els mecanismes de selectivitat policial i discriminació sobre la base del perfil ètnico-racial existents al cos de Mossos d'Esquadra i a les Polícies Locals de Catalunya; tal com va acordar la CEMP.

9.4.2. Al Departament d'Interior

- 1** Que en coordinació amb el Departament d'Igualtat i Feminismes, promogui, mitjançant la redacció d'un projecte de llei —on hi participin també les organitzacions de la societat civil—, la creació d'un mecanisme independent de control de la policia. Aquest mecanisme hauria de tenir competències d'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació d'armes i eines d'ús policial. També hauria de tenir un rol de supervisió en l'elaboració dels protocols d'ús de la força; així com d'avaluació dels operatius policials i de les mesures adoptades per evitar l'ús de la força. Així mateix, entre les seves funcions hauria d'estar investigar situacions irregulars o amb indicis de delictes, amb capacitat per actuar d'ofici i per accedir a la informació necessària perquè el seu treball sigui independent i exhaustiu.

2 Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, s'estableixi una metodologia transparent de treball i mecanismes de rendició de comptes de manera directa davant del Parlament de Catalunya i de la Sindicatura de Greuges. A aquest efecte, que la Direcció General de Policia, la Prefectura de la Policia, la Comissaria General d'Investigació Interna i Afers Disciplinaris i de la Direcció General d'Administració de Seguretat emetin informes anuals de les seves actuacions, que hagin de presentar a la Comissió d'Interior del Parlament de Catalunya i que s'hagin de publicar, amb les reserves de confidencialitat que s'escaiguin, al portal principal de la policia de Catalunya. Aquestes publicacions han d'incloure la tipologia d'infraccions, el nombre de mesures cautelars adoptades, i el resultat dels procediments disciplinaris, incloent-hi el nombre d'agents expulsats del cos com a resultat d'aquests i especificant-ne les unitats a les quals pertanyien. Tot això, sense perjudici que en un futur es creï un mecanisme independent de control dels cossos de seguretat.

3 Que la Direcció General de Policia:

- En compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, l'avaluació sobre la necessitat i idoneïtat d'incorporació de les armes i eines policials es dugui a terme de forma transparent i tenint en compte els seus possibles impactes en la salut i en l'exercici dels drets fonamentals, a més de la perspectiva tècnica policial. Mentre no existeixi un mecanisme independent de control de l'actuació dels cossos policials, amb capacitat tècnica per avaluar la necessitat i idoneïtat de les armes i eines d'ús policial, així com la incorporació de nous estris, cal que aquesta sigui debatuda a la Comissió d'Interior del Parlament de Catalunya.
- Garanteixi que la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris té coneixement de totes les denúncies per actuacions irregulars o indiciàriament delictives efectuades per agents de Mossos d'Esquadra i de les policies locals que actuen a Catalunya. En aquest sentit, cal informar totes les Oficines d'Atenció Ciutadana (OAC) dels Mossos d'Esquadra i les comissaries territorials, per tal que totes les denúncies presentades contra agents del cos s'adrecin a la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris de forma àgil, en el termini de temps més curt possible.
- Concreti el protocol de col·laboració entre el Departament d'Interior i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya a fi que els òrgans jurisdiccionals amb seu a Catalunya informin la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris de qualsevol investigació penal que afecti agents policials, relacionada o no amb la seva activitat professional. Així mateix, que sigui la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris qui doni resposta als requeriments judicials o qualsevol altre tràmit, una vegada dutes a terme les comprovacions i investigacions pertinents.
- Creï oficines provincials de la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris obertes a la ciutadania per la recepció de denúncies i queixes referides al cos de Mossos d'Esquadra, així com un servei d'atenció via correu electrònic i telefònic. L'existència d'aquestes oficines, amb una imatge corporativa específica i identificable per a la població, hauria de ser prou publicitada per garantir que la ciutadania la conegui.
- Creï una unitat especialitzada dins la Comissaria General d'Investigació Interna i d'Afers Disciplinaris per a la investigació de possibles delictes o irregularitats comeses per agents policials amb un component de discriminació racista, per tal de prevenir i erradicar aquest tipus de situacions.

- Generi un mecanisme virtual que faciliti la presentació àgil de queixes i denúncies per part de la ciutadania i que sigui fàcilment accessible des del portal principal de la policia de Catalunya.
- Habiliti un canal directe entre la Comissaria General d'Investigació Interna i Afers Disciplinaris i les organitzacions de drets humans per tal de fer-li arribar les denúncies contra agents de Mossos d'Esquadra i així facilitar que les investigacions s'iniciïn amb celeritat.
- Incorpori als diferents protocols d'ordre públic mecanismes destinats a garantir el dret a la informació, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya.
- Retiri de forma immediata i urgent els projectils SIR-X, ateses les greus lesions provades que provoca el seu ús. Que, mentre el Parlament de Catalunya no adopti la decisió de retirar i prohibir la utilització de tots els projectils de foam, s'estableixin mecanismes de traçabilitat efectius com la geolocalització de les escopetes i una numeració dels projectils que permeti identificar de quina arma o agent procedien.
- Estableixi un mecanisme de conservació automàtica de les imatges que es graven a les comissaries durant un període de 6 mesos. Així mateix, cal garantir que en tots els espais en què es custodiïn persones detingudes o que siguin d'accés públic hi hagi videovigilància, incloent-hi les sales de ressenya i identificació, eliminant punts morts i zones sense visibilitat. Resulta especialment important que les sales d'escorcolls comptin amb gravació d'imatge i so, tal com s'ha implementat a la Comissaria de Les Corts.
- Doti tots els vehicles policials que traslladen persones detingudes amb un sistema de detecció, recollida i conservació d'imatges com el de la Guàrdia Urbana, especialment les furgonetes de les unitats antiavalots ARRO i BRIMO, atès que de vegades s'utilitzen també per a aquest tipus de trasllats.
- Dugui a terme una auditoria externa realitzada per persones expertes, amb la participació d'entitats i organitzacions de drets humans i antiracistes, per analitzar els mecanismes de selectivitat policial i discriminació sobre la base del perfil ètnico-racial existents al cos de Mossos d'Esquadra i a les policies locals de Catalunya. Aquesta auditoria ha de permetre dur a terme un diagnòstic que serveixi per implementar mesures efectives per prevenir, detectar i corregir situacions irregulars o delictives per motiu de discriminació ètnico-racial. D'acord amb els resultats, s'ha de generar i implementar un protocol contra la discriminació ètnico-racial en les actuacions policials per tal que aquest tipus de pràctiques policials es prohibeixin i s'erradiquin. Cal que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, aquest protocol reconegui mesures com:
 - » Implementar un sistema de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació a qualsevol ciutadà, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, del que caldrà lliurar una còpia a la persona afectada i portar una altra al registre del cos de Mossos d'Esquadra.
 - » Aprovar un manual de procediment sobre l'ús dels formularis d'identificació i registre en llocs públics dirigit als membres del cos de Mossos d'Esquadra i de les policies locals.
 - » Realitzar una memòria anual d'accés públic en què apareguin tots els resultats de manera territorialitzada i que permeti introduir els

canvis necessaris si aquests resultats evidencien que hi ha hagut selectivitat per perfil ètnico-racial.

- Que es modifiqui la instrucció 4/2018 del cos de Mossos d'Esquadra en relació amb l'ús de les pistoles Taser (els Dispositius Conductors d'Energia, DCE) a fi que es compleixi amb els paràmetres derivats de la comissió creada al Parlament de Catalunya, així com els que estableix la normativa internacional, les recomanacions del Síndic de Greuges de Catalunya i les indicacions del fabricant. En concret, és necessari que el protocol d'ús dels DCE estableixi que el màxim nombre de vegades que pot prémer-se no pot ser superior a 2, com a garantia de seguretat que impedeixi fer un ús reiteratiu i continuat. Així mateix, cal modificar el protocol d'ús dels DCE respecte als supòsits en què pot utilitzar-se, eliminant el de "risc per a la seguretat ciutadana" i s'ampliïn els supòsits d'exclusió del seu ús per ser especialment susceptibles de patir lesions greus segons manifesta el fabricant (afeccions cardíaques, asma o altres afeccions pulmonars, i aquelles que pateixin deliri excitat, agitació profunda, esgotament sever, intoxicació per drogues o abús crònic de drogues, i/o sobreesforç per lluita física). En últim lloc, cal introduir un mecanisme de gravació de l'ús dels DCE que estigui automatitzat amb l'arma i que no depengui de la voluntat de l'agent.
- Revisi els protocols policials per tal de garantir que les visites mèdiques de les persones detingudes es facin, com a norma general, en privat i sense presència policial, tret que el personal mèdic demani el contrari per motius de seguretat. A aquest efecte, tal com recorda el Síndic de Greuges, el dret a una visita mèdica en privat només es pot limitar en casos excepcionals d'agitació o de risc, i si la persona hi renuncia no se la pot forçar a sotmetre's a una exploració.
- Promogui una investigació per part del cos de Mossos d'Esquadra d'aquelles empreses o persones que es dediquen a expulsar de manera extrajudicial a altres persones que viuen sense títol al seu domicili, generant marcs de possible coacció o amenaces amb l'objectiu que abandonin com més aviat millor l'habitatge. No impedir l'ús de la força directa o ambiental és tolerar una activitat en la qual s'utilitza violència contra les persones per part d'empreses de seguretat o similars, i podria arribar a ser considerat delicte.

4 Que la Direcció General d'Administració de Seguretat (DGAS):

- Dugui a terme una auditoria sobre els plans de prevenció de delictes i infraccions (compliance) que tenen les empreses de seguretat privada que operen a Catalunya, així com els serveis públics que tenen externalitzada la seguretat a empreses privades, com en el cas de Transports Metropolitans de Barcelona (TMB). Aquesta auditoria ha d'incloure, també, el funcionament de les investigacions internes dutes a terme per la mateixa DGAS davant denúncies de mala praxi i/o actuacions indiciàries de delicte.
- Avalüï el grau de compliment dels drets humans per part del personal de seguretat de les empreses de seguretat privada que operen a Catalunya.
- Que es publiqui de forma desglossada a la Memòria Anual del Departament d'Interior per quines infraccions s'han tramitat expedients sancionadors contra agents de seguretat privada, quants d'aquests han acabat amb una sanció i de quin tipus.
- Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es dugui a terme una harmonització de protocols del conjunt de policies locals de Catalunya, especialment pel que fa a l'ús d'eines policials.

- Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es promogui entre el conjunt de policies locals de Catalunya la implementació de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i al mateix Departament d'Interior.

5 Que, en tot cas, s'implementin totes les mesures aprovades a través de les conclusions de la Comissió d'Estudi del Model Policial, a més de les que s'han citat explícitament en el present informe.

9.4.3. Al Departament de Justícia

- 1** Que el Departament de Justícia faci una avaluació de l'aplicació de la Circular 1/2022, que va reformar la Circular 2/2021 sobre el Protocol d'aplicació de mitjans de contenció als centres penitenciaris de Catalunya, així com de l'impacte que pot tenir pels drets fonamentals de les persones privades de llibertat aquesta reforma. És necessari que, una vegada s'hagi compartit el resultat d'aquesta avaluació a la Comissió de Justícia del Parlament, s'aprovi una nova circular que estableixi de manera clara i detallada el full de ruta per aconseguir implementar al sistema penitenciar de Catalunya un model de contencions zero.
- 2** Que el Departament de Justícia normalitzi el treball de monitoratge, prevenció i denúncia de les situacions de violència institucional a les presons catalanes que duen a terme les entitats de drets humans, atorgant-los un estatus específic que n'afavoreixi la feina amb absoluta independència i llibertat, sense deixar de respectar els drets de les persones preses. En concret, que Irídia i altres organitzacions similars que es dediquen a la defensa dels drets humans puguin accedir als centres penitenciaris en les mateixes condicions que hi accedeixen entitats o empreses que presten serveis, assistència religiosa o tallers formatius a les persones preses.
- 3** Que, davant la imposició de sancions disciplinàries a la presó, es compleixin les garanties pròpies del procediment administratiu, de manera que s'impedeixi de manera efectiva l'ús arbitrari de sancions com a càstig, i no pugui generar-se indefensió. Que es vetlli perquè el règim disciplinari penitenciar s'adeqüi als principis de la potestat sancionadora de les administracions públiques, especialment pel que fa a les garanties processals bàsiques, com el dret a l'assistència lletrada durant la instrucció del procediment. Així mateix, es recorda l'obligatorietat de respectar el dret de les persones internes a sol·licitar la suspensió de l'executivitat per part de l'administració quan concorrin els requisits establerts a la legislació.
- 4** Que s'estableixi un mecanisme específic de denúncia de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat i indemnitat sexual i/o de lesions comeses per un funcionari públic o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència davant del servei d'inspecció penitenciària per a les persones preses i les seves famílies i per a les entitats de defensa dels drets humans, augmentant les garanties per actuar de manera adequada i amb la celeritat suficient per preservar la prova.
- 5** Que es publiquin anualment les dades desagregades relatives a la presumpta comissió de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal, així com el nombre de queixes, denúncies, condemnes, sancions i tipologia de les sancions.

- 6** Que s'elabori un nou protocol de comunicació i atenció a les famílies de les persones preses perquè puguin tenir informació de l'estat del seu familiar de manera adequada, especialment en casos de patiment de malalties físiques o mentals, i perquè siguin ateses de manera correcta pels i les professionals dels centres penitenciaris. En el cas de les morts sota custòdia, la unitat de gestió de crisi del SEM hauria d'assumir la comunicació inicial amb l'entorn familiar i/o personal per garantir-ne una atenció especialitzada en aquest tipus de comunicacions. Cal que es compti amb la participació d'entitats de drets humans i de familiars de persones preses en la redacció d'aquest nou document de comunicació i atenció.
- 7** Que el Departament insti a la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta al compliment del Conveni de col·laboració entre el Departament i el Consell dels Il·lustres Col·legis de l'Advocacia de Catalunya per a l'establiment del marc d'actuació en matèria de prestació d'assistència jurídica gratuïta de l'any 2023, de manera que la Comissió deixi de requerir autorització judicial a les persones sol·licitants d'assistència jurídica gratuïta en els casos de procediment per delictes lleus.
- 8** Que l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya (IMLCFC):
 - Revisi el Protocol d'Actuació Medicoforense d'al·legació de tortura o maltractament aprovat l'abril del 2016 per part del Consell de Direcció de l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya per tal que compleixi amb els estàndards del Manual de les Nacions Unides per a la Investigació i Documentació Eficaces de la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants (Protocol d'Istanbul) de l'any 2022. Mentre no es du a terme la revisió, resulta necessari que els professionals de l'IMLCFC apliquin el Protocol d'Actuació en vigor, previst per als casos en què el metge forense tingui sospita de tortura o maltractament durant la detenció o custòdia, o bé quan l'autoritat judicial o la Fiscalia així ho sol·licitin en el curs d'un procediment judicial. Que es publiqui anualment el registre d'ús del Protocol d'Actuació Medicoforense d'al·legació de tortura o maltractament. Per a això és necessari que s'ofereixi formació específica als/les metges forenses en matèria de drets humans així com, en concret, en l'aplicació del Protocol d'Istanbul.
 - Generi una unitat específica dins de l'IMLCFC especialitzada en el peritatge de casos de violència institucional; és a dir, de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal comesos per funcionaris públics o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència. En els casos de violència institucional, especialment en els casos de tortura o maltractament en situacions de detenció o custòdia, on hi ha una situació de vulnerabilitat clara, es requereixen més eines i recursos, així com professionals formats en matèria de vulneracions de drets humans.
 - Garanteixi que els metges i metgesses forenses recullen de manera sistemàtica en els seus informes els impactes psicològics fruit de la violència institucional en fer les exploracions pericials forenses requerides pel jutjat, duent-ne a terme el seguiment i l'evolució i quantificant el dany de manera objectiva i completa. En l'actualitat, aquests informes d'avaluació psicològica els realitzen psicòlegs de l'IMLCFC. Això no obstant, durant l'any 2023 només hi havia 2 psicòlegs per abastar tota Catalunya. En conseqüència, es recomana l'ampliació del nombre d'efectius que puguin elaborar informes d'avaluació.

- Garanteixi que per a l'elaboració dels informes metge forenses es dugui a terme l'exploració presencial de les víctimes i no únicament a la vista de la documentació mèdica de l'expedient.
- Garanteixi que en els casos de persones mortes sota custòdia (en centres penitenciaris, detencions o en dependències policials) l'autòpsia es faci de conformitat amb el que s'estableix al Protocol de Minnesota (2016), sobre investigació de morts potencialment il·lícites. Aquest protocol, que s'inclou al "Manual de les Nacions Unides sobre la Prevenció i Investigació Eficaces de les Execucions Extralegals, Arbitràries o Sumàries", estableix directrius generals i concretes sobre el procediment d'investigació de morts potencialment il·lícites i s'aplica, entre d'altres, a les morts sobrevingudes en context de detenció o privació de llibertat sota custòdia de l'Estat, així com en els casos en què l'Estat podria haver actuat en omisió del seu deure de protegir la vida. Per això és necessari que s'ofereixi formació específica als i les metges forenses en matèria de drets humans, així com, en concret, en l'aplicació del Protocol de Minnesota.
- Elabori un protocol de comunicació i atenció a les famílies de les persones finades sota custòdia a les quals s'hagi realitzat una autòpsia judicial.

9.4.4 Al Departament de Salut

- 1** Que tots els centres de salut d'urgències de Catalunya tinguin accés al Manual de les Nacions Unides per a la Investigació i Documentació Eficaces de la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants (Protocol d'Istanbul) i es creï un protocol específic sobre com aplicar-lo en situacions d'exploracions mèdiques amb persones en qualitat de detingudes i/o que al·leguin haver patit alguna situació de tortura o tracte inhumà o degradant. En aquest sentit, la confidencialitat en l'atenció sanitària és un principi fonamental que ha de ser respectat, per la qual cosa resulta essencial que es garanteixi que les persones detingudes reben l'assistència sense presència policial. Aquesta qüestió només podrà ser exceptuada en situacions de risc cert i evident cap a la persona detinguda, el personal mèdic o sanitari i/o terceres persones i prèvia petició del personal mèdic i/o sanitari, no com a norma general.
- 2** Que el Departament de Salut ofereixi formació a tots els facultatius que treballen a les urgències dels centres de salut de Catalunya i metges de capçalera sobre el Protocol d'Istanbul i com documentar les lesions en els casos d'al·legacions de tortura i/o maltractament o quan el personal mèdic i/o sanitari consideri que podria tractar-se d'un cas de tortura o tractes inhumans o degradants encara que la persona no ho manifesti.

9.5. A l'Ajuntament de Barcelona

9.5.1. Al ple

- 1** Que el Govern de l'Ajuntament de Barcelona derogui l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana i la substitueixi per una normativa que gestioni l'espai públic des d'una perspectiva no exclusivament punitiva i que posi èmfasi en la mediació i en el respecte als drets humans.

9.5.2. A l'equip de Govern - Regidoria de Seguretat i Prevenció

- 1** Que, tal com s'ha fet al cos de Mossos d'Esquadra, s'implementin els canvis necessaris a l'uniforme dels agents policials de la Unitat de Reforç d'Emergències i Proximitat (UREP) de la Guàrdia Urbana, amb funcions especials en la gestió

de masses i intervencions en context d'ordre públic, de manera que el número d'identificació sigui fàcilment recordable i visible —tant per la tipografia, com per la numeració i mida— des dels 360 graus: al davant i al darrere de les peces visibles i als laterals del casc.

- 2** Que s'acordi que les imatges enregistrades a la Unitat Territorial de la Zona Franca, amb zona de custòdia de persones detingudes, es conservin durant un període de 6 mesos de forma automàtica i que s'instal·lin càmeres a tot el recorregut que du a terme la persona detinguda, per tal que no hi hagi angles morts.
- 3** Que es creï una unitat de mediació al cos de la Guàrdia Urbana que tingui per objectiu reduir els conflictes a l'espai públic i, en concret, en relació amb la venda ambulants. També és indispensable que es trobin mecanismes per gestionar el fenomen des d'una perspectiva de reducció de danys d'acord amb criteris d'eficàcia, proporcionalitat i respecte als drets humans.
- 4** Que es publiquin anualment les dades desagregades relatives als procediments judicials iniciats i en curs contra agents de la Guàrdia Urbana per la presumpta comissió de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal. Així mateix, que a l'Informe de Gestió de la Guàrdia Urbana s'hi especifiqui el nombre d'expedients disciplinaris incoats per tota actuació que signifiqui discriminació per raó de raça, sexe, orientació sexual, religió, llengua, opinió, lloc de naixement, veïnatge o qualsevol altra condició o circumstància personal o social, així com per la inflicció de tortures, maltractaments o penes cruels, inhumanes o degradants, la instigació a cometre aquests actes o el fet de tolerar-los o col·laborar-hi, i també qualsevol actuació abusiva, arbitrària o discriminatòria que impliqui violència física, psíquica o moral. També cal que s'hi inclogui el nombre d'expedients disciplinaris que acaben imposant mesures punitives, i de quin tipus.
- 5** Que es dugui a terme una auditoria externa realitzada per persones expertes, amb la participació d'entitats i organitzacions de drets humans i antiracistes, per analitzar els mecanismes de selectivitat policial i discriminació sobre la base del perfil ètnico-racial existents al cos de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Aquesta auditoria ha de permetre fer un diagnòstic que serveixi per implementar mesures efectives per prevenir, detectar i corregir situacions irregulars o delictives per motiu de discriminació ètnico-racial. Que sobre la base dels resultats, es generi i implementi un protocol contra la discriminació ètnico-racial en les actuacions policials per tal que aquest tipus de pràctiques es prohibeixin i s'erradiquin. Cal que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, aquest protocol reconegui mesures com:
 - La implementació de formularis d'identificació i registre en què consti el motiu de la identificació, d'acord amb els principis de consentiment informat i confidencialitat, que caldrà lliurar a la persona afectada i a la Regidoria de Seguretat i Prevenció (garantint la confidencialitat).
 - Una memòria anual d'accés públic en què apareguin tots els resultats de manera territorialitzada i que permeti introduir els canvis necessaris si aquests resultats evidencien que hi ha hagut selectivitat per perfil ètnico-racial.

9.6. A la Fiscalia General de l'Estat

- 1** Que es creï una fiscalia especialitzada en violència institucional que supervisi tots els processos que tinguin a veure amb delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual, lesions i/o detenció il·legal comesos per funcionaris públics i intervingui en aquests processos de manera proactiva, tot defensant els drets de les persones que n'hagin estat víctimes.
- 2** Que es vetlli per tal que el Ministeri Fiscal tingui un paper proactiu en l'impuls de la investigació en casos de delictes contra la integritat moral, de tortures, contra la llibertat sexual, de lesions i/o de detenció il·legal comesos per funcionaris públics, en tant que garant de la legalitat, per tal que es depurin les responsabilitats corresponents.
- 3** Que s'ofereixi formació específica als i les fiscals en matèria de drets humans i, en concret, amb relació al Protocol d'Istanbul, el Manual per a la investigació i la documentació eficaces de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants de l'any 2022.
- 4** Que en aquells casos de procediments judicials incoats per denúncies de maltractaments als CIEs, el Ministeri Fiscal actuï amb la màxima celeritat sol·licitant la pràctica de diligències urgents per tal d'assegurar les proves del delicte, tenint en compte l'alta probabilitat de deportació de les persones víctimes o testimonis en aquest tipus de situacions, que dificulten o impossibiliten la continuació del procediment judicial. Especialment, resulta essencial que promogui que es prengui declaració a les víctimes i testimonis dels fets abans que siguin deportades, així com que un o una metge forense avalui les lesions físiques i/o psicològiques que presentin i que es custodiïn les càmeres de videovigilància del Centre.
- 5** Que s'inclogui en la Memòria Anual de la Fiscalia General de l'Estat, dins del capítol sobre "Qüestions d'interès amb tractament específic", informació sobre els procediments seguits en matèria de tortura i altres tractes cruels, inhumans o degradants i s'hi publiquin les dades comparatives detallades entre el nombre de denúncies formulades per víctimes de delictes relacionats amb la tortura i/o maltractaments (dins el Codi Penal espanyol, delictes de tortura i maltractaments, delicte contra la integritat moral, violència sexual, lesions, detenció il·legal i omissió del deure de prevenir la tortura, comesos per funcionaris i autoritats públiques), i el nombre d'investigacions i/o processaments impulsats per la Fiscalia sobre els mateixos delictes. Igualment, que en aquest apartat s'incloguin les dades desagregades referents a la petició de l'aplicació de l'agreujant per motius de discriminació en relació als esmentats delictes.

9.7. Al Consell General del Poder Judicial

- 1** Que s'ofereixi formació específica als i les jutges en matèria de drets humans i, en concret, amb relació a l'última revisió de juliol del 2022 del Protocol d'Istanbul, el "Manual per a la investigació i la documentació eficaces de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants".

9.8. Al Jutjat Degà de Barcelona

1 Que s'estableixi un sistema en les normes de repartiment que garanteixi el dret a la tutela judicial efectiva de les persones que denunciïn delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual i/o lesions comesos per funcionaris públics, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència dins els CIEs. Resulta fonamental garantir que les persones que pateixin una situació de maltractaments dins un CIE puguin denunciar-ho i que les proves dels fets siguin custodiades amb la màxima celeritat pels jutjats de guàrdia competents, ampliant la seva competència per dur a terme diligències urgents també en els casos que hagin ocorregut més enllà de les 72 hores prèvies. Tot això, tenint en compte l'alta probabilitat de deportació de les persones, víctimes i testimonis, en aquest tipus de situacions, que dificulta o impossibilita la continuació del procediment judicial: la declaració urgent de la víctima i les persones testimonis dels fets abans de ser deportades, l'exploració medicoforense de les lesions físiques i psicològiques que puguin romandre i, com a mínim, la custòdia de les imatges de les càmeres de videovigilància del Centre.

9.9. Al Consell d'Il·lustres Col·legis de l'Advocacia de Catalunya

1 Que, en compliment de l'Informe de conclusions de la Comissió d'Estudi sobre el Model Policial del Parlament de Catalunya, es creï un torn d'ofici específic de violència institucional, amb professionals especialitzats en l'àmbit, per atendre casos de delictes contra la integritat moral, tortures, contra la llibertat sexual, lesions i/o detenció il·legal comesos per funcionaris públics o qualsevol altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instigació seva, o amb el seu consentiment o aquiescència. La creació d'aquest torn ha de contemplar que:

- Estigui integrat per professionals amb coneixements jurídics específics i amb formació amb perspectiva psicosocial, per poder acompanyar la persona afectada. La intervenció d'una advocada especialitzada és necessària en els moments anteriors a la presentació de la denúncia per a preservar prova, en la interposició de la mateixa i al llarg del procediment, per tal que les persones que pateixen violència institucional puguin conèixer els seus drets, rebre un correcte assessorament jurídic i veure salvaguardats els seus interessos.
- Ofereixi la possibilitat de sol·licitar assistència jurídica gratuïta per exercir l'acusació particular en procediments judicials.
- Inclogui mecanismes de coordinació amb l'advocada encarregada de la defensa en cas de persones detingudes o investigades, així com un mecanisme de derivació i vinculació amb l'oficina especialitzada en la reparació i atenció integral psicojurídica, també pendent de creació.

2 Que es faciliti capacitació específica periòdica a les advocades del torn d'ofici i assistència al detingut dels diferents col·legis de Catalunya en qüestions relatives a la investigació de la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.

Amb el suport de:



